

Gwada ta sabi da Mata

Mndara dzidzīha Yesu

Luk 3:23-38

¹ Wya ka tva saba mndara taɗ ma Yesu Kristi zivra Dawuda. Dawuda guli ná, zivra Abraham ya. ² Abraham ta yatá Izak, Izak ta yatá Yakubu, Yakubu ta yatá Yuda nda zwanamani. ³ Yuda ta yatá i Peres nda Zara (Tamar na ma taɗ,) Peres ta yatá Isrum, Isrum ta yatá Aram, ⁴ Aram ta yatá Aminadap, Aminadap ta yatá Nasuɗ, Nasuɗ ta yatá Salmuɗ, ⁵ Salmuɗ ta yatá Buwaz (Rahab na mani,) Buwaz ta yatá Ubet (Rut na mani,) Ubet ta yatá Yesay, ⁶ Yesay ta yatá Dawuda.

Ka yatá mgham Dawuda ta Salumuɗ (si markwa Uriya na mani,) ⁷ Salumuɗ ta yatá Rubuwam, Rubuwam ta yatá Abiya, Abiya ta yatá Asa, ⁸ Asa ta yatá Yusafat, Yusafat ta yatá Yuram, Yuram ta yatá Uziyas, ⁹ Uziyas ta yatá Yuwatam, Yuwatam ta yatá Akaz, Akaz ta yatá Izekiyas, ¹⁰ Izekiyas ta yatá Manasa, Manasa ta yatá Amuɗ, Amuɗ ta yatá Yuziyas, ¹¹ Yuziyas ta yatá Yukwaniyas nda zwanamani. Ta tsa fitik ya, hlaghata lu ta la Isra'ila ta hadika Babila.

¹² Tahula hlaghata lu ta haɗ ta hadika Babila, ka yatá Yukwaniyas ta Salatiyel, Salatiyel ta yatá Zwarubabel, ¹³ Zwarubabel ta yatá Abiyuda, Abiyuda ta yatá Iliyakim, Iliyakim ta yatá Azura, ¹⁴ Azura ta yatá Saduka, Saduka ta yatá Akim, Akim ta yatá Iliyuda, ¹⁵ Iliyuda ta yatá Iliyazar,

Iliyazar ta yatá Matan, Matan ta yatá Yakubu,
 16 Yakubu ta yatá Yusufu ta nzakway ka zə'ala
 Mari. Tsa Mari ya ta yatá Yesu ta hgə lu ka Kristi* .

17 Zrafta ta Abraham ka sagha ta Dawuda ná,
 ghwanɔɔdə fwaɔ da mida. Zrafta ta Dawuda ka
 lagha ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila
 guli ná, ghwanɔɔdə fwaɔ da mida. Zrafta ta fitika
 hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila ka sagha ta
 Kristi guli ná, ghwanɔɔdə fwaɔ da mida.

Yakwa Yesu
Luk 2:1-7

18 Wya ka lu yatá Yesu Kristi. Mari mani ma Yesu
 ná, Yusufu ta dzugway. Ta kul kluvtá hən ta vgha,
 ka zlganavatá Sulkum nda ghuɔa ta huɔi ta Mari.

19 Tsa zwanja midzani Yusufu ya ná, nərma mndu
 ya. Va a ta pghanaghatá hula ta makumidzani
 wa. Ka kumə tsi ta zlanavatá tsa makwa ya ma
 kdek ma kdek. 20 Tata ndanay ndanay tsatsi ta
 zlanavata, ka lagha duhwala Mgham Lazglafta da
 sunani. «Yusufu zivra Dawuda, ma zləŋ ka ta kla
 Mari ŋa nzakway ka markwa ghuni. Tsa huɔi
 zlg haf tsi ya ná, Sulkum nda ghuɔa ta zlganavata.

21 Zwanja zgun dza'a tsi yatá, ŋa tsanaftá gha ta
 hgani ka Yesu†, kabga tsatsi dza'a mbanaftá mn-
 duhani ma dmakuha taŋ,» ka'a nda tsi.

22 Inda tsaya ná, magu maga ŋa dzanaghatá
 ghəŋa skwi ya mnigin Mgham Lazglafta nda ma
 wa anabi kazlay:

* **1:16** Kristi na: Manda mnay Mgham tfanagha Lazglafta ta wi
 kə'a ya. † **1:21** Yesu: Manda mnay kazlay: Lazglafta ta mba
 mndu kə'a ya.

²³ «Wya dza'a zlg hafz lgha daghala makwa ta kul sanjta zgun ta hudi, na yatani ta zwanja zgun, na tsanafta hgani ka Emanuwel,» manda mnay kazlay: Kawadaga Lazglafta nda amu‡ ka'a ya.

²⁴ Sli'avata Yusufu, ka snata tsi ta tsa gwada mnana duhwala Mgham Lazglafta ya. Ka klafta tsi ta Mari na nzakway ka markwa tanj. ²⁵ Walañ a Yusufu ta ksanta tsa makwa ya wa. Tahula dgatani zla tsi ta ksanta. Ka tsanafta tsi ta hga tsa zwanja ya ka Yesu.

2

Sli'agaf ta gwal ma mndara luwa da vla glaku na Yesu

¹ Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya yata lu ta Yesu, ma fitika gay Hiridus ta mghamani hada. Tahula yata, ka sli'af ta gwal nda sna ta skwi ta ghana tekwatsa daga ma mndara luwa ka safi da luwa Ursalima. ² Ka dawanta hana: «Ga tsa zwanja yaga lu ka lfid Mghama la Yahuda ya na? Nda nghanani ta tekwatsani ta zlagapta daga ma mndara luwa kel hana ka safi da tsalbu ta kamani.»

³ Sana ta mgham Hiridus ta tsa gwada ya, tsi bak ma vghani. Mantsaya inda gwal ma luwa Ursalima guli. ⁴ Ka tsanata tsi ta inda gwal mali ta ghana gwal dra skwi na Lazglafta, nda gwal tagha zlahu na mnduha. Ka dawu tsi da hana: «Ga tsa vli dza'a yata lu ta Kristi* ya na?» ka'a nda hana. ⁵ Ka

‡ **1:23** Nghan ta Isaya 7:14 nda 8:8, 10.

* **2:4** Kristi na: Tsaya Mgham tfanagha Lazglafta ta wi.

həŋ nda tsi mantsa: «Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya dza'a yata' lu, kabga wya ka anabi vindafta: 6 «Kagha luwa Batlehem ta hadika Yahuda.

Hta a nzakwa gha mataba luwaha ya ta hadika Yahuda wu, kabga ga ghuni dza'a saba Mgham dza'a ngha mnduha da la Isra'ila,†» ka'a.

7 Ka hgafta mgham Hiridus ta tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwatsa ya ma kdek ma kdek, ka dawantá tsi da həŋ: «Yawu zlagapta tsa tekwatsa ya na?» ka'a. 8 Ka ghunafta tsi ta həŋ da Batlehem, ka'a mantsa: «Lawala, ka zbapta kuni dina ta gwada ta tsa zwan ya. Ka slafsla kuni tida katsi, ka vrakta kuni da mnihata ŋa dza'a vərda i'i guli da tsəlu ta kəmani,» ka'a.

9 Kdakwa taŋ ta snamtá tsa gwada mgham ya, ka sli'afta həŋ ka dza'a. Ka nghəglantá həŋ ta tsa tekwatsa si nghan həŋ daga ma mndəra luwa ya kay ta mbada ta kəma taŋ. Bhadaghatani da tsa vli nda tsa zwan ya, ka sladata tsi. 10 Nghay taŋ ta sladata tsa tekwatsa ya, ka tuta ŋudufa taŋ da rfu katakata. 11 Ka lamə həŋ da həga. Ka slanaghatá həŋ ta tsa zwan ya nda Mari ta nzakway ka mani. Ka tsəlatá həŋ ta kəma tsa zwan ya, ka vlantá həŋ ta glaku. Ka palanaptá həŋ ta zlibiha taŋ, ka mbəhatá həŋ nda dasu, nda urdi ŋa dray nda dra, nda mandaɓaya urdi. 12 Tahula tsa ka mnanatá Lazglafta ta həŋ nda ma suni kazlay: Yahayaha həŋ da vradaghata nda da Hiridus kə'a. Ka sli'afta həŋ ka vraghata da luwa taŋ nda ta sana tvi.

Kdikinɗá Yesu da luwa Masar

† 2:6 Ngha ta Mika 5:1, Yuhwana 7:42.

¹³ Tahula laghwa taŋ, ka lagha sana duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu. Ka'a nda tsi mantsa: «Sli'afslī'a, kla ta na zwaŋ na nda mani ka hwayaghata ka nda həŋ ta hađika Masar, ka nzata ka hada. I'i dza'a mnaghata kada vrakta ka. Ya dza'a zbay Hiridus ta na zwaŋ na ŋa dzata,» ka'a.

¹⁴ Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwaŋ ya nda mani girvidik ka laghwi ta hađika Masar. ¹⁵ Ka nzatá tsi hada ha ka sagha fitika mta ta mgham Hiridus. Mantsa kə'a maguta ŋa dzanaghatá ghəŋa gwađa mna Mgham Lazglafta nda ma wa anabi, ka'a mantsa: «Ma hađika Masar‡ hgagapta yu ta zwaŋa da,» kə'a ya.

Pslatá zwani ma luwa Batlehem

¹⁶ Kə'a ka Hiridus ná, hiđaku hiđanagha tsa gwal nda snatá skwi ta ghəŋa tekwatsa ya. Ka kuzlanaftá tsi ta ŋuđuf. Tsaw mnanamna tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwatsa ya kay ta fitika zlagapta tsa tekwatsa ya, kəl tsi ka mnay: Lawa pslihatá inda zwana zgwana yaga lu hadahada ha ka klaftá imi his ma luwa Batlehem, nda ya ma inda vli ta wanafta kə'a. ¹⁷ Ma tsa fitik ya dzatá ghəŋa gwađa ya mna anabi Irmīya. Ka'a mantsa:

¹⁸ «Ta snaku hlawi ma Rama.

Ta snaku lili nda ŋađa ghəŋ.

Rahila ya ta tawa zwanani,

va a ta lənanatá ŋuđuf wu kabga rwurwa həŋ§,»
ka'a.

Sli'afta ma luwa Masar ka vru da luwa Nazaret

‡ 2:15 Ngha ta Huseya 11:1. § 2:18 Ngha ta Irmīya 31:15.

19 Manda mtatá mgham Hiridus, ka læglagha duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu ma hadika Masar. 20 Ka'a mantsa: «Sli'afslí'a, ka kla ka ta na zwaŋ na nda mani, ka dza'a ka ta hadika Isra'ila kabga nda rwa tsa gwal ta zba dzatá na zwaŋ na ya,» ka'a.

21 Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwaŋ ya nda mani, ka laghwi ta hadika la Isra'ila. 22 Ama snanŋtani kazlay: Zwaŋa Hiridus ta nzakway ka Arkilayus ta ga mgham ta hadika Zudiya kə'a, ka zlaŋaftá tsi ta dza'a da hada. Tahula mnananŋta Mgham Lazglafta nda ma suni, ka mbədaŋghatá tsi ta vgha ta hadika Galili. 23 Ka laghu tsi nzata ma sana luwa ta hgu lu ka Nazaret. Nda nza mantsaya ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mana la anabiha, ka həŋ mantsa: «Mnda la Nazaret dza'a hga lu,» ka həŋ.

3

*«Mbədanafwa nzakwa ghuni» ka Yuhwana
Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28*

1 Ma tsa fitik ya, ka zlagaptá Yuhwana mnda maga batem ma mtak ta hadika Zudiya, ka'a mantsa: 2 «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, kabga ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha,» ka'a.

3 Ka anabi Isaya mnuta mantsa:
«Mamu sana mndu ta gugudaku ma mtak. Ka'a mantsa:
“Payanawa tva Mgham Lazglafta, ka lele'anata kuni ndədap,*”» ka'a.

* 3:3 Ngha ta Isaya 40:3.

⁴ Gatá Iguta swida ŋalibwa ta sudə Yuhwana ta vgha nda hbatá ɓanava huta misti. Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁵ Ka sli'adaghatá gwal ta sli'afta ma luwa Ursalima, nda inda gwal ta hadika Zudiya, nda inda gwal ta hadikha ta wanafta ghwa Zurdeŋ, ka lagha da tsi. ⁶ Ka maniginjta həŋ ta dmakuha taŋ, ka maganaftá tsi ta batem ta həŋ ma ghwa Zurdeŋ.

⁷ Nghay Yuhwana ta ndəghadaghata la Farisa nda la Sadukiya ta sli'adaghata da tsi, ŋa maganaftani ta batem ta həŋ ná, ka'a nda həŋ mantsa: «Mndəra la mupuhwa! Waya ta mnaghunatá hwayapta ma tsa ɓasatá ŋudufa Lazglafta dza'a sagha ya na? ⁸ Ka maga kuni tama ta slna dza'a maraŋtá mbədata nzakwa ghuni. ⁹ Ma fa kuni ta ndana ghuni kazlay: Abraham na Da ŋni kə'a. Ka yu ta mnaghunata na: laviŋlava Lazglafta ta mbədanaftá na palaha na ŋa nzakwa taŋ ka zwana Abraham. ¹⁰ Nda ghada fata wa slpaɗa mista fuha ŋa ratsiŋta nda slrəŋ nda slrəŋ. Inda fu kul zdaku yakwani, dza'a tsiŋtsa lu ka vzamta ma vu. ¹¹ I'i ná, nda imi ta magaghunafta yu ta batem ŋa maraŋtá ta mbədata nzakwa ghuni. Ama tsa mndu ta sagha nda hula ɗa ya ná, mal ŋani glaku ka ŋa ɗa. Slaghu a yu dər ŋa hlaptá ɓaɓah ma səlani wa. Tsatsi ná, dza'a magaghunafmaga ta batem nda Sulkum nda ghuɓa nda ya nda vu. ¹² Mamu kuwatavihi ma dzvani ta wa blikwi ŋa vihaptá hyani, ŋa dganatá sabatbat nda hənzila hya ŋa pghamtani ta hyani ma guvur. Ama ŋa driŋtani ta sabatbat, nda vu kul had ta mtavata dekdek,» ka'a.

*Maganaftá batem ta Yesu**Mak 1:9-11, Luk 3:21-22*

¹³ Ka sli'aftá Yesu ta hadíka Galili, ka lagha ta wa ghwa Zurdeŋ slanaghatá Yuhwana ŋa maganaftani ta batem. ¹⁴ Ka Yuhwana nda tsi mantša: «Nawanawa mantša a tsa wu! I'i ta kuma magidífta kagha ta batem guli ná, da i'i ta sagha kagha guli?» ka'a. ¹⁵ «Maga maga mantša ya ndanana karaku, kabga mantša ya dza'a magata u ta inda skwi ya kumaŋ Lazglafta,» ka Yesu nda tsi. Gi dzəglamə a Yuhwana ta wi mida wa. ¹⁶ Kdakwa lu ta maganaftá batem ta Yesu, ka sabə tsi ma imi. Ka gi gunatá luwa buwaŋ, ka nghə tsi ta Sulkuma Lazglafta ta saha manda ghərbu' ta ghəŋani. ¹⁷ «Nanana zwaŋa da ya dvu yu, ya ta zdíghata katakata,» ka sana lwi snagata daga ta luwa.

4*Dzəghaŋta halaway ta Yesu ma mtak**Mak 1:12-13, Luk 4:1-13*

¹ Tahula tsa, ka klaghatá Sulkuma Lazglafta ta Yesu da mtak ŋa dzəghay halaway. ² Tahula magatani ta fitik fwaɗ mbsak nda rvidik tani nda fitik tani ta suma*, ka kuzlanaftá maya. ³ Ka gavanavatá halaway, ka'a nda tsi mantša: «Ka si Zwaŋa Lazglafta ka katsi ná, mnanamna ta na palaha na ka mbəɗavafta həŋ ka skwa zay,» ka'a nda tsi. ⁴ Ka Yesu mantša: «Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: “nda skwa zay kwenjkenj

* **4:2** Suma: Tsaya fitik ya dza'a kurata mndu ta zlanatá za skwa zay nda sa skwa say ka vaghay nda hanay ma fitik ya dza'a kura mndu ta klafta ka magay.

yeya a ta nzata mndu nda hafu wu, ama nda inda gwada ta sabi ma wa Lazglafta,[†]» ka'a.

⁵ Ka klaghatá halaway ta Yesu da Ursalima luwa ya nda ghuɓa. Ka kladaftá tsi ta bɗɗama hɗaga Lazglafta. ⁶ Ka halaway nda tsi mantša: «Ka si Zwaɗa Lazglafta ka katsi ná, vzadavza ta vgha ta haɗik. Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: “dza'a ghunafghuna Lazglafta ta duhwalhani ɗa tsu'aftá kagha ma dzva taɗ ɗa kwala sɛla gha da grunɗá pala‡,» ka'a nda tsi. ⁷ Ka Yesu guli mantša: «Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta guli na: “Ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta§ gha kə'a,» ka'a nda tsi.

⁸ Tahula tsa, ka kləglaghatá halaway ta bɗɗama sana ghwá nda slra, ka maranata za mgham ma ghɗaɗa haɗik nda gadghəlani tani. ⁹ Ka'a nda tsi mantša: «Ka tsəlɓa tsəlɓa ka ma ghuvu ɗa ka vlihatá glaku, ta vlaghavla yu ta inda taɗ demdem,» ka'a. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantša: «Halaway! Laghula gha ta vata i'i. “Nɗa Mghama gha Lazglafta dza'a vla ka ta glaku, da tsatsi turtukwani dza'a skwa ka ta htsinj*,» ka lu vindafta ma deftera Lazglafta, ka'a nda tsi. ¹¹ Mnatani ta tsaya, ka zlanavatá halaway. Ka sli'adaghatá duhwalha Lazglafta, ka vlaɗtá hɗɗ ta skwa zay.

*Zrafta Yesu ta mna Lfiɗa Gwada ma luwa Galili
Mak 1:14-15, Luk 4:14-15*

¹² Manda sɗaɗta Yesu kazlay: Wa'a hɓam hɓa lu ta Yuhwana ma gamak kə'a, ka sli'aftá tsi ka

† 4:4 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:3. ‡ 4:6 Ngha ta Zabura 91:11-12.

§ 4:7 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:16 * 4:10 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:13

laghwi ta hadika Galili. ¹³ Ka zlanatá tsi ta luwa Nazaret. Ka laghwi da nzata ma luwa Kafar-nahum ta nzakway ta wa drəfa Galili, ma kwakwara luwa Zabulun̄ nda Naftali. ¹⁴ Mantsa ya magata tsi ɲa dzanaghatá ghəɲa gwaɗa ya mnə anabi Isaya:

¹⁵ «Kaghuni kwakwara Zabulun̄ nda Naftali ta nzakway ta wa drəf tvə sana ɓla ghwa Zurdeɲ, nda kagha hadika Galili ta nzaku gwal kul had ka la Yahuda mida ya,

¹⁶ dza'a nda ngha gwal ta nzaku ma grusl ta mghama tsuwadək. Lanagha la tsuwadək ta gwal ta nzaku ma luwa zlatanagha sulkuma mtaku ta həɲ†,» ka'a. ¹⁷ Daga ma tsa fitik ya zrafta Yesu ta mna gwaɗa, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni! Ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha!» ka'a.

Hgafta Yesu ta tanɲaɲa duhwalhani

Mak 1:16-20, Luk 5:1-11

¹⁸ Ta wawakwani Yesu ta wa drəfa Galili, ka nghanɲá tsi ta zwanamaha his, i Simun̄ ta hgu lu ka Piyer ya nda zwanamani Andre. Ta wɗa kadəɲa tan̄ həɲ da drəf ɲa tuma klipi kabga tuma klipi slna tan̄. ¹⁹ «Mbadfwa mista ɗa ɲa naghunafta ɗa ka gwal hlaktá mnduha,» ka Yesu nda həɲ. ²⁰ Ka gi zlanavatá həɲ ta kadəɲha tan̄ ka laghu mistani.

²¹ Mbadapta tan̄ dau', ka nghanɲá tsi ta zwanamaha his guli, i Yakubu nda Yuhwana zwana Zebedi. Kawadaga həɲ nda da tan̄ Zebedi ma kwambalu ta paya kadəɲa tan̄. Ka hgaftá Yesu

† **4:16** Ngha ta Isaya 8:23–9:1

ta həŋ. ²² Ka zlanavatá həŋ ta tsa kwambala taŋ ya nda da taŋ tani, ka laghwi mista Yesu.

Taghay Yesu ta skwi, nda mbambayni ta mnduha

²³ Ka rə Yesu ta inda hadika Galili, ka tagha skwi ŋa mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda, ka mna Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda danwaha taŋ, nda inda ya ta raghwa həŋ. ²⁴ Ka tuta gwada wdid ta ghəŋa Yesu ta inda hadika Siri. Ka hlədanaghatá lu ta inda gwal danwa, nda gwal ta ŋra danwaha kavghakavgha, nda gwal nda ksa da halaway, nda gwal nda ksa da seteni, nda gwal nda rwa səla taŋ. Ka mbambə Yesu ta həŋ. ²⁵ Ka sli'i dəmga mistani, gwal ta sli'afta ta hadika Galili, nda gwal ta sli'afta ta kwakwara Dekapwalus, nda ya ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda gwal nda ta sana 6la ghwa Zurdeŋ.

5

Vərda zdaku sura 5 ka labə ta 7

Luk 6:20-23

¹ Nghay Yesu ta sli'adaghata dəmga da tsi, ka sli'aftá tsi ka lafi ta kuđunur ka nzata. Ka sli'adaghatá duhwalhani tavatani. ² Ka zlraftá tsi ta tagha skwi ŋa taŋ, ka'a mantsa:

³ «Rfu da gwal nda sna ta pda taŋ ma

Sulkum, kabga ŋa taŋ ga mghama Lazglafta.

⁴ Rfu da gwal ta taw ndanana, kabga dza'a

l6ana l6a Lazglafta ta ŋudufa taŋ.

⁵ Rfu da gwal lebtekwa ghəŋa taŋ, kabga

dza'a vlanvla Lazglafta ta hadik ya tanaf tsi ta

imi ta sləmən ta həŋ.

⁶ Rfu da gwal ta dzə maya nda ndala maga skwi ta kumə Lazglafta ta həŋ, kabga dza'a baghaku həŋ.

⁷ Rfu da gwal ta tawa hidahida ta mndu kabga dza'a taway Lazglafta ta hidahida ta həŋ.

⁸ Rfu da gwal hezle' a nɔdufa taŋ, kabga dza'a nghanŋgha həŋ ta Lazglafta.

⁹ Rfu da gwal ta sləga zdaku mataba mnduha, kabga zwana da kuni ka Lazglafta dza'azlay nda həŋ.

¹⁰ Rfu da gwal ta gə lu ta iri ŋa taŋ ta ghəŋa magay taŋ ta skwi tɔukwa, kabga ŋa taŋ ga mghama Lazglafta.

¹¹ Rfu da kaghuni, ka ta rarazay lu ta kaghuni, ka ta gay lu ta iri ŋa ghuni, ka ta vazay lu ta rutsak ta kaghuni ta ghəŋa gwada ta i'i.

¹² Rfawarfa ta rfu, ka nzata kuni wadāh, kabga mamu nisəla ghuni dagala ta kzla kaghuni ta luwa. Manda va tsaya ganapta lu tiri ta anabiha ta tinlaghutá kaghuni.»

*Nzaku ka slughul nda tsuwadaka ghəŋa hadik
Mak 9:50, Luk 14:34-35*

¹³ «Kaghuni slughula ghəŋa hadik. Ka sabsa nəmaku ma slughul ná, waka lu dza'a nəmglanapta na? Ta had hayhayani wu, ta ghəŋa pghidinta ŋa dinlay mnduha yeya.

¹⁴ «Kaghuni tsuwadaka ghəŋa hadik. Had luwa ta bafta lu ta ghwá ta difaghuta wa. ¹⁵ Had lu ta tsamtá vu ma pitirla ka dzuɔamta ma tughuba wa. Ta vli tskala ta fagata lu ŋa tsuwadəkayni ta inda gwal ma tsa həga ya. ¹⁶ Manda tsaya

dza'a tsuwadakakwa tsuwadaka ghuni ta kama mnduha, kada nghan̄ta h̄əŋ ta n̄ərma sl̄na ta magə kuni, n̄a zləzlvay taŋ ta da ghuni ta luwa.»

Nlanafta Yesu ta inda zlahu

¹⁷ «Ma fa kuni ta gh̄əŋ kazlay: Sa da h̄ərđiŋtá zlahu Musa nda tagha skwa la anabi yu kə'a. Sa da h̄ərđiŋta a yu wu, sa da n̄lanaftá yu.

¹⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka ta teke'a luwa nda hadik katsi, had'sana skwi dər ned, dər ndəhed dza'a wudanaghuta lu mataba zlahu Musa, ha ka laghani ta fitika kdavakta inda skwi wa.

¹⁹ «Tsaya tama, dər wa ta kwalaghutá snatá dər ya kwitikw mataba tsa zlahuha ya, ka tagha magay manda tsa n̄ani ya n̄a sanlaha ná, dza'a nzakway tsa mndu ya ka sagəŋ gudzekw ma ga mghama Lazglafta. Ama ka snasna mndu ta tsa zlahu ya, ka tagha magay manda tsa n̄ani ya n̄a sanlaha guli ná, ka mndu dagala tsa mndu ya dza'azlay ma ga mghama Lazglafta.

²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka malaghumala a kaghuni ta snatá zlahu ka gwal tagha zlahu n̄a mnduha nda la Farisa wu katsi ná, had' kuni dza'a walaŋtá lami da ga mghama Lazglafta wa.»

Tagha skwi ta gh̄əŋa basa n̄uduf

²¹ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha mu ghalya kazlay: Yaha ka walaŋta dzatá mndu* kə'a. Dər wa mndu ta dzatá mndu ná, dza'a klay lu da guma kə'a. ²² Ama ka i'i ta mnaghunata ná, dər wa ta basanavatá n̄uduf ta zwan̄amani ka mukumani a

* **5:21** Ngha ta Sabi 20:13 nda Vrafta ta Zlahu 5:17.

tsi ka tsi, dza'a klay lu ta tsa mndu ya da guma. Dər wa mndu dza'a mnay nda zwanamani ka mukumani a tsi kazlay: Ghwadak kə'a ná, dza'a klay lu ta tsa mndu ya ta kəma guyatá ghəŋa gwal tsa guma. Dər wa mndu dza'a mnay nda zwanamani ka mukumani a tsi kazlay: Rgha kə'a, nda ra tsa mndu ya ŋa vzaghata da dudu vu.

²³ «Tsaya tama, ka kladagha kla ka ta skwi ŋa vlay ta gwir ŋa Lazglafta, ka havaktá ka hada ta gwada ya ta kul dzraku mataba ghuni nda zwanama gha katsi, ²⁴ zlanzla ta tsa skwa gha ya hada tavata tsa gwir ya, ka vraghuta ka dzrafta nda tsi karaku, kada vrakta ka vlanťá tsa skwa gha ya ta Lazglafta.

²⁵ «Ka mamu skwi mataba ghuni nda mndu katsi, ta kul lagha kuni da vla guma nda tsi ya, ŋavaŋa ka dzrafta kuni ma kdaku tsi kladaghaghata da vla guma, da klaftá mndu ta tsa guma ta kagha ka vlanťá la sludzi, da vzaghatá lu ta kagha da gamak. ²⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, had' ka dza'a sabi hada kata kdin a ka ta planatá kdavakta penani wa.»

Tagha skwi ta ghəŋa hliri

²⁷ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Yaha ka da hliri† kə'a. ²⁸ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, mndu ta nghafta nda ira mbəzleh ta markwa sani ma mndu ná, nda ghada klutani ta tsa marakw ya ma ŋudufani. ²⁹ Ka ira gha nda ga zeghwi ta kla kagha da ga dmaku katsi, tsakwasliŋ tsakwasla ka wufidinťa ka di'iŋ. Dər pďata ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da

† 5:27 Ngha ta Sabi 20:14 nda Vrafta ta Zlahu 5:18.

duda vu. ³⁰ Ala, ka dzva zeghwa gha ta kla kagha da maga dmaku ya, tsiñtsa ka wuđidiñta ka di'ij, dər pđata ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da duda vu.»

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw

Mat 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18

³¹ «Ka lu mnata guli na: “Ka ghzliñghzla mndu ta markwa tañ katsi, vindanaftani ta đelewera ghzlatani‡.” ³² Ama ka i'i ta mnaghunata na: Ka ghzliñghzla mndu ta markwa tañ, ka ta ghəŋa hliri a tsi wu katsi, famfa ta tsa marakw ya da hliri. Ka klafkla mndu ta marakw ghzliñ lu guli, hliri ta hlə tsa mndu ya,» ka'a.

Gwada ta ghəŋa wadū

³³ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha ghalya na: Yaha ka da walañta wadū kə'a. Manda va tsa wadana ka ta Mgham§ Lazglafta gha ya ná, manda va tsaya ká ka magata. ³⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata na: Yaha kuni walañta wadutá vli, dər nda luwa, kabga vla nzakwa Lazglafta ya. ³⁵ Dər nda hadik, kabga vla fa səlani ya. Dər nda luwa Ursalima, kabga luwa Mgham dagala ya. ³⁶ Yaha ka da wadū nda ghəŋa gha, kabga laviñ a ka ta mbədanafta ka ŋusliñ dər ka ŋra ta ya dər turtuk ma swida gha wa. ³⁷ Gwada ya ŋa sabi ma wa ghuni ná, ka añi tsi, añi. Ka mantsa a tsi wu, mantsa a wa. Inda ya dza'a sganaghata lu ta ghəŋa tsaya ná, sagha da halaway.»

‡ 5:31 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. § 5:33 Ngha ta Zlahu 19:12, Mbsak 30:3 Vrafta ta Zlahu 23:22-24.

Gwada ta ghəŋa planamtá mndu ta ŋaslu nda ŋaslu

Luk 6:29-30

³⁸ «Nda sna kuni ta mnata lu kazlay: Nda iri dza'a plamta lu ta iri, nda sli'inj dza'a plamta lu ta sli'inj* kə'a. ³⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, yaha kuni da vranamta. Katək ná, ka dzughusdza mndu ma lagəŋa gha nda ga zeghwi, mbədanambəda guli ta lagəŋa gha nda ga zlaḅa. ⁴⁰ Ka kurakura mndu ta wlatá kagha kabga ŋa klugudughustá dawra gha, fanavafa guli ta lguta huda gha. ⁴¹ Ka pgha ta i'i tkwe' ka meli turtuk ka mndu nda kagha ya, pghafpgha gha ka meli his. ⁴² Ka dawandawa mndu ta skwi da kagha vlanvla gha. Ka laghala mndu da ḅla nzawa da kagha, ma sčanaf ka.»

Gwada ta ghəŋa dva ghuma

Luk 6:27-28,32-36

⁴³ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Dvudva ta zwanama gha†, ghuma gha katsi husaghata kə'a. ⁴⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata: Dvuwadva ta ghuma ghuni, magawa du'a ta ghəŋa gwal ta giri ŋa ghuni. ⁴⁵ Tsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərda zwana Da ghuni ya ta luwa, kabga tsatsi ta sli'aganaptá fitik ta ghəŋa gwal kul zdaku ghəŋa taŋ, nda ya ta ghəŋa gwal zda ghəŋa taŋ. Ta nzagazna ta imi ta ghəŋa tdukwa mnduha, nda ya ta ghəŋa ghwadaka mnduha. ⁴⁶ Ka gwal ta dvutá kaghuni yeya ka kuni laghu dvuta katsi, mndəra wati nisəla ta dza'a kuni mutsəgəta na? Dər gwal tska dzumna guli ná,

* **5:38** Ngha ta Sabi 21:23-25 nda Zlahu 24:19-20, nda Vrafta ta Zlahu 19:21. † **5:43** Ngha ta Zlahu 19:18, nda Vrafta ta Zlahu 23:3-6.

mantsa ya a ta maga hən̄ guli ra? ⁴⁷ Ka ɲa zwan̄ama gha yeya ta ga kaghuni ta zgu katsi ná, ndaw malaghuta kaghuni tama? Mantsa ya a ta maga gwal kul snan̄ta Lazglafta guli ra? ⁴⁸ Nzawanza ka vər̄da mndu manda va nzakwa Da ghuni ta luwa ka vər̄da mndu‡ ya.»

6

Tva vla skwi ɲa p̄duha

¹ «Dasuwa ka kuni ta magə kuni ta skwi t̄dukwa, yaha kuni da magay ɲa ghubaku ta wa ira mnduha. Ka mantsa tsi ná, mutsafta a kuni ta nisəla ghuni da Da ghuni ta nzakway ta luwa wa.

² «Ta vlə ka ta skwi ɲa p̄du ya, ma ghubu ka ta ghəɲa gha ta ghəɲani, manda ya ta magə gwal ta maga madgwirmadgwir ma həga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta pazlala, ɲa ghubaku da mnduha ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa hən̄ ta nisəla tan̄. ³ Ama kagha, ta mbəhu ka ta p̄du ya, ma snan̄ dzva zlaḅa gha ta skwi ta magə dzva zeghwa gha. ⁴ Tsaya dza'a kəl tsa mbəha gha ya ka nzakway ka skwi nda d̄ifa. Dza'a plaghamp̄la Da gha Lazglafta ta ngha skwi ta magə ka ma d̄ifa ya.»

Tva maga du'a

Luk 11:2-4

⁵ «Ta ndəḅu kuni ta dzvu, ma nza kuni manda ɲa gwal ta maga madgwirmadgwir zdəgana maga du'a ta hən̄ ta sladu ta sladu ma həga tagha skwa

‡ 5:48 Ngha ta Zlahu 19:2, Vrafta ta Zlahu 18:13.

la Yahuda, nda ya ta wa madədga tvi* ɲa ng-haŋta mnduha ta həŋ ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa həŋ ta nisəla taŋ. ⁶ Ama kagha, ka ta maga du'a ka, laghula da dzuguva gha, ka hafta ka ta tgha gha ka ndəba ka ta dzvu. Dza'a plaghampła Da gha ta nzakway ta nghay ma difa ya.

⁷ «Ta ndəbu kuni ta dzvu ya, ma gda kuni ta vrafta ta gwada turtuk, manda ɲa gwal kul sanťa Lazglafta ta ndanay kazlay: Vrafta ta gwada dza'a kəl Lazglafta ka tsu'anɲafta kə'a ya. ⁸ Ma taghə kuni ta skala taŋ, kabga nda sna Da ghuni ta skwi ta kumə kuni ma kdaku kaghuni ka daway da tsi.»

Da ta luwa

⁹ Wya ka kuni da maga du'a tama:
«Da ɲni ta nzakway ta luwa, ka snavasna hga gha nda ghuḅa.

¹⁰ Ka saghasa fitika ga mghama gha, ka maga ka ta skwi ta kumə ka ta hadik, manda ya ta magaku ta luwa.

¹¹ Vlaŋnavla ta skwa zay prək zay ɲni gita.

¹² Plaŋnapla ta dmakuha ɲni, manda ya ta plinista aŋni ta dmakwa gwal ta maganata.

¹³ Ma zlaŋna ka tawa skwi dza'a dzəghaŋnata. Klapkla ta aŋni ma dzva halaway, [kabga ɲa gha ga mgham, nda mbraku, nda glaku, ɲa kdəkeden. Amin!]

¹⁴ «Ka plinispla kuni ta dmakwa mnduha ta magaghunata katsi, Da ghuni ta nzakway ta luwa ná, dza'a plighunispla ta ɲa ghuni guli. ¹⁵ Ama ka

* 6:5 Ngha ta Lukwa 18:10-14.

had kaghuni ta plinistá dmakwa mnduha ta magaghunata wu katsi, had Da ghuni dza'a plighunistá dmakuha kaghuni guli wa.»

Tva maga suma

¹⁶ «Ka ta suma kuni, ma pslaf kuni ta kuma manda ya ta magə ghwadaka mnduha. Ta pslaf-psla həŋ ta kuma, kabga ŋa nghay mnduha kazlay: Ta suma həŋ kə'a. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsumutsa həŋ ta nisəla taŋ nda tsaya. ¹⁷ Kagha, ka ta suma ka, masamma ta rđi ma ghəŋa gha ka payanata ka, mbaziŋ ka ta kuma gha guli. ¹⁸ Tsaya dza'a kwal mnduha tsatsafta ta suma ka kə'a. Ta ghəŋa Da gha hada ta nzaku ma đifa yeya nda ngha. Dza'a plaghempla tsa Da gha nda ngha ta skwi ta magə ka ma đifa ya. Psawapsa ta mutsaftá gadghəl da Lazglafta.»

Skwa gadghəl ta hadik nda ya da Lazglafta

Luk 12:33-34

¹⁹ «Ma tskana kuni ta gadghəla ghuni ta hadik ma vli ya ta zuta zahar, ta ksuta mbəzlar, nda ya ma vli ta zraghata ghaliha guli. ²⁰ Ama tskawa tska ta gadghəla ghuni ta luwa ma vli dza'a kwal zahar zuta, dza'a kwal mbəzlar ksuta, nda ya dza'a kwal ghaliha zraghata. ²¹ Ma vli hada gadghəla gha ya, hada ŋudufa gha guli.»

Nzaku ma tsuwadak

Luk 11:34-36

²² «Iri ná, manda pitirla vgha gha nzakwani. Ka tsidid ira gha, tsuwadak inda vgha gha. ²³ Ama ka nda badza ira gha, ma grum inda vgha gha. Ka si ma grum nzakwa tsa tsuwadak ma kagha ya katsi, kighkigh dza'a tđikuta tsa grum ya tama!»

*Zba'awazba mataba i Lazglafta nda tsemi**Luk 16:13*

²⁴ «Had mndu dza'a laviᅇta gwafta ksanatá slna ta mghamha his, ta magaymagay ᅇa ya, ta magaymagay ᅇa ya, ma va tsa fitik turtuk ya wa. Nda husaᅇta sani, ta dᅇutá tsi ta sani. Nda ndi'a nzakwani nda sani, ta wudᅇntá tsi ta sani. Laviᅇ a kuni ta gwaftá maga slna ᅇa Lazglafta, ta magaymagay kuni ᅇa tsemi wa.»

*Zbawazba ta ga mghama Lazglafta karaku**Luk 12:22-31*

²⁵ «Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Ma thə kuni ta he', a nu dza'a mu zay? Nu dza'a mu say? A nu dza'a mu suday ta vgha na kə'a? Malaghumala a hafu ta skwa zay ra? Ari malaghumala a wa a vgha ta lgut na? ²⁶ Nghawangha ta dyak ta ndaraku ta luwa 6a. Had həᅇ ta sləgu wu, tska a həᅇ ta skwi ta vwah wu, had həᅇ ta tskanatá skwi ma guvur guli wa. Da ghuni ta luwa ta zunᅇtá skwi ta həᅇ. Malaghumala a kaghuni piw ka hahəᅇ wu ra?

²⁷ «Waya mataba ghuni ma mnayni ta he', dza'a slranaghata dau' ta fitika hafani na? ²⁸ Ala, kabgawu ta kəl kuni ka mna he' ta ghəᅇa lgut tama 6a? Nghawangha ta vzlizla ta magaku ma vwah 6a. Had sana slna ta magata həᅇ wu, had həᅇ ta ga lgut wa. ²⁹ Kulam nda tsa, ka yu ta mnaghunata na: Dər Salumuᅇ nda va tsa nzakwani ka gadghəl† ya tani ná, ta fava a ta lgut ta klaftá dᅇnakwa ya dər turtuk ma tsa vzlizlaha ya wa. ³⁰ Ka si mantsa ya ta sudanavata Lazglafta ta lgut dᅇna ta kuzuᅇ gita,

† 6:29 Ngha ta 1 Mghamha 10.

gamahtsimani ɲa vzamta da vu ya ní, kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunata tama rki? Kay! Nda hta zlg hay nda ɲudufa ghuni.

³¹ «Ma walaɲ kuni ta mna he' tama, ma mnə kuni kazlay: A nu dza'a ɲni zay? A nu dza'a ɲni say? A nu dza'a ɲni suday ta vgha na kə'a. ³² Inda tsaha ya ná, gwal kul snanťá Lazglafta ta psay. Nda sna Da ghuni ta luwa ta skwiha ta raku ka ɲa ghuni. ³³ Zbawazba ta ga mghama Lazglafta nda maga skwi tdukwa ta wa irani karaku, dza'a vlaghunavla lu ta inda tsa skwiha ya ta ghəɲani.

³⁴ «Ma mnə kuni kazlay: He', waka yu da magay gamahtsimani na kə'a. Prək gamahtsimani ka ndananatá ghəɲani, prək dər wati ma vaghu nda danwani.»

7

Ma tsə kuni ta guma ta ghəɲa mndu *Luk 6:37-38,41-42*

¹ «Ma tsə kuni ta guma ta ghəɲa mndu, da tsaghu-naghatá lu ta guma ta kaghuni guli. ² Dza'a tsaghu-nagha tsa Lazglafta ta guma, manda va tsa ta tsə kaghuni ta ghəɲa sanlaha ya. Nda tsa daram ta kəl kaghuni ka gray ɲa sanlaha ya, nda va tsaya dza'a gra lu ɲa kaghuni guli. ³ Kabgawu ta kəl kagha ka laghwi da ngha slimbitsa udzu ma ira zwanjama gha, kul nghanta kagha ta dughuslani ma ɲa gha iri na? ⁴ Ari, waka kagha dza'a mnay nda zwanjama gha “Yaha ka kləgaghata yu ta slimbitsa udzu ta ira gha kə'a,” wya dughuslani ma ɲa gha na? ⁵ Tsa madgwirmadgwira gha ya. Tinjəl ká ka klinťá

dughusl ma ira gha karaku, kada nghan̄ta ka ta vli n̄a kligin̄tá slimbitsa udzu ma ira zwan̄ama gha.»

⁶ «Ma vl̄a kuni ta skwi nda ghuḅa n̄a kriha, da mbəḁavatá tsi valafta ta kaghuni ka patsaghunata. Ma vza kuni ta mizidikwa ghuni ta kəma ghuvazu da dinlanaptá tsi, ka mbəḁavata da hi'ida kaghuni.»

Mndu ta zbay ta mutsay

Luk 11:9-13

⁷ «Dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni. Gawaga ta zgu dza'a gunaghu-naguna lu ta watgha. ⁸ Dər wati ma mndu ta dawant̄a, ta mutsay. Dər wati ma mndu ta zban̄ta, ta slafsla tida. Ta gunanaguna lu ta watgha ta mndu ta gatá zgu. ⁹ Waya ma kaghuni dza'a klaftá pala ka vlan̄tá zwan̄ani dawant̄ər tsi ta skwa zay na? ¹⁰ Ari, ka klipi dawant̄ tsa zwan̄ ya, ka klaftani ta nahadik ka vlan̄ta na? ¹¹ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha, nda sna kuni ta klaftá n̄ərma skwiha ka vlan̄tá zwana ghuni ya ní, Da ghuni ta luwa yeya dza'a kwal kul snant̄a klaftá skwiha dinadina, ka vlan̄tá gwal ta dawant̄a da tsi rki?»

Hbatá ghəṇa zlahu

¹² «Inda skwi má ta kumə kaghuni ta magaghu-nata mnduha ya, maganawamaga kaghuni guli ta hahəṇ, kabga tsaya klatá ghəṇa zlahu Musa, nda gwada la anabi*.»

Tviha his *Luk 13:24*

* **7:12** Ngha ta la Ruma. 13:8-10.

13 «Lamwa la nda ta watgha slrehwa, kabga watgha bughwa ná, bla a labə tida wa ta kla mndu da vla zadaku. Nda ndəgha gwal ta dza'a nda tida. 14 Watgha slrehwa ná, nda bla ka lu ta labə tida, ta kla mndu da hafu. Sira a gwal ta mutsa labə tida guli wa.»

Ghwadaka anabiha
Luk 6:43-44

15 «Dasuwa ka kuni nda anabiha ta tsakalawi ta sli'amta da taba ghuni manda tuwak, ama ma nɔdɔfa taŋ ta sidi hənɔ manda kramtak mtak. 16 Ta slna taŋ dza'a tsatsafta kuni ta hənɔ. Ta ɔagay lu ta yakwa fwa inabi ta teki ra? Ari, ta ɔagay a lu ta yakwa ghuraf ta hlu'a na? 17 Inda fu zɔa ná, zɔa yakwani. Ala, ka zɔa a fu ná, zɔa a yakwani guli wa. 18 Haɔ fu zɔa ta laviŋta yaftá yakwa fu kul zɔaku wa. Manda tsaya guli ná, haɔ fu kul zɔaku ta yaftá yakwa fu zɔa guli wa. 19 Inda fu kul zɔaku yakwani, ta tsinɔsa lu ka vzamta ma vu. 20 Tsaya tama, ta yakwa taŋ ta tsatsafta lu ta hənɔ.»

Vərdá duhwalha Yesu
Luk 13:25-27

21 «Inda gwal ta mnay kazlay: Mghama ɔa, Mghama ɔa! kə'a a dza'a lami da ga mghama ɔa wa. Ba mndu ya ta maga skwi ta kumə Da ɔa ta nzakway ta luwa kwenɔkwenɔ dza'a lami. 22 Nda ndgha gwal dza'a mnay ŋa da baɔu tsa kazlay: Mghama ɔa, Mghama ɔa! Anɔni a si ta kla lwa Lazglafta nda hga gha kay ra? Anɔni a si ta ghazla ghwadaka sulkum nda hga gha kay ra? Anɔni a si ta maga ndəghata mazəmzəmha nda hga gha kay guli ra kə'a. 23 Ka yu dza'azlay nda hənɔ banluwa na:

“Ta walaŋ a yu ta snaŋtá kaghuni wu. Laghwala ta vata i’i, kaghuni gwal maga ghwadaka skwiha†.”»

Həgaha his

Luk 6:47-49

²⁴ «Mantsa tama, dər wati ma mndu ta snaŋtá na gwada ta mnə yu na, ka ksa slna nda tsi, dza’a nzakway tsa mndu ya ka gragra nda sana mndu nda hiđa ta baftá həgani ta kutumba. ²⁵ Ka sagha imi, ka lagha zala vlundud dista tsa həga ya. Zlu a wu, kabga thaf ta kutumba lu. ²⁶ Dər wati ma mndu ta snaŋtá na gwada ta mnə yu na, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka gragra tsa mndu ya guli nda sana mndu ka rgha ta baftá həgani ta wutak. ²⁷ Ka sagha imi, ka lagha zala vlundud dista tsa həga, ka saf falak guk grunťa, ka zlutá tsi tesne’,» ka’a.

Taghay Yesu ta skwi nda sgit

²⁸ Manda kdiŋta Yesu ta mna tsa gwadaha ya, ka ndərmim mnduha katakata ta tsa tagha skwani ya, ²⁹ kabga nda sgit ma tsa ŋani tagha skwi ya, nza a manda tsa ŋa gwal tagha zlahu ŋa taŋ ya wa.

8

Mbanafta Yesu ta mndu nda rđa mndu tida

Mak 10:40-45

¹ Manda saha Yesu ta ghwá, ka sli’aftá ndghata dəmgə mistani. ² Ka lagha sana mndu nda rđa mndu tida zləmbata ma ghuvani, ka’a mantsa: «Mghama dā, ka ta kumay ka, laviŋlava ka ta mbidifta,» ka’a. ³ Ka fadaptá Yesu ta dzvani ka ksaŋta, ka’a nda tsi mantsa: «Ta kumay yu,

† 7:23 Ngha ta Zabura 6:9.

mbafmba gha,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa mndu ya. ⁴ Ka Yesu nda tsi mantša: «Yahayaha ka mnananťá mndu! La ka dza'a ka da marananťá vgha gha ta mnda dra skwi ŋa Lazglafta, ka plata ka ta ghəŋ nda skwi manda ya mna zlahá Musa, kada snanťa mnduha nda mba* ka kə'a,» ka'a nda tsi.

Mbanafta Yesu ta kwalva mghama sludza la Ruma

Luk 7:1-10, Yuh 4:43-54

⁵ Ta lamə Yesu da luwa Kafarnahum, ka lagha sana mghama sludza la Ruma ndəba dzvu da tsi. ⁶ Ka'a nda tsi mantša: «Mghama da, wa'a kwalva da ta hani mintgha gəzəmbła' a ta ghuya danwa katakata,» ka'a. ⁷ «Ta dza'a yu da mbanafta,» ka Yesu nda tsi. ⁸ «Mghama da! Ra a yu ka lagha gha da ini wa. Ka sabsa gwada te' ma wa gha ná, dza'a mbaku kwalva da. ⁹ I'i guli ná, mista maliha nziŋta yu, mamu sludziha mista i'i guli. “Ka la!” ka yu nda sani, gi sli'ani. Ka “saghasa!” ka yu nda sani, gi saghani. Ka “maga ta ya!” ka yu nda kwalva da, gi magayni,» ka tsa mghama sludzi ya.

¹⁰ Snanata Yesu ta tsa gwada mghama sludzi ya, ka laghu tsi ndərmimay. Ka'a nda tsa gwal mistani ya mantša: «Kahwathwata ká yu ta mnaghunata, dər mataba la Isra'ila, ta slaf a yu ta mndərga zlghay nda ŋudufa mndu manda nana wa. ¹¹ Ka yu ta mnaghunata ná, nda ndgha gwal zlghay nda ŋuduf mndərga nana dza'a sli'agaghata daga ma mndəra luwa nda ya mista luwa†, ka nzata ka

* **8:4** Ngha ta Zlahu 14:2-23. † **8:11** Mndəra luwa: Tsaya tva safa fitik. Mista luwa: Tsaya tva dədəkwa fitik.

za skwi kawadaga nda i Abraham nda Izak nda Yakubu ma ga mghama Lazglafta. ¹² Ama gwal má dza'a nzakway ka zwana za hëga ga mghama Lazglafta ya, dza'a hlafhla lu ta hëj ka pghidinta da grum ma bli, ma vli ña taw nda hpadá sli'in,» ka'a.

¹³ Ka Yesu nda tsa mghama sludzi ya mantsa: «La dzagha gha! Dza'a magamaga lu manda ya zlg haf ka,» ka'a. Gi ma va tsa fitik ya ka mbaftá tsa kwalvani ya.

Mbanafta Yesu ta midza Piyer

Mak 1:29-34, Luk 4:38-41

¹⁴ Ka sli'aftá Yesu ka lagha da Piyer, ka slanaghatá tsi ta midza Piyer ta hani ta basa ñudidar. ¹⁵ Ka ksantá tsi ta dzvu, ka mbaftá tsi da tsa ñudidar ya. Ka sli'aftá tsi ka maganatá skwa zay.

¹⁶ Gahawani, ka hladaghatá lu ta ndghata gwal nda ksa da ghwadaka sulkumha. Ka ghazligintá tsi ta tsa ghwadaka sulkumha ya nda gwada ma wani. Ka mbambanaftá tsi ta inda gwal kul dughwanaku. ¹⁷ Mantsa ya magata tsi ña dzanaghatá ghëja gwada ya mna anabi Isaya ka-zlay:

«Tsatsi ka ghëjani ta hlaghutá
 ñanwaha mu,
 ka mbambanafta ma kwala mu
 kul dughwanaku‡ kə'a ya.»

Mamay mnduha ta dza'a mista Yesu

Luk 9:57-62

‡ **8:17** Ngha ta Isaya 53:4.

18 Nghanata Yesu ta dəmga ta wanafta ná, «mbadma ta a 6lu a,» ka'a. 19 Ka lagha sana mnda vinda zlahu slanaghata, ka'a nda tsi mantsa: «Maləma da! Ta dza'a mista gha yu dər dza'a diga ka,» ka'a. 20 Ka Yesu nda tsi mantsa: «Gərhanha ná, mamu ghurumha tañ. Dyakha ta ndaraku ta luwa guli, mamu həgaha tañ. Ama Zwanja mndu ná, had dər vli ɲa fadatani ta ghəɲani wu,» ka'a.

21 Ka sani mataba duhwalhani mantsa: «Mghama da! Zlihazla ka dza'a yu da padamtá da da karaku,» ka'a. 22 Ka Yesu nda tsi mantsa: «Mbadá kagha mista da! Zlanzla ta gwal nda rwa ka pada həɲ ta mbliha tañ,» ka'a.

L6anata Yesu ta falak ta drəf

Mak 4:35-41, Luk 8:22-25

23 Ka sli'aftá Yesu ka lami da kwambalu, ka laghu duhwalhani mistani. 24 Tata ndəru həɲ ta drəf, ka sli'avaftá mghama falak, ka kap-atsa'uwaku imi, ka sli'i da kwambalu. Ma tsa fitik ya, ta hanutá hanani Yesu. 25 Ka sli'aftá duhwalhani ka lagha sli'anafta. Ka həɲ nda tsi mantsa: «Mghama da, kata ta amu, dza'a rwaku mu!» ka həɲ. 26 Ka Yesu nda həɲ mantsa: «Nu ta kəl kuni ka zləɲ. Kay! Nda hta zlgəhay nda ɲudufa ghuni,» ka'a. Ka sli'aftá tsi ka davanaghatá falak nda drəf, ka nzatá vli t6ekw. 27 Ka ndərmim tsa mnduha ya katakata. «Wa na mndu na ta snəʒ dər falak nda drəf tani ta gwadani katək na?» ka həɲ.

Mbanafta Yesu ta sana mnduha his nda ghwadaka sulkum ma həɲ

Mak 5:1-10, Luk 8:26-39

§ 8:27 Ngha ta Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32.

28 Bhadapta taŋ ta tsa sana 6la drəf ta hadika Gadaraniya ya, ka sli'agaptá sana mnduha his ma kulu kasu halaway, ka lagha həŋ da guyay. Ta zləŋay lu ta həŋ katakata, laviŋ a mndu ta walaŋta labə nda tvə tsa wa. 29 Ka gi dzə həŋ ta lawlaw. Ka həŋ mantsa: «Nya mataba mu nda kagha ní Zwaŋa Lazglafta? Sagha da ghuyaŋnaftá ka ta kul magaku fitikani ra?» ka həŋ.

30 Tsaw manda a nda həŋ, mamu sana bra ghuvazu* dagala ta nghə lu. 31 Ka ndəbu tsa halawayha ya ta dzvu da Yesu. Ka həŋ mantsa: «Ka ta ghzla aŋni ka ná, ghuna ta aŋni da a bra ghuvazuha a,» ka həŋ. 32 Ka'a nda həŋ mantsa: «Lawala!» ka'a. Ka sli'agaptá həŋ ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa bra ghuvazuha ya ta vgha ta vata vli, ka rkaghata da drəf, ka zadamtá həŋ mida.

33 Ka sli'afta tsa gwal si ta ngha həŋ ya nda hwaya, ka laghwi da luwa da mna inda skwi ta maguta, nda ya ta slanaghatá tsa mnduha kasu halaway ya. 34 Ka sli'agaptá mnduha ma luwa nekwnekw da guya Yesu. Na tsa gi nghaŋta taŋ ta Yesu ya, «kdəkkdək, sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka həŋ nda tsi.

9

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlani Mak 2:1-12, Luk 5:17-26

1 Ka sli'aftá Yesu ka lami da kwambalu, ka vrəglaghuta nda ta drəf, ka 6hadaghatá tsi da

* **8:30** Ngha ta Markus 5:11.

luwani* . ² Ka tsukwadaghatá sana mnduha da tsi ta kativinɔ ta sana mndu nda rwa səlani. Nghanata Yesu ta zlg̃hay nda ɲudufa taɲ, ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya mantsa: «Sagəɲ! ɲavaɲa gha, nda pla dmakwa gha!» ka'a.

³ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu ɲa mnduha ma ghəɲa taɲ mantsa: «Na mndu na ná, ta kwarakwara ta ghəɲa Lazglafta†,» ka həɲ. ⁴ Nghadapta Yesu ta skwi ta ndanu həɲ, ka'a mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ndana tsa ghwadaka ndanu ya na? ⁵ Mal blakwa mnay kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re, ari, mal mnay kazlay: Sli'afslí'a gha ka mbadaka ta mbada kə'a na? ⁶ Ala, kada grafta kuni mamu Zwaɲa mndu nda mbrakwa plɪɲtá dmakwa mnduha ta na ghəɲa haɖik na kə'a,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya mantsa: «Sli'afslí'a gha, kla ta kativinɔ gha ka dza'a ka dzagha gha,» ka'a.

⁷ Gi brahwat sli'afslí'a tsa mndu ya ka laghwi tsi dzaghani. ⁸ Nghanata dəmg̃a ta tsaya, ka ksutá tsi ta həɲ ka zləɲ. Ka zləzlvu həɲ ta Lazglafta ta vɪɲtá mndərga tsa mbraku ya ta mnduha.

Hgaf̃ta Yesu ta Mata ɲa dza'a mistani

Mak 2:13-17, Luk 5:27-32

⁹ Manda sli'af̃ta Yesu ka zɪɲtá tsa vli ya, ka nghanɲtá tsi ta sana mndu ta hgə lu ka Mata, ta nzaku ma həga tska dzumna. «Mbad̃a mista da!» ka'a nda tsi. Ka sli'af̃ta Mata ka laghwi mistani.

¹⁰ Tahula tsa, ka nzatá Yesu ka za skwa zay ga Mata. Ka sli'adaghatá ndəghata gwal ta tska

* **9:1** Ka Markus 2:1 na: Kafarnahum tsa luwani ya. Ngha ta Mata 4:13. † **9:3** Ngha ta Zlahu 24:16.

dzumna, nda sanlaha ma ghwadaka mnduha nzata ka za skwa zay nda tsi, kawadaga nda duhwalhani. ¹¹ Nghay la Farisa ta tsa zay tan ta skwa zay kawadaga ya, ka hən nda duhwalhani mantsa: «Kabgawu ta kəl Mghama ghuni ka za skwa zay kawadaga nda gwal tska dzumna, nda ya nda ghwadaka mnduha‡ na?» ka hən.

¹² Slrew lami da sləmənə Yesu, ka'a mantsa: «Had mnduha dughwana dughwana ta zba duhur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. ¹³ Lawa tsatsa klatá ghənə gwada ya mnə Lazglafta kazlay: Tawa hidahida skwi ta zdigihata pla ghən nda rini§ a wu kə'a ya. Sagha a yu haga gwal tdukwatdukwa wa, gwal dmaku nə i'i ta sagha da hagay,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghənə suma

Mak 2:18-22, Luk 5:33-39

¹⁴ Ka sli'aftá duhwalha Yuhwana mnda maga batem ka lagha dawanta da Yesu, ka hən mantsa: «Kabgawu ta kwal nə gha duhwalha suma, ya wya ta suma anni nda la Farisa tazlay na?» ka hən.

¹⁵ Ka Yesu nda hən mantsa: «Dza'a lavinlava gwal hagan lu da vla kla makwa ta nzata zuzu'uva, ka ta kawadaga zwanə midzi nda hən ra? Dza'a saghasa fitik nə kləgadanaghutá hən ta zwanə midzi. Ma tsa fitik ya dza'a suma hən ta suma.

¹⁶ «Had mndu ta tsa'atá lfidá lgut ka tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ka mantsa tsi, dza'a sganaghasga tsa lfidani ya ta mdukwinnta tsa halatani ya. ¹⁷ Had lu guli ta pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka mantsa tsi, dza'a

‡ **9:11** Ngha ta aya 10-11 nda Lukwa 15:1-2. § **9:13** Ngha ta Huseya 6:6.

tuta tsa zliba huta ya, ɲa mbuzuta ima inabi, lpay lu ma zliba huta guli. Ima inabi ta ka nuni ná, ma zliba huta ta ka lfidani ta pghamta lu. Tsaya dza'a kəl həŋ his his ka nzata dīna.»

*Vranamta Yesu ta hafu da sana zwanja makwa
Mak 5:21-43, Luk 8:40-56*

¹⁸ Tata mna tsa gwada ya Yesu ɲa taŋ mantsa, ka lagha sana mali mataba la Yahuda zləmbata ma ghuvani. Ka'a nda tsi mantsa: «Ta nzdava a makwa da manda saba hafu mida wa, sawi fanaghatá dzva gha ta ghəŋani ka mbafta tsi,» ka'a.

¹⁹ Ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani, ka dza'a mista tsa mali mataba la Yahuda ya.

²⁰ Ka sli'aftá sana marakw ta magay vakwani ghwanpɔdə his ta paghaku, ka lagha tsi ksantá wa lguta Yesu nda ga muhul hul. ²¹ Tsaw ka tsa marakw ya ma ghəŋani na: «Dər wa lgutani yeya ksəŋ yu tada ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²² Ka mbədavata Yesu, ka nghanavata tsi. Ka'a nda tsi mantsa: «Ŋavaŋa gha makwa da! Zlghay nda ɲudufa gha ta mbaghafta,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa marakw ya.

²³ Ka ɓhadaghatá Yesu da tsa mali mataba la Yahuda ya, ka slanaghatá tsi ta gwal ta vya sinlak, nda gwal ta vaza vgha. ²⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: «Laghwala, ta mta a na makwa na wu, hani ta hani tsi,» ka'a. Ka ghuɓasu həŋ. ²⁵ Manda mbiginɲa lu ta mnduha dzibil, ka lami Yesu da həga. Ka ksafatá tsi ta tsa zwanja makwa ya ta dzvu, ka sli'aftá tsa makwa ya. ²⁶ Ka tutá tsa skwi ta magata ya wdíd ma luwa.

Mbanafta Yesu ta ghulpata mnduha his

²⁷ Manda sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka sli'i, ka sli'aftá sana ghulpa ta mnduha his mistani nda hagaku. «Zwanja Dawuda! Tawa ta hidahida ta an̄ni!» ka hən.

²⁸ Ka lamə Yesu da həga, ka lagha hən slanaghata. Ka Yesu nda hən mantsa: «Grafgra kuni kazlay: Dza'a lavinlava yu ta mbaghunafta kə'a ra?» ka'a nda hən. «An̄i Mghama dá,» ka hən nda tsi. ²⁹ Ka kasantá tsi ta iriha tan̄. «Manda va tsa zlgħafta ghuni nda n̄uduf ya ná, ka magamaga tsi manda va tsa,» ka'a nda hən. ³⁰ Ka mbaftá tsa iriha tan̄ ya. «Yahayaha kuni walan̄ta mnanatá mndu!» ka Yesu ka n̄dan̄da nda hən. ³¹ Na tsa saba tsa gwal nda ghulpa ya, ka laghu hən da ta gwada ta Yesu ma inda tsa hadik ya.

Mbanafta Yesu ta sana rgha

³² Ta mbəd hul tsa mnduha si nda ghulpa ya, ta kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu tsin̄ ghwadaka sulkum ka rgha. ³³ Ka ghzligintá Yesu ta tsa ghwadaka sulkum ya mida. Ka zraftá tsa mndu si ka rgha ya ta gwada tsəlen̄. «Ka yawu ka yawu, ta ngha a lu ta mndərga skwi manda na ma Isra'ila wu,» ka dənga ka ndərmimay. ³⁴ «Mghama ghwadaka sulkum ta vlan̄tá mbraku ta Yesu ta kəl tsi ka ghazla ghwadaka sulkumha*,» ka la Farisa nda n̄a tan̄.

Tawata Yesu ta hidahida ta dənga

³⁵ Ka rə Yesu ta vli ma inda luwa dagaladagala nda zwana luwa tani. Ka tataghə tsi ta skwi n̄a mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda. Ka

* **9:34** Ngha ta 12:24.

mnə tsi ta Lfida Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda danwaha, nda inda ya ta raghwa mndu. ³⁶ Ka'a ka Yesu wafta damga na, ka ksantá tsi ka hidahida, kabga nda hafa hən, ta had mbraku ma hən wu, nda nza hən manda tuwakha kul had mndu na nghan†. ³⁷ Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Dagala skwi na tskey ta vwah, slaghu a gwal na tskey wa. ³⁸ Ndəbawa ndəba ta dzvu da mnda vwah ka ghuna tsi ta gwal ksa slna, na tskanatá skwi ta vwah,» ka'a.

10

Hga duhwalha Yesu ghwanpdə his

Mak 3:13-19, Luk 6:12-16

¹ Ka hagaftá Yesu ta duhwalhani ghwanpdə his. Ka valantá tsi ta mbrakwa ghazla ghwadaka sulkum, nda mbamba mnduha ma inda danwaha, nda ya ma inda danwaha ta raghwa mndu nda raghwa ta hən. ² Wya hga tsa gwal ghwanpdə his ya: Tantanani, Simun ta hgə lu ka Piyer, nda Andre ta nzakway ka zwanamani, nda Yakubu zwanə Zebedi, nda Yuhwana ta nzakway ka Zwanamani, ³ nda Filip, nda Bartelemi, nda Tuma, nda Mata mnda tska dzumna, nda Yakubu zwanə Alfe, nda Tade, ⁴ nda Simun mnda la Kananit, nda Zudas Iskaryut ta skwaptá Yesu ya.

Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwanpdə his

Mak 6:7-13, Luk 9:1-6

⁵ Tsa gwal ghwanpdə his ya ghwanagha Yesu da luwa. Ka'a nda hən ma kđaku tsi ka ghuna hən mantsa: «Yaha kuni dza'a da mndu kul nzakway

† 9:36 Ngha ta Mbsak 27:17, nda 1 Mghamha 22:17.

ka la Yahuda. Yaha kuni lami da luwa la Samari. ⁶Lawa tvə la Isra'ila, hahəŋ ná, nda nza həŋ manda tuwak nda zadá. ⁷Lawa ka mna kuni ŋa taŋ kazlay: Ndusagagha ndusa ga mghama Lazglafta, kə'a. ⁸Ka mbamba kuni ta gwal kul dughwanaku, ka sli'aganapta kuni ta gwal nda rwa, ka mbambanapta kuni ta gwal nda ksa da rdá mndu, ka ghazliŋta kuni ta ghwadaka sulkumha. Zlghaf ka mbalay kaghuni ka vla kaghuni guli ka mbalay. ⁹Yaha kuni klaftá dər dasu, dər tsemi, dər skwi ŋa da manaka tsemi ma zliba ghuni. ¹⁰Yaha kuni klaftá dər zliba mbuluh. Turtuktuk ka kuni da klaftá lgut. Yaha kuni klaftá 6a6ah, dər dafa, kabga nda ra ka mutsay mnda slna ta skwa zayni*.

¹¹«Ka lamla kuni da luwa dagala, dər da zwaŋa luwa a tsi, zbawazba ta mndu ya nda fa vghani ŋa tsu'aftá kaghuni. Ka nzata kuni ga tsa mndu ya ha ka sagha fitika sli'afta ghuni. ¹²Ta lamə kuni da həga ga mndu ya, “ka nza zdakwa Lazglafta nda kaghuni†,” ka kuni dazlay. ¹³Ka nda fa vgha gwal ma tsa həga ya ŋa tsu'a zdaku katsi, dza'a nzaku tsa zdakwa ghuni ya ta ghəŋa taŋ. Ala, ka fa a vgha taŋ wu katsi, ka vragaghuvra tsa zdakwa ghuni ya da kaghuni. ¹⁴Ka kwalaghukwala lu ta tsu'aftá kaghuni snaghuna a lu ta gwada ghuni wu katsi, sli'apwa sli'a ma tsa həga ya, ka ma tsa luwa ya a tsi, ka tukwiŋta kuni ta rgitik ta səla ghuni. ¹⁵Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ná, ta dər dər ŋa luwa Suduma nda Gwamura dza'a

* **10:10** Ngha ta 1 La Kwareŋt. 9:14, nda 1 Timute. 5:18. † **10:12** Ka nza zdaku nda kaghuni: Tsaya ga zgwa la Yahuda ta lagha həŋ da mndu.

nzakwa tsi ka ɲa mnduha ma tsa luwa ya.»

*Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu
Mak 13:9-13, Luk 21:12-17*

¹⁶ «Wana yu ta ghuna kaghuni manda tuwakha da taba kramtak mtakha. Ka nzata kuni nda hida manda nahadik, manda ghərбу' kul had gwada ta ghəɲani ya ká kuni da nzata guli. ¹⁷ Dasuwa ká kuni, dza'a hlay mnduha ta kaghuni da vla guma. Dza'a sləvay həɲ ta kaghuni nda gaslərbaha ma həga tagha skwa taɲ. ¹⁸ Dza'a hlay lu ta kaghuni, kabga gwada ta i'i ta kəma ɲumna nda ya ta kəma mghamha. ɲa nzakwa ghuni ka masləm̄tsəka da ta kəma taɲ, nda ya ta kəma sanlaha ma mndəra mnduha. ¹⁹ Ka hlafhla lu ta kaghuni ka hladaghata ta kəma guma katsi, yaha kuni da ndana skwi ɲa mnay ghuni, nda ya ka kuni dza'a da gwaday. Dza'a vlaghunavla Lazglafta ta gwada ya ɲa gwaday ghuni ma va tsa fitik ya. ²⁰ Tsa gwada dza'a kuni gwaday ya ná, kaghuni a dza'a gwaday wu, Sulkuma Da ghuni dza'a gwaday nda ma kaghuni.

²¹ «Zwanjamani dza'a vlatá zwanjamani ɲa dzata. Dani dza'a vlatá zwanjani ɲa dzata. Dza'a ndəranava ndəra zwana taɲ ta dadaha taɲ, ɲa vlatá həɲ ɲa pslata. ²² Dza'a husanhusa kuni ta inda mnduha ta ghəɲa gwada ta i'i. Ama mndu dza'a kdanakta ná, dza'a mbaku. ²³ Ka ta giri lu ɲa ghuni ma sana luwa katsi, ka hwaya kuni da sana luwa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma kdaku kuni ka ranaftá inda luwaha la Isra'ila ná, dza'a vragaghavra Zwanja mndu.

²⁴ «Malaghumala a mndu ta taghə lu ta skwi ηani, ka mndu ta taghanatá skwi wa. Malaghumala a kwalva ta danahəgani guli wa. ²⁵ Lavinlava mndu ta taghanata lu ta skwi ta nzakway ka guram nda mndu ta taghanatá skwi. Lavinlava kwalva ta nzakway ka guram nda danahəgani guli. Ka si halaway, ka lu ta hga danahəga ya ní, kighkigh ká lu dza'a hga gwal ma tsa həga ya tama?»

Faftá ghəη ta Yesu

Luk 12:2-7

²⁶ «Yaha kuni da zləηa həη. Had skwi bukwana lu dza'a kwal kul sabi ta daβi wa. Had skwi difana lu dza'a kwal lu tsatsafta guli wa. ²⁷ Skwi mnaghuna yu ma grum ya ná, mnawa mna banluwa. Skwi mnaghuna lu ma sləməη ma sləməη ya guli ná, gugudawa guguda ta wa lilwa. ²⁸ Ma zləη kuni ta gwal ta dzatá slu'uvgha ta kwal kul laviηta dzatá hafu. Lazglafta ta laviηta zadənatá‡ slu'uvgha nda hafu tani ma həga vu ya ηa zləηay katək. ²⁹ Had lu ta skwaptá tiyti his ta kwaβu ra? Kulam nda tsa ná, had ya dər turtuk ma həη dza'a zadavaghuta kul dvaftá Da ghuni wa. ³⁰ Nduk nda swidi ma ghəηa ghuni tani ná, mbədaf mbəda Lazglafta dem-dem. ³¹ Yaha kuni da zləη, mal kaghuni sgítani ka ndəghata tiytiha.

³² «Tsaya tama, ka ηa Yesu i'i ka mndu ta kəma inda mndu katsi ná, i'i guli ná, ηa da na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa. ³³ Ala, ka ηa Yesu a§ i'i wu, ka mndu ta kəma mnduha ya guli ná, i'i guli ná, ηa da a na mndu na

‡ **10:28** Ngha ta Yakubu 4:12. § **10:33** Ngha ta 2 Timute. 2:12.

wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa.»

Zɔaku a klagagha Yesu wa

Luk 12:51-53, 14:26-27

³⁴ «Yaha kaghuni da ndanay kazlay: Zɔaku klagagha i'i da ghəŋa haɖik kə'a. Kafay klagagha yu. ³⁵ Saghasa yu da dganatá i zwanɗ nda dani, ta i makwa nda mani, ta i ghwa'ali nda midzani. ³⁶ Gwal ma həga ga mndu dza'a nzakway ka ghuma mndu ma va tsa həga* ya.»

Vlatá ghəŋ manda ŋa Yesu

³⁷ «Ka malaghumala ɖvafta mndu ta dani ka mani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da wa. Ka malaghumala ɖvafta mndu ta zwanɗani ka makwani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da guli wa. ³⁸ Ka kla a mndu ta udza zləŋayni ka dza'a mista da wu ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da wa. ³⁹ Ka ta nzula hafa da yu ka mndu katsi ná, dza'a zadɪŋzada tsa mndu ya ta tsa hafani ya. Mndu ta zadɪŋtá hafani ta gwaɗa ta i'i guli ná, dza'a mutsay tsa mndu ya ta tsa hafani ya guli.»

Mndu ta tsu'aftá duhwalha Yesu ná, Yesu tsu'af tsi

Mak 9:41

⁴⁰ «Ka tsu'aftsu'a mndu ta kaghuni, i'i tsaya tsu'af tsi. Mndu ta tsu'aftá i'i guli, mndu ta ghunagatá i'i tsaya tsu'af tsi guli. ⁴¹ Mndu ta tsu'aftá anabi kabga nzakwani ka anabi ná, dza'a mutsay ta nisala manda ya ta vlə lu ŋa anabi. Mndu ta tsu'aftá mndu tɖukwa, kabga nzakwani ka mndu

* **10:36** Ta ghəŋa aya 35-36, ngha ta Mika 7:6.

tdúkwa ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa mndu tdukwa. ⁴² Mndu ta tanaftá dər leghwa imi ləŋləŋa yeya tsi ŋa say ta sani turtuk mataba tsa zwaniha ya, kabga nzakwani ka duhwala dā ná, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had nisəla tsa mndu ya dza'a zwađuta wa.»

11

Ghunafta Yuhwana ta mnduha

Luk 7:18-35

¹ Manda kdakwa Yesu ta tsa tagha skwiha ŋa tsa duhwalhani ghwanpɔdə his ya ná, ka sli'aftá tsi hada ka laghwi da ra luwaha ma tsa hadik ya ŋa tagha skwiha, nda ya ŋa mna Lfida Gwada.

Dawutá vla Yuhwana mnda maga batem

² Ma tsa fitik ya, ma gamak na Yuhwana mnda maga batem. Ka snantá tsi ta mna gwada ta Kristi nda slnaha ta magə tsi. Ka ghunaftá tsi ta sanlaha ma duhwalhani ³ da dawanta da Yesu kazlay: Kagha Kristi dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na kə'a. ⁴ Ka Yesu nda hən mantse: «Lawa mnanatá Yuhwana ta skwi ya sanj kuni nda skwi ya nghanj kuni. ⁵ Nda ngha gwal si nda ghulpa ta vli. Ta mbađa gwal si nda raghwa səla tanj. Nda mbamba gwal si nda rđa mndu ta hən. Nda sna gwal si ka matghəm ta sləmən. Sli'agapsli'a gwal si ta rwuta. Mnanamna lu ta Lfida Gwada ta gwal ka pđu*. ⁶ Rfu da mndu ya kul kwalaghutá zlghaftá i'i,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa Yuhwana

* **11:5** Ngha ta Isaya 35:5-6, 61:1.

7 Ta sli'i duhwalha Yuhwana ka vru, ka mnə Yesu ɲa dəmga ta gwada ta Yuhwana, ka'a mantsa: «Nahgani laghu kuni da nghay ma mtak na? Gagadak ta vyə falak rki laghu kuni da nghay na? 8 Nahgani laghu kuni da nghay 6a? Mndu ta sudavata lgut nda bla rki laghu kuni da nghay? Ya wya gwal ta sudavatá lgut nda bla nda bla ta həŋ ná, ma həga ga mghamha həŋ. 9 Nu va skwi laghu kuni da nghay tama? Anabi rki laghu kuni da nghay? Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, malaghumala tsa mndu ya ta anabi. 10 Tsatsi tsa mndu mnə deftera Lazglafta ta gwada ta ghəŋani kazlay: Wya yu ta tinlaghutá ghunafta mnda da ka kagha ɲa payaghatá tvi† kə'a ya. 11 Kahwathwata ka yu ta mnaghunata na: Mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, had mndu ya ta zlagapta ka malaghutá Yuhwana mnda maga batem wa. Tsaw tama ná, mndu ya ta htuta katakata ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta tsatsi. 12 Daga ta fitika Yuhwana mnda maga batem, ha ka sagha ta gitana, ta hwisay lu nda mbraku ta ga mghama Lazglafta. Ta zbay tsa gwal ta hwisay nda mbraku ya ta zlu'atá tsa ga mghama Lazglafta ya guli. 13 Inda la anabi nda deftera Musa tani, mnumna həŋ ta gwada ta ghəŋa tsa ga mghama Lazglafta ya, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana. 14 Kata kumay kuni ta snaŋta katsi ná, Yuhwana tsa Iliya dza'a vragaghata ya. 15 Ka mamu mndu nda sləməŋa snay ka sna tsi.

16 «Nda wa dza'a gra yu ta mnduha ta na zamana na na? Manda tskatá vgha zwani ta luma ta tsgha

† 11:10 Ngha ta Malatsi 3:1.

lwi ɲa graha taɲ ¹⁷ kazlay: Vyanafha ɲni ta sinlak ná, skala a kuni wu, fanafha ɲni ta laha ta ɲada ghəɲ, tawa a kuni wu kə'a ya həɲ. ¹⁸ Saghaha Yuhwana, za a ta skwi wu, sa a ta skwi wu, “a' nda halaway ma ghəɲani!” ka mnduha nda tsi. ¹⁹ Saghaha Zwaɲa mndu, ta zay ta skwi, ta say ta skwi, “a' mamblahawa ya, dagala sasakwani, a' gra gwal tska dzumna, nda gwal dmaku ya,” ka həɲ nda tsi. Kulam nda tsa, ta nghaku difla Lazglafta ma slnahani.»

*Sana luwaha ta kwalaghutá zlgħaftá Yesu
Luk 10:13-15*

²⁰ Tahula tsa tama, ka tsukunustá tsi nda gwada ta luwaha ya maga tsi katakata ta mazəməmhani mida, kabga kwalaghuta taɲ ta mbəɖanaftá nza-kwa taɲ. Ka'a mantsa: ²¹ «Daɲwa ɲa gha luwa Kwariziɲ! Daɲwa ɲa gha luwa Betsayda! Ka má tsa mazəməm magə lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Tir, nda luwa Siduɲ lu katsi ná, má gitagita a ta mbəɖanaftá həɲ ta nzakwa taɲ ka pghavatá buhu nda hutidif ta vgha‡ wa. ²² Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Baɖu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəɲa mnduha ná, ta dərdər ɲa luwa Tir nda luwa Siduɲ dza'a nzakwa tsi ka ɲa ghuni.

²³ «Kagha guli Kafarnahum! Dza'a kapay Lazglafta ta i'i ta luwa ka kagha ta gray ra? Bukwa a gha tsa! Dza'a vradaghavra lu tɖəm da vla gwal nda rwa. Ka má tsa mazəməm maga lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Suduma lu katsi ná,

‡ **11:21** Kwariziɲ, Betsayda, Tir, Siduɲ: Ngha ta Isaya 23:1-18, nda Izekiyel 26, nda Yuwel 4:4-8, Amus 1:9-10.

má ta teke'a luwa Saduma gita na§. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ná, ta dərdər ŋa luwa Suduma dza'a nzakwa tsi ka ŋa gha kə'a.»

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani

Luk 10:21-22

²⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu mantša: «Ta rfay yu ta kagha Da, Mghama luwa nda hadik tani, kabga dífana difa ka ta na skwiha na da gwal nda dífil ma ghəŋa taŋ, nda gwal nda sna ta skwi*, ka maranata ka ta zwani. ²⁶ Manda va tsa nzakwani Da, ta rfay yu ta kagha, ma zďakwa gha nzakwa tsi mantša.

²⁷ «Da da ta vliha ta inda skwi. Had sana mndu nda sna ta Zwanj wa, ba Da yeya nda sna. Had sana mndu nda sna ta Da guli wa, ba Zwanj yeya nda sna, nda mndu ta kumə Zwanj ta maranata,» ka'a.

Sagha da Yesu ŋa mutsa mbi'a vgha

²⁸ «Saghawasa da i'i inda kaghuni gwal nda hərfa da ndəgaku ka mbi'aghunapta yu ta vgha. ²⁹ Zba a yu ta nzaghunaghata wa. Klawakla ta ndəgaku ya ta klə yu, ka tagha kuni ta skwi da i'i, mantša ya dza'a kəl kuni ka mutsaftá mbi'a vgha. ³⁰ Manda va tsaya nzakwani, skwi ya dza'a faghunaghata yu ná, ndəgaghunata a wa. Kafkafani nzakwani,» ka'a.

12

Zwanj mndu Mgham ta ghəŋa sabat
Mak 2:23-28, Luk 6:1-5

§ 11:23 Ngha ta Isaya 14:13-15, Suduma Ngha ta Zlrafta 19:24-28.

* 11:25 Ngha ta 1 La Kwareŋt 1:17-29.

¹ Ma va tsa fitik ya, bađu fitika sabat, ka labə i Yesu nda duhwalhani nda ma vwaha hya. Ka kuzlanafá maya ta duhwalhani. Ka bala'atá həŋ ta ghəŋa alkama* ɲa dghaɗay. ² Nghay la Farisa ta tsa skwi ta magə həŋ ya ná, ka həŋ nda Yesu mantša: «Ngha ta duhwalha gha ba! Wa'a həŋ ta maga skwi kul raku ka magay bađu sabat†,» ka həŋ nda tsi. ³ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Ta dzaŋaf a kaghuni ta skwi ya maga Dawuda kuzlanafər maya, nda gwal kawadaga nda tsatsi tani ra? ⁴ Ka lamə həŋ da həga Lazglafta ka zuta həŋ ta skwa zay fana lu ta Lazglafta. Haɗ sana mndu ta za tsa skwa zay ya, dər Dawuda, dər tsa gwal kawadaga nda tsi ya mazlay wu, ba gwal dra skwi ɲa Lazglafta‡ yeya ta zay. ⁵ Ari ta dzaŋaf a kuni ma deftera zlahu kazlay: Bađu sabat ná, ta zluŋzla gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta zlaha sabat ta magə həŋ ta slna ma həga Lazglafta, ksaf a ta həŋ ka dmaku\$ wu kə'a na? ⁶ Tsaw ka yu ta mnaghunata ná, mamu sana skwi hadna ta malaghutá həga Lazglafta. ⁷ Ka má nda sna kuni ta klatá ghəŋa skwi mnə lu kazlay: Tawa hidahida skwi ta zɗigihata pla ghəŋ nda rini* a wu kə'a ya ná, má haɗ kuni dza'a mnay kazlay: Magamaga həŋ ta dmaku, kə'a nda tsa gwal kul haɗ dmakwa taŋ ya wa. ⁸ Zwaŋa mndu ná, tsatsi mgham ta ghəŋa fitika sabat,» ka'a.

Mbanafta Yesu ta mndu nda mta dzvani
Mak 3:1-6, Luk 6:6-11

* **12:1** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26. † **12:2** Ngha ta Sabi 34:21.
‡ **12:4** Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, nda Zlahu 24:9. § **12:5** Ngha ta Mbsak 28:9-10. * **12:7** Huseya 6:6, nda Mata 9:13.

⁹ Ka sli'áftá Yesu ka zlanjá tsa vli ya, ka laghwi da hæga tagha skwa la Yahuda. ¹⁰ Hada, mamu sana mndu nda mta dzvani. Ka mnduha dawanta da Yesu mantsa: «Vlavla zlahá mu ta tvi ña mbanáftá mndu bađu sábat re, ari ki na?» ka hæñ nda tsi ña mutsáftá rutsak tida. ¹¹ Ka'a nda hæñ mantsa: «Waya mataba ghuni, ka dádaghatá káfakwa tuwakani turtuktuk da gudzuvrun bađu sábat, dza'a kwal kul kliginjá tsa tuwakani ya na? ¹² Malaghumala a mndu ka tuwak ra? Tsaya tama ná, pyaf a lu ta mndu ka maga zdaku bađu sábat wa,» ka'a. ¹³ Ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya mantsa: «Tdap dzva gha,» ka'a. Ka tdáptá tsi, gi yamad vrvavfvra tsa dzvani ya manda va tsa sanani ya.

¹⁴ Ka gi gazlagaptá la Farisa, ka laghwi dzraku ña zba tvi ña zadíntá Yesu.

Yesu ná, kwalva ya zbap Lazglafta ya

¹⁵ Tsatsafta Yesu ta tsa ndana tan ya, ka sli'áftá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi. Ka sli'áftá dämga guli ka laghwi mistani, ka mba mbæ tsi ta inda gwal ma danwa. ¹⁶ Ka zlahanaghatá tsi ta hæñ ka ñdanjá kazlay: Yahayaha kuni da mnihata kə'a. ¹⁷ Kəl tsi ka mnay mantsa ya ná, nda nza ña dzanaghatá ghəña gwada ya mna anabi Isaya kazlay:

¹⁸ Wya kwalva da ya zbap yu, ya dvu yu, ya ta zdigihata katakata, dza'a fanaghafa yu ta Sulkuma da, dza'a mnanamna ta inda mndəra mndu kazlay: Tudukwa guma da kə'a.

¹⁹ Zbəta a ta zlərdawi wa. Dzəta a ta lawlaw wa. Had mndu dza'a sənəta ta gugudaku ta pazlala wa.

- 20 Had dza'a kdəglinjá ɓlanaptá sulam nda ghada ɲatani wa. Had dza'a kdɪnɲa mtəglinjá pitirla ta mtaku mtaku guli wa. Mantsa ya dza'a maga tsi ha ka vɲanɲani ta za ghwa ta skwi tɲukwa.
- 21 Na fafta mndəra mnduha ta ghəɲa tan ta hgani† kə'a ya.

Ghziɲta Yesu ta ghwadaka sulkumha
Mak 3:22-30, Luk 11:14-23

22 Ka kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu ksu ghwadaka sulkum ta ghulpiɲta, ka tsiɲta ka rgha guli. Ka mbanafá tsi. Ka gwadə tsa mndu ya ta gwada tsəlenɲ, ka nghanjá tsi ta vli tsidid guli.

23 «Zlah zwanɲa Dawuda a na mndu na wu re?» ka mnduha ka ndərmimay.

24 Na snaɲta la Farisa ta tsa skwi ya, ka həɲ mantsa: «Nda mbrakwa halaway‡ ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkumha ya ta ghazla tsi ta ghwadaka sulkumha,» ka həɲ.

25 Tsaw nda sna Yesu ta skwi ta ndanu həɲ. Ka'a nda həɲ mantsa: «Ka ta lmuvsulma va tsa ga mgham turtuk ya ta lmu katsi ná, sladglata a tsa ga mgham ya wa. Ka ta lmuvsulmu gwal ma luwa turtuk, ka gwal ma həga turtuk a tsi guli ta lmu ná, had ya dza'a sladglata ma həɲ guli wa. 26 Ka si ta ghzlay halaway ta halaway katsi ná, dgavapdga tsa halaway ya nda tsa tama. Waka ga mghamani dza'a sladglata tama na? 27 Ka si nda mbrakwa Halaway ta ghzla yu ta ghwadaka sulkum ya ní, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli?»

† 12:21 Ngha ta Isaya 42:1-4. ‡ 12:24 Ngha ta 10:25.

Tsaya tama, vərđá hahəŋ dza'a tsaghunatá gu-mani. ²⁸ Ala, ka si nda Sulkuma Lazglafta ta ghzla yu ta ghwadaka sulkumha katsi, 6havaghuna6ha ga mghama Lazglafta nda tsa tama.

²⁹ «Ari, waka mndu dza'a lavinjtá lami da həga ga mndu nda mbra ka hluguduntá huzlani ta kul habaftá tsi ta tsa mndu nda mbra ya na? Tahula tsaya dza'a kəl tsi ka hluguduntá huzlani.

³⁰ «Mndu kul had mista đá ná, ghuma đá tsa mndu ya. Mndu kul had ta katihata nda tskanata guli ná, kwizidinjtá ŋa tsa mndu ya ta kwizay.

³¹ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda dmaku ta gə mndu, nda rutsak ya ta pghə tsi ta Lazglafta ná, dza'a plinispla lu ta həŋ. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghu6a ná, had lu dza'a plinistá dmakwani wa. ³² Ka vzafvza mndu ta rutsak ta Zwanja mndu katsi, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghu6a ná, had lu dza'a walaŋtá plinistá dmakwani, dər ta na zamana na, dər ta zamana dza'a sagha wa.»

Fu nda yakwani

Luk 6:43-45

³³ «Ka si zđá ya fu ya, ka lu ná, zđá yakwani. Ka si zđá a ya fu ya wu, ka lu ná, zđá a yakwani guli wa, kabga ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu. ³⁴ Mndəra la mupuha na! Waka kuni si má dza'a mnagaptá skwi đina, kaghuni la ghwadak na! Ka nu ndəghatá skwi ma ŋudufa mndu ta mniginjta wubisima mndu. ³⁵ Nərma mndu ná, ma tsa nərma skwiha ma ŋudufani ya ta kligista tsi ta skwi đina. Ghwadaka mndu guli ná, ma tsa

ghwadaka skwiha ma ηudufani ya ta kligista tsi ta ghwadaka skwi. ³⁶ Ka yu ta mnaghunata ná, nda wa taη dza'a mnəgin̄ta mnduha bađu guma ta inda ηaslu ya brəfəgin̄ həη. ³⁷ Nda gwada ma wa gha dza'a tsaghaghata lu ta guma. Ka ηa kwala dmakwa gha kul haď tsi, ka ηa nzakwa dmakwa gha mamu a tsi.»

Zlghawa Yesu ηa gwal ta dawamazəmzəm

Mak 8:11-12, Luk 11:29-32

³⁸ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu ηa mnduha, nda sanlaha ma la Farisa guli, nda Yesu mantsa: «Mghama da, ta kumay ηni ta magata gha ta mazəmzəm ηa grafta ηni kazlay: Sa daga da Lazglafta ka kə'a,» ka həη.

³⁹ Ka Yesu nda həη mantsa: «Ghwadak mnduha ta na fitik na. Haď həη ta zləηa Lazglafta wa. Ta dawamazəmzəm həη. Haď sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta həη, ka tsa ηa anabi Yunusa ya a tsi wa. ⁴⁰ Manda va ya maga anabi Yunusa ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma huda mghama klipiš ya, manda va tsaya guli dza'a magata Zwaηa mndu ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma haďik.

⁴¹ Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna həη ta gwada anabi Yunusa*, ka mbədanaftá həη ta nzakwa taη. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəηa mnduha, “ηa ghuni dmaku,” ka gwal ma luwa Niniva dza'a sli'afta mnay ηa mnduha ta na fitik na. ⁴² Ghalya, ka sli'aftá sana marakw ta ga mgham ma vli di'ij̄ nda ga sud†, ka

§ 12:40 Ngha ta Yunusa 2:1. * 12:41 Yunusa 1-4. † 12:42 Ngha ta 1 Mghamha 10:1-10.

lagha da sna difla Salumuᅇ. Wana mamu mndu hadna ta malaghutá Salumuᅇ nda difil. Baᅇu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəᅇa mnduha, “ᅇa ghuni dmaku,” ka tsa marakw ya dza'a mnanatá mnduha ta na fitik na.»

Vradamta ghwadaka sulkum da mndu

Luk 11:24-26

⁴³ «Ka sabsa ghwadaka sulkum ma mndu katsi, ᅇa dza'ani da ra vli tuhwayaᅇ tuhwayaᅇa ka zba vli ᅇa mbi'a vghani. Ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli ᅇa mbi'a vghani ya wu katsi, ⁴⁴ “ka vra yu da tsa həga ᅇa sabə yu mida ya gra,” ka'a dza'azlay, ᅇa sli'aftani ka vradaghata. Ka ta vradaghatá tsi nda tsukwa vli mida, nda paya dina katsi, ⁴⁵ yawa da! kə'a dza'azlay ᅇa vraghutani, ᅇa hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfáᅇ ta malaghutá tsatsi nda sisi. ᅇa lama taᅇ da tsa həga ya ka nzamta mida. Mantsa tama, dza'a nzakway ɓadzatá nzakwa tsa mndu ya ka malaghutá nzakwani taᅇtaᅇ. Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi nda na mnduha ta na ghwadaka fitik na,» ka'a.

Vərdaka mnduha Yesu

Mak 3:31-35, Luk 8:19-21

⁴⁶ Tata gwada tsa gwada ya Yesu nda dəᅇga ná, ka ɓhadaghatá i mani nda zwanamani, ka nza-ghutá həᅇ ma bli, ka zbə həᅇ ta gwadganata. ⁴⁷ Ka sana mndu nda tsi mantsa: «Wa'a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta zba gwadgaghata,» ka'a nda tsi. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsa mndu ta mᅇay ᅇani ya mantsa: «I wa i ma ᅇa nda zwanama ᅇa na?» ka'a nda tsi. ⁴⁹ Ka fadapta tsi ta dzvu tvə duhwalhani, ka'a mantsa: «Wana i ma ᅇa nda zwanama ᅇa. ⁵⁰ Dəᅇ wati ma mndu ta maga skwi ya kumaᅇ Da

ɗa ta nzakway ta luwa ná, tsa mndu ya ta nzakway ka zwanjama ɗa, nda mukuma ɗa, nda ma ɗa,» ka'a.

13

Gwada ta wutsa hulfa

Mak 4:1-9, Luk 8:4-8

¹ Baɗu va tsa fitik ya, ka sabi Yesu ma hɔga* ka laghwi nzata ta wa drɛf. ² Ka tskadaghatá dɛmga nɛrɔbisl ta vgha ta vatani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta nzatá inda mnduha ta wa ghwa. ³ Ka mnɔ tsi ta ndɛghata skwiha ŋa taŋ ka mahdihi, ka'a mantsa: «Mbada sana mndu ka sli'afta ka laghwi da wutsa hulfani. ⁴ Tata wutsay wutsay, ka rkatá sanlaha ma hulfa ta tvi, ka sli'aktá dyaɗha ka ɗaguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá haɗik, ka gi dyaftá tsi misimmisim kabga sira a haɗik ta ghɛŋani wa. ⁶ Na safa fitik dzafta tida ka zlghutá tsi hɔw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrɛŋ mistani wa. ⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka glanaghatá teki ka raghwanata. ⁸ Ka rkatá sanlaha ta gɛnɛk, ka dyaftá tsahaya ka glaftá tsi ka pghaftá ghɛŋ ka zwan dze'dze', bɛrزلزل ghɛŋa sanlaha, selela ghɛŋa sanlaha, midida ghɛŋa sanlaha.» ⁹ Ka sganaghatá Yesu, ka'a mantsa: «Mndu nda slɛmɛŋa snay ka sna tsi,» ka'a.

Kabgawu ta kɛl Yesu ka gra gwada nda gra na?

Mak 4:10-12, Luk 8:9-10

¹⁰ Ka gavanavatá duhwalhani, ka hɛŋ mantsa: «Kabgawu ta kɛl ka ka mna gwada ŋa taŋ ka mahdihi katɛk na?» ka hɛŋ. ¹¹ Ka Yesu nda hɛŋ mantsa:

* **13:1** Ngha ta Markus 3:1.

«Kaghuni ná, vlaghunavla lu ta snaṅtá vərda dífatá ga mghama Lazglafta, ama vlan̄ a lu ta hahəṅ wa. ¹² Na mndu mamu skwi da tsi ta sganaghata lu, ṅa sgutani da tsi. Ama mndu ya kul had̄ skwi da tsi ná, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa ki'a da tsi ya. ¹³ Tsaya ta kəl yu ka mnay ka mahdihdi ṅa taṅ, kabga dər nghan̄ha həṅ, nghan̄a həṅ wa. Dər snaṅha həṅ nda sləmən̄a taṅ katək, sna a həṅ wu, graf a həṅ guli wa†.

¹⁴ «Ta ghəṅa taṅ dədafta tsa gwada Lazglafta ta mnay nda ma wa anabi Isaya‡ kazlay:
“Dər dza'a nda sna kuni nda sləmən̄a ghuni,
grafta a kuni wa.

Dər dza'a nda nghan̄a kuni nda ira ghuni,
nghan̄ta a kuni wu kə'a ya.

¹⁵ Təṅu təṅa ghəṅa na mnduha na.
Dərzlaf dərzla həṅ ta sləmən̄a taṅ,
hafha həṅ ta ira taṅ,
kabga va a həṅ ta nghan̄ta wa,
yaha həṅ da snaṅta nda sləmən̄a taṅ,
yaha həṅ da grafta ma ṅudufa taṅ,
yaha həṅ da mbədanaf̄tá nzakwa taṅ,
da mbanaf̄tá yu ta həṅ§.”

¹⁶ «Kaghuni ná, nda tfawi ta ghəṅa kaghuni, kabga nda nghan̄a ira ghuni ta vli, nda sna sləmən̄a ghuni ta sləmən̄. ¹⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Nda ndəgha la anabi nda gwal tdukwatdukwa nzakwa taṅ si ta dvan̄ta nghan̄tá na skwi nghan̄ kaghuni na, lay nghan̄a həṅ wa. Si

† **13:13** Nghan̄a ta Markus 4:12. ‡ **13:14** Nghan̄a ta Isaya 6:9-10.

§ **13:15** Nghan̄a ta Isaya 6:9-10.

ta kumay hən ta snəntá na skwi snəŋ kaghuni ná, sew sna* a hən wa,» kə'a ya.

Klatá ghəŋa tsa gwada ta wutsa hulfa ya

Mak 4:13-20, Luk 8:11-15

¹⁸ «Snawasna tama ta klatá ghəŋa gwada ta ghəŋa tsa mndu ta wutsa hulfa ya. ¹⁹ Tsa tvi rkaf hulfa tida ya ná, gwal ta snəntá gwada ta ga mghama Lazglafta kul grafta hən ya, hən. Ka sagha halaway zlu'ugudunustá hən ta tsa skwi wutsam lu ma ŋudufa taŋ ya. ²⁰ Tsa kluluh rkaf hulfa tida ya ná, tsaya mndu ta snəntá gwada ta ga mghama Lazglafta, gi ka tsu'aftá tsi nda rfu. ²¹ Tsaw tama, had slrəŋ mistani wu, nzɔva a wa. Ka gi grungra ghuya ɔaŋwa, ka giri a tsi kabga tsa gwada ya, gi zləmbutani. ²² Tsa vli ma teki rkam hulfa mida ya guli ná, tsaya gwal ta snəntá gwada Lazglafta, ka laghu hən da ndana skwiha ma ghəŋa hadik, nda skwa gadghəl, ka raghwanatá tsa skwiha ya ta tsa gwada ya ma hən, ka niŋtá hən ka ksubəŋ. ²³ Tsa gənək rkaf hulfa tida ya guli ná, tsaya gwal ta snəntá gwada Lazglafta ka snatá hən, ka ma-gaftá hən: Ghərmbəts ghərmbəts sanlaha, salala sanlaha, midida sanlaha.»

Ghwadaka kuzun

²⁴ Ka'a nda hən nda sana mahdihdi mantša: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mndu ta sləgamtá vərɔa hulfa hya ma vwahani. ²⁵ Girvidik, sli'aghuslia lamndu da vlə hani, ka lagha ghumani da sləginistá rira distani ka laghwani. ²⁶ Manda ɔyafta tsa hulfa ya ka pghaftá ghən, ka zlagaptá

* **13:17** Ngha ta 1 Piyer 1:10, 12.

rira guli. ²⁷ Ka lagha kwalvaha tsa danahəga ya mnay ηani, ka həŋ mantsa: “Mghama dā! vərđa hulfa a sləgam kagha ma vwaha gha kay ra? Lamə ndiga rira dida na?” ka həŋ. ²⁸ Ka’a nda həŋ mantsa: “Ghuma dā ta magatá tsa,” ka’a. Ka tsa kwalvaha ya nda tsi mantsa: “Ta đvay ka ka dza’a ηni rətɪŋta rki na?” ka həŋ. Ka’a nda həŋ mantsa: ²⁹ “Zlaŋwazla, ma lə kuni da rətay, yaha kuni da gaβɪŋta nda vərđa hya. ³⁰ Zlaŋwa həŋ ka glakwa həŋ ka skwa turtuk ha ka sagha fitika tskay ta vwah. Tskapwa tska karaku ta rira, ka habafta kuni ηa drɪŋta nda vu. Vərđa hya ya, ka tskidɪmta kuni da guvura dā, ka yu dza’azlay nda gwal tska skwi ta vwah,» ka’a.

Hya kramasa

Mak 4:30-32, Luk 13:18-19

³¹ Ka’a nda həŋ nda sana mahdihdi kay guli mantsa: «Ga Mghama Lazglafta ná, ka guram nda hya kramasa klaft mndu ka sləgamta ma vwahani. ³² Ndərzikwa tsatsi mataba inda hulfaha, ama ka đyaf đya tsi ka glafta, mal tsatsi mataba hulfa nidaliha. Ta nuna gdiz ka fu, ηa sli’adaghata đyakha da baba həga taŋ ta zligamahani.»

Is

Luk 13:20-21

³³ Ka’a nda həŋ nda sana mahdihdi guli mantsa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda is ta klafta marakw ka laβanamta ma kuratá darama hupu hkən ηa ηlaftá tsa hupu ya demdem,» ka’a.

Mahdihda Yesu ηa mnigɪŋtá skwi nda đifa

Mak 4:33-34

³⁴ Ka mahdihdi mnanata Yesu ta inda tsa skwiha ya ta dɛmga. Had sana skwi mnanan tsi ta hɛŋ kul had ka mahdihdi wa, ³⁵ kada nzakwa dzatá ghɛŋa gwada anabi ta mnay kazlay:

«Ka mahdihdi dza'a gwada yu ta gwada nda hɛŋ. Dza'a mniginmna yu ta skwiha nda difa daga ka ya wu zraftá ghɛŋa hadik† kə'a ya».

Klatá ghɛŋa gwada ta ghwadaka kuzun

³⁶ Mbadá Yesu ka zlintá dɛmga, ka sli'aftá tsi ka laghu da hɛga. Ka gavanavatá duhwalhani, ka hɛŋ nda tsi mantsa: «Pslanap psla ta klatá ghɛŋa tsa mahdihdi ta ghɛŋa rira ya,» ka hɛŋ. ³⁷ Ka'a nda hɛŋ mantsa: «Tsa mndu ta slɛgamtá vɛrda hulfa hya ya ná, Zwanɛ mndu ya. ³⁸ Vwah ya guli ná, ghɛŋa hadik tsa. Vɛrda hulfa hya ya guli ná, gwal ta nzakway ka ɲa ga mghama Lazglafta ya. Rira ya guli ná, gwal ta nzakway ka ɲa halaway ya. ³⁹ Tsa ghuma ta slɛgamta ya guli ná, halaway ya. Tsa tska skwi ta vwah ya, tsaya kdakwa ghɛŋa hadik. Tsa gwal tska skwi ta vwah ya guli, tsaya duhwalha Lazglafta. ⁴⁰ Manda va tsa tskaptá rira ɲa driŋta nda vu ya, manda va tsaya dza'a nza-kwa tsi baɗu kdavakta ghɛŋa hadik guli. ⁴¹ Dza'a ghunaga ghuna Zwanɛ mndu ta duhwalhani ɲa talaptá inda gwal ta pghamtá mndu da ga dmaku, nda gwal ta maga ghwadaka skwi, ɲa hliŋtá hɛŋ di'in nda ga mghamani, ⁴² ka pghamtá hɛŋ da duda vu. ɲa wahay tan ta wahu, ka hpada sli'inɛ‡ tan hada. ⁴³ Ama gwal ta nzakway tɗukwa ta wa ira Lazglafta ya, manda fitik dza'a wudakwa

† 13:35 Ngha ta Zabura 78:2. ‡ 13:42 Ngha ta Mata 8:12

hahəŋ ma ga mghama Da§ taŋ. Ka mamu mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi.»

Gadghəl ma dīfa

⁴⁴ «Ka guram ga Mgham Lazglafta nda gadghəl ta dīfa ma sana vwah. Ka lagha sana mndu dukwafta tida. Ka dīfglanata tsa mndu ya guli. Ka laghu tsi nda rfu da dzawinṭá inda skwani ka skwata tsa vwah ya.»

Mizidīkw nda bla dzvani

⁴⁵ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mnda tsakala ta psa mizidīkwha nda bla dzvani. ⁴⁶ Ka mutsafta tsi ta tsa mizidīkw ya turtuk nda bla dzvani ya. Ka laghu tsi dzawinṭá inda skwani ka skwata tsa mizidīkw ya.»

Kadəŋ

⁴⁷ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda kadəŋ ta wudadata lu da drəf ŋa tumagaftani ta inda mndərga klipiha kavghakavgha. ⁴⁸ Ndəghafta tsa kadəŋ ya, ŋa tɔagafta ta wa sgam. Tahula tsa, ŋa nzata ka dagaptá ya dinadina, ka pghamta ma tughuba, ŋa pghinṭa ghwadakhani. ⁴⁹ Mantsa ya dza'a nzakwa tsi ma kdakwa ghəŋa hadīk. Dza'a sli'aga sli'a duhwalha Lazglafta ŋa galapta taŋ ta ghwadaka mnduha mataba tɔukwani, ⁵⁰ ŋa pghaghata taŋ ta həŋ da duda vu, ŋa wahay taŋ ta wahu ka hpada sli'inṭa* taŋ hada.»

Lfida gadghəl nda halatani

⁵¹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Lamla inda tsa skwiha ya da sləməŋa ghuni rki na?» ka'a nda

§ 13:43 Ngha ta Daniyel 12:3. * 13:50 Ngha ta Mata 8:12.

həŋ. «Aŋi!» ka həŋ zlgħanafta wani. ⁵² Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Tsaya tama ná, ka nuna mnda tagħa zlahu ka duhwala ga mghama Lazglafta ná, ka guram nda danəhəga ta mutsa skwa gadghəlani ma skwiha ka lfid ka lfid, nda ya ma skwiha nda kda fitikani, dza'a gra lu,» ka'a.

Kwalaghuta la Nazaret ta zlgħaftá Yesu

Mak 6:1-6, Luk 4:16-20

⁵³ Tahula kdīŋta Yesu ta mana tsa mahdihdiha ya, ka sli'afta tsi hada ka laghwi. ⁵⁴ Ka ḡhadaghata tsi da luwa Nazaret† ta nzakway ka luwa ta glakwani. Ka taghə tsi ta skwiha ŋa mnduha ma həga tagħa skwa taŋ. Ka ndərmim həŋ, ka həŋ mantsa: «Wa ta vlanťá mndərga na ma dífil? Wa ta vlanťá mbrakwa maga mndərga na ma mazəmzəm? ⁵⁵ Zwanə tsa mndu ta fidí ya a tsi kay ra? Mari a mani‡ kay guli ra? I Yakubu, nda Yusufu, nda Simuŋ, nda Yuda a zwanamani kay ra? ⁵⁶ Mataba amu a ta nzakwa kwaghmani kay guli ra? Tsaw wa ta vlanťá na dífil na, nda na mbraku na tama ḡa?» ka həŋ. ⁵⁷ Tsahaya skwi ta pyafta həŋ ka zlgħafta Yesu. Ka Yesu nda həŋ tama mantsa: «Ma luwani, nda ya ma həga§ ga taŋ yeya ta hərtətata lu ta anabi. Ama ma hamata vli ná, ta vlanťla lu ta glaku,» ka'a.

⁵⁸ Ki'a yeya mazəmzəm magan Yesu ma luwa Nazaret, kabga zlgħaf a mnduha nda ŋuduf wa.

† **13:54** Nazaret: Luwa ta glakwa Yesu. Ngha ta 2:23, nda Lukwa 4:16. ‡ **13:55** Ngha ta Yuhwana 6:42. § **13:57** Ngha ta Lukwa 4:24, nda Yuhwana 4:44.

14

Mtakwa Yuhwana mnda maga batem

Mak 6:14-29, Luk 9:7-9

¹ Ma tsa fitik ya, ka snanaghatá gwada ta Yesu ta Hiridus ta nzakway ka numna ta hadika Galili. Ka'a nda kwalvahani mantsa: ² «Yuhwana mnda maga batem ya ta sli'agapta ma mtaku, tsaya kəl tsi ka mutsaftá mbrakwa maga mazəmzəm,» ka'a.

³ Tsaw si mnamna Hiridus kazlay: Ksidifwa ksa ta Yuhwana kə'a. Ka ksaftá lu, ka habafta, ka vzamta ma gamak ta ghəŋa gwada ta Hiridiya markwa zwanamani Filip*, ⁴ kabga ka Yuhwana nda Hiridus na: «Ra'a ka klafta gha ka markwa† ghuni wu,» ka'a. ⁵ Si ka zbə Hiridus ta tva dzata, ama ka zləŋaftá tsi ta dəmga, kabga ka anabi klafta mnduha ta Yuhwana.

⁶ Ka sagma fitik ya ta grafta nda fitik ya kəl lu ka yatá Hiridus. Ka lagha makwa tsa Hiridiya ya kay da skalu ta kəma gwal hagamagha lu da vla skala havaktá tsa fitika yakwani ya. Ka zdanaftá tsi ta ndufuf ta Hiridus. ⁷ Ka'a mantsa: «Dər nahgani dawəŋ ka da i'i ná, ta vlaghavla yu,» ka'a wadanatá tsa makwa ya. ⁸ Ka mnanaftá mani ta hidaku. Ka tsa makwa ya mantsa: «Tsidiftsa ta kwambleh nda va nana ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a.

⁹ Su'anak ka mgham nzata. Ama kabga ghadaghada ta wadanata, hada tsa gwal hagamagha lu ya kay guli, ka'a mantsa: «Lawala da tsagaghata ka vlanja kuni,» ka'a. ¹⁰ Ka ghunaftá tsi ta mnduha da tsagaghatá ghəŋa Yuhwana

* **14:3** Ngha ta Markus 6:17. † **14:4** Ngha ta Zlahu 18:16, nda 20:21.

ma gamak. ¹¹ Ka klaktá lu ta ghəŋa Yuhwana ta kwambleh, ka vlanťá tsa zwanja makwa ya, ka klanťá tsi ta mani. ¹² Ka lagha duhwalha Yuhwana da klaghatá mblani ka laghwi da padamta. Ka sli'aftá hən ka laghwi mnanatá Yesu.

*Zurta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf
Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14*

¹³ Manda snarja Yesu ta tsa gwadā ya, ka sli'aftá tsi hada nda kwambalu, ŋa laghwi nzakta kətsau' ta wa mazawa. Ka sniňťá dəmga, ka sli'aftá hən nda səla ka laghwi da zbiňta. ¹⁴ Ta sabi Yesu ma kwambalu, kə'a kə'a ná, tizlik mnduha. Ka ksarťá hən ta Yesu ka hidahida, ka mbambanaftá tsi ta gwal kul dughwanaku guli.

¹⁵ Gahawu, ka gavadaghata duhwalhani tavata Yesu. Ka hən nda tsi mantša: «Ta wa mazawa na vli na, laghula fitik guli, vriňvra ta na mnduha na ka dza'a hən da luwaha da zba skwi ŋa zay tan,» ka hən. ¹⁶ Ka Yesu nda hən mantša: «Zban a hahən ta sli'i wa, vlanťavla kaghuni ta skwa zay ta hən, ka za hən,» ka'a. ¹⁷ «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu,» ka hən nda tsi. ¹⁸ «Hligidighawa hla,» ka'a.

¹⁹ «Nzawanza nda nza ta kuzun,» ka'a nda mnduha. Ka nzatá mnduha rpa'. Ka hlaftá tsi ta tsa buradiha hutaf nda tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka balanaptá tsi ta tsa buradi ya, ka valanťá duhwalhani ŋa dğay ŋa dəmga. ²⁰ Ka zə inda mnduha. Ka babaghutá hən. Ka tsakaftá lu ta padakwani‡ ma vəl zay tan ka ghwanak ghwanpďə

‡ 14:20 Ngha ta 2 Mghamha 4:42-44.

his. ²¹ Tsa gwal si ta zay ya ná, ta magay həŋ ta dəmbu' hutaf, mbəda a lu ta mi'aha nda zwani wa.

Mbaday Yesu ta mbada ta drəf

Mak 6:45-52, Yuh 6:15-21

²² Gi tahula tsa, ka mblaftá Yesu ta duhwalhani ka lami da kwambalu ŋa dza'a ta sana ɓlu, ta nzaghutá tsatsi ŋa vriŋtá tsa dəmga ya. ²³ Manda vriŋtani ta həŋ, ka sli'afta tsi ka laghwí nzata ta ghwá ŋa maga du'a. Ta kuzutá rvidik tukzum ná, ta hada turtukwani. ²⁴ Ta tsa luwa ya ná, ma takataka drəf na kwambalu ta takada wuda nda gamtsa'uwakwa imi, ta vray vray falak guli. ²⁵ Ta tsughbura sərɗək tama, ka sli'aftá Yesu ka mbada ta drəf ka dza'a tvə duhwalhani. ²⁶ Nghay duhwalhani ta mbaɗani ta drəf ná, ka ksafťá zləŋ ta həŋ. «Aya halalay!» ka həŋ ka wahu nda zləŋ nda zləŋ. ²⁷ Gi ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ma wahu kuni! I'i ya, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a.

²⁸ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Mghama ɗa, ka si kagha tsi ná, mnamna ka laba yu ta ghəŋa na imi na da kagha,» ka'a. ²⁹ «Saghasa!» ka'a nda tsi. Ka sabə Piyer ma kwambalu, ka mbada ta imi ka dza'a nda da Yesu. ³⁰ Ama nghayni ná, dagala falak, ka ksafťá zləŋ. Gi səlikw zlraftani ta dɗɗaku da huɗa imi tsa. «Mghama ɗa, kata ta i'i!» ka'a wahata. ³¹ Ka gi fadapťá Yesu ta dzvu ka ŋanata. «Nda hta zlgħay nda ŋuɗufa għa, kabgawu kəl ka ka dga ghəŋ na?» ka'a nda tsi. ³² Ka sli'aftá həŋ ka lami da kwambalu, ka lɓata tsa falak ya. ³³ «Kagha ná, vərɗa Zwanɗa Lazglafta ka,» ka tsa gwal ma kwambalu ya sli'adaghata da tsəlbu ma ghuva Yesu.

Mbambanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku ta hadika Genazaret

Mak 6:53-56

³⁴ Tahula tsughwadapta tanj ta drəf, ka 6hadaghata həŋ ta hadika Genazaret§. ³⁵ Tsəmafta gwal ma tsa vli ya ta Yesu, ka tsaghaghatá həŋ ta lwi da inda luwaha ta wanaftá həŋ. Ka hləganaghatá lu ta inda gwal kul dughwanaku. ³⁶ Ka ndəbə həŋ ta dzvu da tsi: «Zlanəŋzla ta tvi ta həŋ ka ksaŋta həŋ ta wa lguta gha kwenkwenj,» ka həŋ nda tsi. Inda tsa gwal ta kasaŋta ya, ka mbambaftá həŋ.

15

Gwada ta nzakwa la Yahuda ta dzidza tanj

Mak 7:1-13

¹ Tahula tsa, ka sli'aftá la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha daga ma luwa Ursalima, ka lagha da Yesu. Ka həŋ mantsa: ² «Kabgawu ta kəl duhwalha gha ka kwal kul sna taghatá nzaku daga ta dzidzí, kul had həŋ ta mbaziŋtá dzvu kada za skwa zay* wu na?» ka həŋ nda tsi. ³ Ka'a nda həŋ mantsa: «A ki kaghuni kaghuni, kabgawu ta kwal kaghuni sna zlaha Lazglafta, ka laghwi da sna ŋa ghuni ŋa ghuni na? ⁴ Ya wya ka Lazglafta mnata na: “Vla ta glaku ŋa i da gha nda ma gha,» ka'a. Ka'a mnata guli na: «“Mndu ta razanaftá dani ka mani a tsi ná, dzatá† tsa mndu ya,» ka'a. ⁵ Ama ká kaghuni ta taghay ŋa mnduha na: Lavinjłava ka ta mnay ŋa da gha ka ma gha a tsi kazlay: Si ta

§ 14:34 Ngha ta Markus 6:53. * 15:2 Ngha ta Lukwa 11:38.

† 15:4 Ngha ta Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16, Sabi 21:17, Zlahu 20:9.

kumay yu ta vlaghatá skwi ña kataghata mndani ná, tsaw dza'a vlangtá Lazglafta yu kə'a. Nza a tkwe' ka vlangta gha ta glaku ta da gha nda tsa tama wa.

⁶ Mantsa ya zadanata kuni ta gwada Lazglafta ka mbəɗapta nda ña ghuni. ⁷ Tsa maɗgwirmaɗgwira ghuni ya! Nda tvani tsa klatá lwa Lazglafta klak Isaya ta ghəña ghuni ta mnay kazlay:

⁸ Ta wi ta wi ta vla tsəna mnduha na ta glaku ña ɗa, ama ma ñudufa tan ná, di'ij həj nda i'i.

⁹ Ka bətbət ta tsəlba həj ta tsəlbu ña ɗa, gwada Lazglafta
ya ka həj ta tagha zlahə mnduha ña mnduha‡ kə'a ya.

Skwi ya ta ñriŋtá mndu

Mak 7:14-23

¹⁰ Ka hɗadaghatá Yesu ta dəmgə da tsi, ka'a nda həj mantsa: «Fawafa ta sləməñ ka sna kuni. ¹¹ Skwi ta lami nda la nda ma wubisim a ta ñriŋtá mndu wu, ama skwi ta sabi nda sa ma wa mndu ta ñriŋtá mndu,» ka'a.

¹² Na snaŋta duhwalhani ta tsa gwada ya ka gavadaghatá həj. Ka həj nda tsi mantsa: «Nda sna kagha kazlay: Kuzlan kuzla tsa gwada gha ya ta la Farisa kə'a re?» ka həj. ¹³ Ka'a mantsa: «Inda fu ya kul nəbata Da ɗa ná, dza'a tɗiŋtɗa lu. ¹⁴ Zlanwazla ta həj, la ghulpata mndu ta pgha ghulpata mnduha həj. Ka lagha ghulpata mndu ka pgha ghulpata mndu ná, dza'a rkagharka həj his his da ghurum,» ka'a.

¹⁵ «Tsislan nap tsisla ta tsa mahdihdi ya,» ka Piyer nda tsi. ¹⁶ Ka Yesu mantsa: «Haɗ mahizl ma

‡ 15:9 Ngha ta Isaya 29:13.

ghəŋa kaghuni guli katək ra? ¹⁷ Ta sna a kaghuni kazlay: Inda skwi ta lami nda la nda ma wubisim ta dza'a da hudī, ŋa dza'a thidiŋta ma dra kə'a ra? ¹⁸ Ama skwi ta sabi nda sa nda ma wubisim ná, ma ŋuduf ta saba tsi. Tsaya skwi ta ŋriŋtá mndu. ¹⁹ Tazlay ná, ma ŋudufa mndu ta sli'agapta ghwadaka ndanuha manda: Psla mndu, hliri, sli'insli'iŋ, ghali, tsanavata gwada ta mndu, vza rutsak ta mndu. ²⁰ Tsahaya skwi ta ŋriŋtá mndu. Had'za skwa zay kul mbazaku dzvu ta ŋriŋtá mndu wu,» ka'a.

Zlghay nda ŋudufa sana marakw

Mak 7:24-30

²¹ Tahula tsa ka sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka laghwi ta hadika Tir nda ya nda ta hadika Siduŋ. ²² Ka lagha sana marakw, makwa ta Kan'ana ta nzakway ta tsa hadik ya da wahu da tsi. «Zwaŋa Dawuda, tawatá hidahida ta i'i Mghama da. Halaway ta ksuta makwa da, ta ghuya danwa ŋani katakata,» ka'a. ²³ Ka kwalaghuta tsi ta zlghanaftawi dər te'. «Vriŋ na marakw ta wahu mista mu na ba!» ka duhwalhani gavadaghata mnay ŋani ka ndannda. ²⁴ Ka'a mantisa: «Ghunaga ŋa la Isra'ila§ nda zada manda tuwak lu ta i'i, ŋa sanlaha a wu,» ka'a. ²⁵ Ama ka lagha tsa marakw ya tsalɓata ma ghuvani: «Mghama da, kata ta i'i,» ka'a. ²⁶ Ka Yesu mantisa: «Ra a ka klaftá skwa zay zwani ka vzanatá zwana kriha wu,» ka'a. ²⁷ «Mantisa ya nzakwani Mghama da, tsaw ta dagay zwana kriha ta wiwisa skwa zay ta rkagata ma vəl zay danahəga taŋ,» ka'a. ²⁸ Gi ka Yesu nda tsi

§ 15:24 Ngha ta 10:5-6.

mantsa: «Dagala zlg hay nda nɔdɔfa gha makwa ɔa, ka magamaga tsa skwi ya, manda ya kumanɔ ka,» ka'a. Gi ta tsa luwa ya, ka mbaftá tsa makwani ya.

Mbambanafta Yesu ta ndəghata gwal ɔanwa

²⁹ Tahula tsa, ka sli'afɔta Yesu ma tsa vli ya ka laghwɔi nda ta wa drɔfa Galili. Ka laf tsi da nzata ta sana kudunur. ³⁰ Ka sli'adaghata ndəghata dɔmga slanaghata. Ka hlanaghata hən nda gwal ta dzəgidi, nda gwal nda ghulpa, nda gwal nda rwa sɔla tan, nda gwal ka rgha, nda ndəghata sanlaha ma ɔanwaha, ka pghata ta kəmani. Ka mbambanaftá tsi ta hən. ³¹ Ka ndərmim tsa dɔmga ya ta gwal si ka rgha ta gwada, ta mbambatá gwal si ka budunur fawaya tan, ta gwal nda rwa sɔla tan ta mbaɔa, ta gwal si nda ghulpa ta ngha vli. Ka hən mantsa: «Ŋa Lazglafta la Isra'ila na glaku,» ka hən.

Zunɔta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' fwaɔ
Mak 8:1-10

³² Tahula tsa guli, ka hganɔta Yesu ta duhwalhani. Ka'a nda hən mantsa: «Ta kshata ka hidahida na dɔmga na, kabga mahkəna fitika tan na kawadaga nda i'i, haɔ skwi ɔan hən wa. Va a yu ta vrinɔta hən nda maya nda maya guli wu, da htuta mbrakwa tan ta tvi ta vru dzagha,» ka'a.

³³ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza'a mutsa mu ta skwa zay hadna ma na mtak na ŋa zunɔta ndəghata dɔmga mandana na?» ka hən.

³⁴ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka Yesu nda hən. «Ndəfəŋ hən, mamu zwana klipi ki'a guli,» ka hən nda tsi.

³⁵ Ka'a nda tsa ndəghata dɔmga ya mantsa: «Nza-wanza nda nza ta haɔk,» ka'a. ³⁶ Ka hlaftá tsi ta tsa

buradi ndəfán̄ nda tsa klipiha ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghənjani. Ka ɓalanaptá tsi ka vɓantá duhwalhani. Ka daganaftá hahəj guli ta tsa ndəghata dəmga ya. ³⁷ Ka zə inda taŋ, ka baghawtá həj. Ka tskaftá lu ta pɗakwani ka ghwanak ndəfán̄. ³⁸ Dəmbu' fwaɗ na tsa mnduha ta za tsa skwi ya, mbəɗaf a lu ta mi'aha nda zwani wa.

³⁹ Tahula vriŋtani ta tsa dəmga ya dzagha taŋ, ka lamə tsi da kwambalu ka laghwɓi ta hadika Magadaŋ*.

16

Yesu kawadaga nda la Farisa nda ya nda la Sadukiya

Mak 8:11-13, Luk 12:54-56

¹ Ka sli'adaghatá la Farisa nda la Sadukiya slanaghatá Yesu. «Maraŋnamara ta ŋizla ya ta saha daga ta luwa,» ka həj ɗawaŋta da tsi ŋa dzəghay. ² Ka Yesu nda həj mantsa: «Nghay ghuni ta dvata vli laghar vli ta fitik hawu ya na: “Ka mandaha dza'a nzakwa vli mahtsim,” ka kuni ta mnay. ³ Nghay ghuni ta ŋra ta vli ma mndəra luwa gasəɗɗək ya guli na: “Dza'a ghubugwa vli gita,” ka kuni ta mnay. Nda sna kuni ta dganatá skwiha ya ta magaku ta luwa, ama sna a kuni ta dganatá ŋizla skwiha ya ta magaku nda fitikani wa. ⁴ Ghwaɗak mnduha ta na fitik na, zɓəŋa a həj ta Lazglafta wa. Mazəmzəm yeya ta ɗawu həj. Had sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta həj ka ŋa anabi

* **15:39** Sna a lu ta tsa luwa ya wa. Magdala ya ka sanlaha ta gray.

Yunusa* a tsi wu,» ka'a nda həŋ. Ka sli'aftá tsi ka zlan̄ta həŋ ka laghwani.

Trapta duhwalha Yesu ta havapta ka skwi ta magə Yesu

Mak 8:14-21

⁵ Ta tsughwadapta duhwalha Yesu ta drəf ná, zanap za həŋ ta klaftá skwa zay. ⁶ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghəŋa ghuni da isa la Farisa nda la Sadukiya,» ka Yesu nda həŋ. ⁷ «Tsəna kwala mu kul klaftá skwa zay na ya kəl tsi ka mnay mantsa,» ka duhwalhani ta ndanay ma ghəŋa taŋ.

⁸ Ka Yesu nda həŋ snaŋər tsi ta tsa ndana taŋ ya mantsa: «Slaghwa a zlḡhay nda ŋuduf da kaghuni wa. Kabgawu ta kəl kuni ka ndanay kazlay: Hađu skwa zay da amu wu kə'a na? ⁹ Ta sna a kuni ra? Hađ kuni ta havakta ka buradi zunus lu ta mnduha dəmbu' hutaf kay ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta† kuni ta padakwani na? ¹⁰ Hađ kuni ta havaktá ka buradi ndəfáŋ zunus lu ta mnduha dəmbu' fwad kay guli ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta‡ kuni ta padakwani guli na? ¹¹ Ma mnaghunata dá kazlay: Dasuwa ka kuni nda isa la Farisa nda Sadukiya kə'a ná, waka kaghuni kwal kul snaŋta kazlay: Ta ghəŋa buradi a ta gwada yu wu kə'a na?» ka'a. ¹² Ka tsatsaftá duhwalhani kazlay: Ta ghəŋa is ta magə lu ma buradi a mna Yesu ta magay taŋ ta dasuwa wu, ama ta ghəŋa tagha skwa la Farisa nda la Sadukiya dza'a maga həŋ ta dasuwa.

* **16:4** Ngha ta 12:15-21. † **16:9** Ngha ta 14:15-21. ‡ **16:10** Ngha ta 15:32-38.

*Yesu ná, Kristi ya
Mak 8:27-30, Luk 9:18-21*

¹³ Bhadaghata Yesu ta hadika Sezare Filip, ka dawantá tsi da duhwalhani: «Wa ya ka mnduha ta mnay ta Zwaṅa mndu na?» ka'a nda həṅ. ¹⁴ «Yuhwana mnda maga batem ya, ka sanlaha ta mnay. Iliya ya, ka sanlaha. Irmiya ya, ka sanlaha. Sana anabi ya, ka sanlaha,» ka həṅ nda tsi. ¹⁵ «A ki kaghuni! Wa ya ka kaghuni ta mnay?» ka'a nda həṅ. ¹⁶ «Kagha ná, Kristi ka, Zwaṅa Lazglafta ya ta vla hafu ka,» ka Piyer nda tsi.

¹⁷ Ka Yesu nda tsi tama mantsa: «Simuṅ zwaṅa Zunas, nda tfawi ta ghəṅa kagha, kabga mnda səla a ta mnaghatá tsa gwada ya wu, Da da ta nzakway ta luwa ya. ¹⁸ Ka i'i ta mnaghatá kagha na: PiyerŠ ka. Ta tsa pala ya dza'a bafta yu ta Igliza* da. Had sana skwi dza'a lavintá mbrakwa mtaku ta maganavata wa. ¹⁹ Dza'a vlaghavla yu ta kramtak tgha ga mghama Lazglafta. Inda skwi dza'a ka da hbafta ta ghəṅa hadik ná, nda hba ta luwa guli. Inda skwi dza'a ka da plinṭa ta ghəṅa hadik guli ná, dza'a plinṭa lu ta luwa† guli. ²⁰ Yaha kuni da walaṅta mnanantá dər wati ma mndu kazlay: Kristi yu ka'a,» ka Yesu zlahanaghatá duhwalhani ta ghəṅani.

*Mnanṭa Yesu ta gwada ta dza'ani mtaku nda
sli'agaptani
Mak 8:31–9:1, Luk 9:22-27*

Š **16:18** Piyer: Tsaya ta hga lu ka Pala. * **16:18** Igliz: Tsaya Igliz. Ngha ta la Afisus 2:20. † **16:19** Ngha ta 18:18, nda Yuhwana 20:23.

²¹ Daga ma tsa fitik ya zlrafta Yesu ta tsalinistá duhwalhani kazlay: «Dza'a dza'a yu da luwa Ursalima, dza'a ghuydipghuya la galata mndu, nda la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta danwa katakata. Ŋa dzata tan ta i'i. Bađu mahkən ya, ŋa sli'agapta da ma mtaku nda hafu,» ka'a. ²² Lagha Piyer ka ksaghutá Yesu nda ghəŋani ta slərpa vli, ka dvanaghata: «Ka klinkla Lazglafta ta tsaya Mghama da. Ma walaŋ tsaya ta slaghaghata,» ka'a. ²³ «Laghula gha tavata i'i, halaway na. Tuthun ta fə ka ŋa da. Manda ŋa Lazglafta a ta ndana ka ta ndanu wu, manda ŋa mnda səla ta ndana ka,» ka Yesu mbədavata nda Piyer.

Gwada ta ghəŋa nzula hafu

²⁴ Ka Yesu nda duhwalhani tama mantsa: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista da ná, vziŋtani ta ghəŋani ka klayni ta udza zləŋayni, ka dza'ani mista da. ²⁵ Mndu ta kuma nzulanatá hafani ná, dza'a zadinzađa tsa mndu ya ta hafani. Ama mndu dza'a zadinjtá hafani ta ghəŋa gwada ta i'i ná, dza'a mbanafmba ta hafani guli. ²⁶ Tsa lagha mndu ka mutsaftá na ghəŋa hadik na dem-dem ka ŋani, ka nda zađa hafani ní, nu dza'a ghzlanata tsi na? Ari mamu a skwi dza'a laviŋta mndu ta varatá hafani nda tsi na? ²⁷ Wya dza'a sasa Zwaŋa mndu kawadaga nda duhwalhani ma glakwa Dani, ŋa dganafani ta nisəla inda mndu tađa magatá slnani‡ ma mndu. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, haď sanlaha mataba na

‡ **16:27** Ngha ta Zabura 62:13, Ruma 2:6.

gwal hadna na dza'a rwuta kul nghanṭá hən̄ ta sagha Zwan̄a mndu ma ga mghamani wa.»

17

Nghanṭa i Piyer, nda Yakubu, nda Yuhwana ta Yesu ma glakwa Lazglafta

Mak 9:2-13, Luk 9:28-36

¹ Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu nda zwan̄amani Yuhwana nda ghəṇa taṇ, ka laghu hən̄ ta sana ghwá nda slra. ² Ka mbəḍavaftá Yesu ta wa ira taṇ, ka wuḍaku kumani manda fitik. Ka navaftá lgutani tilil ka ṇusliṇ manda slker. ³ Ka gi zlagaptá i Musa nda Iliya ta wa ira taṇ ka ghwa yiva nda tsi. ⁴ Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Mghama dá! Dina ka nzata mu hadna. Kata kumay ka, dza'a magafmaga yu ta dumbiha hkən̄ hadna: Pal ṇa gha, pal ṇa Musa, pal ṇa Iliya,» ka'a.

⁵ Tata tsa gwada ya Piyer, gi ka saha kusay ka ṇusliṇ tilil bukwamtá hən̄. Gi ka snaṇṭá lu ta sana lwi ta gwadaḡapta ma tsa kusay ya: «Nana na Zwan̄a dá ya ḍvu yu katakata Tsatsi zbap yu, ta rfu yu ta ghəṇani. Snawasna ta gwadani,» ka'a.

⁶ Na gi snaṇṭa tsa duhwalha ya ta tsa lwi ya, gi ka zləmbatá hən̄ zluzlumbruh ta hadik. Ka ksutá zləṇ ta hən̄ katakata. ⁷ Ka gavadaghatá Yesu tavata hən̄, ka ksanaṇṭá hən̄. Ka'a mantsa: «sli'afwa sli'a, ma zləṇ kuni ta zləṇ!» ka'a nda hən̄. ⁸ Kə'a ka hən̄ nghagafta ná, Yesu turtukwani yeya nghan̄ hən̄ hada.

⁹ Ta vragatá hən̄ ta tsa ghwá ya tama, ka zlanaghatá Yesu ta hən̄: «Yahayaha kuni mnananaṇṭá dər wati ma mndu ta skwi ya nghan̄ kuni, ha ka

sagha fitika sli'agapta Zwanja mndu nda hafu ma mtaku,» ka'a. ¹⁰ Ka duhwalhani dawanta da tsi mantsa: «Kabgawu kæl gwal tagha zlahu ña mnduha ka mnay kazlay: Tinjæl Iliya dza'a sagha karaku* kə'a katək na?» ka həñ. ¹¹ «Manda va tsaya nza-kwani, tinjæl Iliya dza'a sagha ña payanata'nda skwi karaku. ¹² Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta sagha. Tsaw tama tsatsaf a mnduha wu, ka ghuyanapta' həñ ta danwa manda ya kuman həñ. Manda va tsaya dza'a ghuyanapta həñ ta danwa ta Zwanja mndu guli,» ka'a nda həñ. ¹³ Mantsa ya tama, ka graftá tsa duhwalha ya kazlay: Ta gwadə ta ghəña Yuhwana mnda maga batem ta tsa gwada ya kə'a.

Mbanafta Yesu ta sana zwanj ksu seteni
Mak 9:14-29, Luk 9:37-43

¹⁴ Ndu sadaghata tanjavata dəmga, ka gi ndadaghatá sana mndu tsəlɓata ma ghuva Yesu, ¹⁵ ka'a mantsa: «Mghama dá! Tawatá hidahida ta zwanja dá ksu seteni†, ta ghuya danwa ñani katakata. Da vu kə'a ta dədamta bađu ma sani, da imi bađu ma sani. ¹⁶ Si ka kləganaghatá yu ta duhwalha ná, ka traptá həñ ta mbanafta,» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Kaghuni mnduha ta na fitik na, had zlgħay nda ñuduf da kaghuni wa. Ta maga ghwadaka skwi kuni. Ha ña yawu dza'a gđavata yu tavata kaghuni na? Klagidighawa tsa zwanj ya da hadna,» ka'a. ¹⁸ Ka kladanaghatá lu. Ka davanaghatá Yesu ta tsa seteni ya katakata. Ka

* **17:10** Ngha ta Malatsi 3:23. † **17:15** Ngha ta 4:24.

saghu tsi ma tsa zwan̄ ya, gi ka mbaftá tsa zwan̄ ya hadahada.

¹⁹ Ma nzata duhwalhani kawadaga nda Yesu ndaghə̄na taŋ, ka gavadaghatá hə̄ŋ da dawan̄ta da tsi: «Kabgawu kəl aŋni ka traptá ghzligiŋtá tsa seteni ya katək na?» ka hə̄ŋ. ²⁰ «Hta ta zlghay nda ɲudufa ghuni ta magay,» ka Yesu nda hə̄ŋ. «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, ka mamu zlghay nda ɲuduf ki'a da kaghuni manda hya kramasa‡ katsi ná, laviŋlava kuni ta mnanatá ya ghwá ya kazlay: Sli'afsli'a hadna ka dza'a ka da hada a kə'a na, dza'a sli'afsli'a. Had sana skwi dza'a trəgadaghunaghuta wa. ²¹ [Ama mndərga tsa ghwadaka sulkum ya ná, ba nda maga du'a kawadaga nda suma ta ghzligiŋtá lu,]» ka'a nda hə̄ŋ.

Mnəglaŋta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mak 9:30-32, Luk 9:42-45

²² Ma sana fitik ka tskavatá duhwalha Yesu ma Galili. Ka Yesu nda hə̄ŋ mantsa: «Dza'a vlavla lu ta Zwan̄a mndu ma dzva mnduha. ²³ Ɲa dzata taŋ, badu mahkəna fitik ɲa sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a. Ka nzata duhwalhani sasu'anak katakata ta ghə̄ŋani.

Plata i Yesu nda Piyer ta dzəmna

²⁴ Manda ɓhadaghata taŋ da luwa Kafarnahum, ka gwal tska dzumna həga Lazglafta nda Piyer mantsa: «Ta plər pla a wa'a Mghama ghuni ta

‡ 17:20 Ngha ta 13:32.

dzumna həga § Lazglafta katək na?» ka həŋ nda tsi.
²⁵ «Ta play,» ka'a.

Ka sli'aftá tsi ka lami da həga. Gi ka Yesu nda Piyer mantsa: «Simuŋ, kinawu ndana kagha ta ghəŋa tsa gwada taŋ ya na? I wa raŋ pla dzumna nda dzumna luma ŋa mghamha ta na ghəŋa hadik na na? Zwana hadik re, ari la matbay a na?» ka'a nda tsi. ²⁶ «La matbay ya,» ka Piyer. Ka Yesu mantsa: «Nza a tkwe' ta zwana hadik ka play taŋ nda tsa tama wa. ²⁷ Dər má mantsa tsi ná, yaha mu da nzakway ka skwa tuthun ŋa taŋ. La da drəf, ka vzadata ka ta ŋalum. Tsa taŋtaŋa klipi dza'a ka da ksafata ya, ka gunanŋa ka ta wani, dza'a slanaghasla ka ta tseda dzumna mndu his. Ka klafta ka, ka vlaŋta ka ta həŋ ŋa platá ŋa u,» ka'a nda tsi.

18

Fatá ghəŋ manda zwaŋ kwitikw

Mak 9:33-37, Luk 9:46-48

¹ Ma tsa fitik ya, ka gavanavatá duhwalhani ta Yesu, ka həŋ mantsa: «Wa ta nzakway ka mali ma ga mghama Lazglafta na?» ka həŋ. ² Ka hgaktá Yesu ta sana zwaŋ kwitikw ka sladanata ta kəma taŋ. ³ Ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka mbədanaf a kuni ta nza-kwa ghuni, ka nuta ghuni manda zwani kwitikw kwitikw wu katsi ná, had kuni dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁴ Tsaya tama ná, mndu ta hanaganatá ghəŋani manda na zwaŋ kwitikw na ná, tsaya mndu ka mali ma ga mghama Lazglafta. ⁵ Dər wati ma mndu ta tsu'aftá zwaŋ manda na

§ 17:24 Ngha ta Sabi 30:11-16.

zwan̄ wana tsi na ta ghəŋa gwada ta i'i ná, vərda i'i tsu'af tsi.»

Dasuwa ka lu da zləmbiŋtá lu ta mndu

Mak 9:42-48, Luk 17:1-2

⁶ «Ala, ka zləmbiŋzləm̄ba mndu ta sani turtuk ma tsa zwaniha ta zlghaftá i'i ya katsi, ta dər ya má hbidim lu ta dughura buna ma n̄urzlun̄ ka vzaghata da drəf. ⁷ Dəŋwa ŋa ghəŋa hadik ta nzakway ta zlazləmbiŋtá mndu! Aŋ mndani, nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha ta zləmbiŋtá mndu. Ama dəŋwa ŋa mndu ya ta sagha tsa zləmbaku ya nda da tsatsi.

⁸ «Ka nda nza dzva gha, ka səla gha a tsi ka skwi ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsin̄tsa gha ka wud̄iŋta ka di'iŋ. Ta dər lama ka da hafu ŋa kdekeden̄ nda səla gha slun̄ turtuk, ka dzva gha slun̄ turtuk a tsi, ka ya da klafta lu ta kagha nda səlah̄a gha yipa' ka dzvuha gha yəmad̄ a tsi, ka vzamtá kagha da həga vu ŋa kdekeden̄. ⁹ Ka ira gha ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsakwasliŋ tsakwasla gha ka wud̄id̄iŋta ka di'iŋ. Ta dər lama ka da həga hafu ŋa kdekeden̄ nda ira gha guzliŋ turtuk, ka ya da klafta lu ta kagha nda iriha gha his his ka vzaghamta da həga vu.»

Tuwak nda zada

Luk 15:3-7

¹⁰ «Dasuwa ka kuni da hərtətátá kuni ta ya dər turtuk mataba tsəna zwaniha na. Ka yu ta mnaghunata ná, duhwalha Lazglafta ta gd̄ata ta ngha kuma Da dá ta nzakway ta luwa ta ngha həŋ.

[¹¹ Sa da mbanaftá gwal ya si nda zaɗa na Zwanɗa mndu* .]

¹² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Ka dærmæk ka tuwaka mndu, tsa zaɗavaghuta ya turtuk katsi ná, haɗ ta zlanɗá tsaha tæmbay mbsak tæmbay mida ya ta ghwá, ka laghu da psa tsa turtuk ta zwaɗuta ya ra? ¹³ Ka yu ta mnaghunata ná, ka slafsla tsi tida ná, dza'a rfay ta rfu katakata ta ghɛɗani ka malaghuta ta ghɛɗa tsaha tæmbay mbsak tæmbay mida kul zwaɗuta ya. ¹⁴ Manda va tsaya guli ná, va a Da ghuni ta nzakway ta luwa ta zaɗavaghuta ya dær turtuk ma tsa zwaniha ya wa.»

Tva nzaku nda zwanɗama ta gaghatá dmaku

¹⁵ «Ka gaghaga zwanɗama gha ta dmaku ná, la slanaghata ka dzranɗa kaghuni histaghuni. Ka snaghasna tsi katsi, katafkata ka ta zwanɗama gha. ¹⁶ Ala, ka kwalaghukwala tsi ta snaghata katsi, klafkla ta mndu turtuk ka his a tsi kawadaga nda kagha, ka vradaghata ka da slanaghata, “ɗa da graftá tsa gwaɗa ya ma wa mnduha his ka hkæn† a tsi.” ¹⁷ Ka kwalaghukwala tsi ta snanata tsaha ya guli katsi, mnanamna ta Igliz. Ka kwalaghukwala tsi ta snatá ɗa Igliz katsi guli, ngha ta tsa mndu ya manda mndu kul snanɗá Lazglafta, ka mnda tska dzumna a tsi.

¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda skwi ya dza'a kwalaghuta kuni ta haɗik ná, dza'a kwalaghukwala lu guli ta luwa. Inda skwi ya dza'a

* **18:11** Ngha ta Lukwa 19:10. † **18:16** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15.

hbanata kuni ta hađik ná, dza'a hbařhba lu guli ta luwa‡.

Guya ghəŋ ka maga du'a

¹⁹ «Ka yu ta mnaghunata guli na: Ka dzrařdzra mnduha his mataba ghuni ta wi, řa đawa đər wati ma skwi tsi katsi, dza'a tsu'anaf tsu'a Da đa ta luwa ta həŋ. ²⁰ Ma vli ya guyava mnduha his ka hkən a tsi ma hga đa ná, mataba taŋ yu,» ka'a.

Gwada ta kwal kul pla dmakwa mndu

²¹ Ka sli'aftá Piyer ka gavadaghata đawanřa da Yesu, ka'a mantsa: «Mghama đa! Ka ta giha ga zwanřama đa ta dmaku ní, kidaghi səla dza'a planata yu ta dmakwani na? Ndəfáŋ səla rki dza'a planata yu na?» ka'a nda tsi. ²² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ndəfáŋ səla yeya a ta mnaghata yu wu, ndəfáŋ mbsak, ndəfáŋ mbsak, ndəfáŋ səla. ²³ Tsaya dza'a kəl lu ka gra ga mghama Lazglařta nda sana mgham ta kuma mbəđaftá skwa gadghəlani ma dzva gwal ta ksanařa slna ya. ²⁴ Ma nřatani ka mbəđay, ka klanaktá lu ta sani ya nda dməŋa mlenřwi mlenřwiha řsedi da tsi. ²⁵ Hađ skwa tsa mndu ya řa plata wa. Ka tsa mgham ya mantsa: Skwapwaskwa ta tsa mndu ya, nda markwa taŋ tani, nda zwanani tani, nda inda skwi ta nřakway ka řani tani, řa pla tsa dməŋ ya, ka'a. ²⁶ Ka zləmbatá tsa kwalva ya ta hađik ka řsəlřata ta kəmani, ka'a mantsa: "Wya dzvu, ksa ta řuđuf, dza'a plagha pla yu demdem," ka'a. ²⁷ Ksaŋřa tsa kwalvani ya ka hiđahiđa katakata ta

‡ 18:18 Nřa ta 16:19, nda Yuhwana 20:23.

tša danahəgani ya, ka zlanantá tsi ta tša dməŋ ya ka zliŋta.

²⁸ «Saba tša kwalva ya manda zliŋtá, ka guy-atá tsi nda sana grani ya si ta ksə həŋ ta slna kawadaga, nda dməŋani da tsi ka suley dərmaq. Ka valaftá tsi tida, ka ksanaftá ŋurzlun. “Plihapla ta skwa da gita gita!” ka’a nda tsi. ²⁹ Ka zləmbatá tša grani ya ta hadik, ka ndəba dzvu da tsi. Ka’a mantša: “Wya dzvu, ksa ta ŋuduf dza’a plagha pla yu,” ka’a nda tsi. ³⁰ “Ya! Dva a yu wu, plihata gitagita,” ka’a. Ka laghu tsi hamtá tša grani ya ma gamak ka kzla planatani ta tša dməŋani ya. ³¹ Nghay sanlaha ma tša kwalvaha ya ta tša skwi maga tsi ya ná, ka kuzlanaftá tsi ta həŋ ta ŋuduf katakata. Ka laghu həŋ rusanaftá danahəga tan ta inda skwi ta maguta. ³² Ka hgadaghata tša danahəgani ya, ka’a nda tsi mantša: “Ghwadaka kwalva ka, zlaghanzla yu ta inda dməŋa da ta kagha kabga ndəbata gha ta dzvu da i’i ná, ³³ had kagha guli má dza’a tawa hidahida ta gra gha, manda ya tawa yu ta hidahida ta kagha ya ra?” ka’a. ³⁴ Huf safi ta ŋudufa danahəgani, ka laghu tsi hamta ma gamak, ka kzla planatani ta inda dməŋani da tsi.

³⁵ «Dər wa tsi ma kaghuni kul had ta planatá dmakwa zwanamani ma hyahya ŋudufani§ wu katsi ná, manda va tsaya dza’a maga Da da ya ta luwa nda kaghuni,» ka’a.

19

§ 18:35 Ngha ta 6:15.

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw
Mak 10:1-12

¹ Manda kdīŋta Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'aftá tsi ta hadika Galili ka laghwi ta hadika Zudiya ta 6la ghwa Zurdeŋ. ² Ka sli'afta dəmgə rutut mistani. Ka mbambə tsi ta mnduha.

³ Ka gavadaghatá la Farisa da tsi, kabga ta kumay həŋ ta tsanamtá matsavada. Ka həŋ nda tsi mantsa: «Laviŋlava mndu ta ghzliŋtá markwa taŋ, ka magamaga tsi ta dər wati ma skwi tsi ra?» ka həŋ. ⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta dzaŋa a kuni ta skwi ya nda vinda ma defteri nda ghu6a ra? «Ma zrafta inda skwi ná, zlagigiŋ zlaga Lazglafta ta i zgun nda marakw*.» ⁵ Ka Lazglafta mantsa: «Tsaya dza'a kəl zgun ka zlaŋtá i dani nda mani, ka laghwi da ndi'aftá vgha nda markwa taŋ, ŋa nzakway tsa hahəŋ his ya ka mndu turtuk†.» Mantsa ya tama, ⁶ nzəgla a həŋ ka mnduha his wa, ama ka mndu turtuk nzakwa taŋ. Yaha mndu tama da dganatá skwi ya ndi'anaf Lazglafta,» ka'a. ⁷ Ka la Farisa nda tsi mantsa: «Kabgawu tama kəl Musa ka mnay kazlay: Ka ta ghzlay mndu ta markwa taŋ katsi ná, vindanaftani ta delewera ghzliŋtani‡ kə'a 6a?» ka həŋ nda tsi. ⁸ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Təŋa ta ghəŋa ghuni kəl Musa ka vlaghunatá tva ghzliŋtá marakw. Ma zraftani ná, mantsa ya a nzakwani wa. ⁹ Ama kai'i ta mnaghunata ná, yaha mndu walaŋtá ghzliŋtá markwa taŋ, ka taghəŋa hliri§ a tsi. Nzakwani ná, ka ghzliŋghzla mndu ta

* **19:4** Ngha ta Zrafta 1:27 nda 5:2. † **19:5** Zrafta 2:24. ‡ **19:7** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. Nda Mata 5:31. § **19:9** Ngha ta 5:32.

markwa taŋ, ka klaftani ta sani katsi ná, ta hliri tsa mndu ya nda tsa.»

¹⁰ Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ka si mantsa ya ta magakwa skwi mataba i marakw nda zə'al katsi ná, dər kwal kul klay,» ka həŋ. ¹¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Inda mndu a dza'a laviŋtá ŋaftá tsa gwada ya wa, ba gwal ya vlan Lazglafta ta mbrakwa ŋafta kasi'i, ¹² kabga mamu gwal ya yaga lu ka kuβitik, mamu gwal ya pslaf mnduha nda psła, mamu gwal ta kwalaghutá klay, kabga gwada ta ga mghama Lazglafta guli. Mndu ya dza'a laviŋtá ŋaftá tsa gwada ya, ka ŋa tsi,» ka'a.

Fanaghata Yesu ta dzvu ta ghəŋa zwani

Mak 10:13-16, Luk 18:16-17

¹³ Tahula tsa, ka hładaghatá mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu, ŋa fanaghatani ta dzvu ta həŋ ka maga du'a ta ghəŋa taŋ. Ama ka pyə duhwalha Yesu ta mnduha. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa duhwalha ya mantsa: «Zlanwazla ta zwani ka sagha həŋ da i'i, ma pyə kuni ta həŋ, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda hahəŋ* na ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁵ Ka fafanaghatá Yesu ta dzvu ta ghəŋa tsa zwaniha ya. Tahula tsa, ka sli'aftá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi.

Sana duhwal ka gadghəl

Mak 10:17-31, Luk 18:18-30

¹⁶ Va gi ka lagha sana mndu da Yesu, ka'a mantsa: «Maləma da, nahgani skwi dza'a yu magata dina, ŋa nzakwa da nda hafu ŋa kdekeden kawadaga nda Lazglafta na?» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabawu kəl ka ka dawihata ta ghəŋa

* **19:14** Ngha ta 18:3-5.

n̄ərma skwi na? Turtuktuk n̄ərma ta nzakway ka Lazglafta. Ka ta kumay ka ta nzakwa gha nda hafu n̄a k̄dekedzen̄ kawadaga nda Lazglafta katsi ná, snata gha ta zlahuhani,» ka'a. ¹⁸ «Wati zlahuha ya na?» Ka tsa mndu ya. Ka Yesu mantša: «Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, ¹⁹ vla ta glaku n̄a i da gha nda ma gha, d̄vud̄va ta mnda s̄ala manda va gh̄n̄a gha†,» ka'a. ²⁰ Ka tsa duhwal ya nda tsi mantša: «Snasna yu ta inda tsaha ya demdem, nu ta p̄d̄akwani n̄a maḡḡelta d̄a na?» ka'a. ²¹ Ka Yesu nda tsi mantša: «Ka ta kumay ka ta nzakwa gha hem‡ katsi ná, la ka dzawin̄ta ka ta inda skwa gha, ka daganaf̄ta ka ta tsedani ta gwal ka p̄d̄u. Dza'a mutsay ka ta gadgh̄l ta luwa, tahula tsa ka sagha ka, ka dza'a ka mista d̄a,» ka'a. ²² Na snan̄ta tsa duhwal ya ta tsa gwada ya, ka basaftá tsi ta n̄uduf ka sli'afta ka laghwi, kabga gadgh̄l ya.

²³ Ka Yesu nda duhwalhani mantša: «Kahwath-wata ka yu ta mnaghunata, nda bla katakata ka lama mndu ta fafta gh̄n̄ani ta gadgh̄l da ga mghama Lazglafta. ²⁴ Ka yu ta vr̄aglin̄tá mnaghunata na: Ta d̄ər laba n̄alibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mndu ta faftá gh̄n̄ani ta gadgh̄l da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁵ Na snan̄ta duhwalhani ta tsa gwada ya, ka nd̄ərau' h̄n̄ katakata, ka h̄n̄ mantša: «Ka si mantša tsi, wa dza'a lavin̄ta mutsaftá mbaku tama?» ka h̄n̄. ²⁶ Ka nghanavatá Yesu ta h̄n̄, ka'a mantša: «Skwi nda bla da mnduha ya ná, bla a da Lazglafta wa,» ka'a.

† 19:19 Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta zlahu 5:16-20, Zlahu 19:18.

‡ 19:21 Ngha ta 5:48.

²⁷ Gi tsau' ka piyer tsu'aghutá gwada, ka'a nda Yesu mantsa: «A'a! Ya wana aṅni, zlanavazla aṅni ta inda skwi, ka dza'a mista gha ya ní, kinawu ká'a dza'a magaku nda aṅni tama?» ka'a. ²⁸ Ka Yesu nda həṅ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma mbəḍavafta§ inda skwi dza'azlay ná, dza'a nzafta ta dughurukwa glakwani na Zwaṅa mndu. Kaghuni gwal ta dza'a mista da ya guli, dza'a nzanzafta ta dughurukha ghwanḗḗ his kaghuni, ṅa tsa guma ta ghəṅa mndəra la Isra'ila ghwanḗḗ his guli. ²⁹ Dər wati ma mndu ta zlanavata həḡani, ka zwanamani a tsi, ka kwaghamani a tsi, ka dani a tsi, ka mani a tsi, ka zwanani a tsi, ka vwahani a tsi, ta ghəṅa gwada ta i'i ná, dza'a mutsay həṅ ta dərmaḡatani, ka malaghuta a tsi, ṅa mutsay taṅ ta hafu ṅa kḗkedzeṅ guli ta ghəṅani. ³⁰ Ama nda ndəgha gwal ta nzakway taṅtaṅ, dza'a nzakway nda hul. Nda ndəgha gwal ta nzakway nda hul guli, dza'a nzakway taṅtaṅ,» ka'a.

20

Gwada ta ghəṅa kwalvaha ma vwaha inabi

¹ «Wya skwi ṅa gray nda ga mghama Lazglafta. Ka tsavagaptá sana zə'ala həḡa ma həḡani, wrək sərḗḗk, da zba gwal ṅa ksanatá slna ma vwaha inabani. ² Ka dzraftá tsi nda tsa gwal ksa slna ya ta planatá həṅ ka tseda vagha mndu* turtuk, ta vagha taṅ. Ka ghunaghatá tsi ta həṅ da vwaha inabi. ³ Ka sli'iglaftá tsi wər ta nzemndi təmbay gavzlazlan, ka nghəḡlanṅtá tsi ta gwal ksa slna ta

§ 19:28 Ngha ta Daniyel 7:14. * 20:2 Ngha ta Mata 5:26.

nzaku bətbət. ⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: "Lawa kaghuni guli da ksa slna ma vwaha inaba da, dza'a plaghuna pla yu ta tseda ghuni manda ya ta raku," ka'a nda həŋ. ⁵ Ka sli'aftá tsa gwal ksa slna ya ka laghwi da tsa vwaha inabi ya. Ka sli'iglaftá tsi guli wər fitik ma ghəŋ vli, mantsa guli ta fitik hawu, ka magata manda va tsaya guli. ⁶ Ka sli'iglaftá tsi guli beeghwa fitik, ka slanaghatá tsi guli ta sanlaha ma gwal ksa slna ta nzaku. Ka'a nda həŋ mantsa: "Nya kəl kuni ka vaghay ta nzaku kul laghwi maga slna na?" ka'a nda həŋ. ⁷ Ka həŋ nda tsi mantsa: "Had mndu ta klaftá aŋni ŋa maga slna wa," ka həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: "Lawa kaghuni guli da maga slna ma vwaha da," ka'a.

⁸ «Gahawu tama, "hagakhaga ta tsa gwal ta ksa slna ya, ka planata ka ta nisəla taŋ ka zlrafta ka nda tsa gwal ka kwanahani ya, ŋa kdīŋta gha nda gwal taŋtaŋ," ka tsa dani ma vwaha inabi ya nda kwalvani. ⁹ Ka lagha tsa gwal ta zlraftá ksa slna beeghwa fitik ya. Ka vlaŋtá lu ta tseda vagma mndu turtuk turtuk ta həŋ. ¹⁰ Ka lagha gwal ta zlraftá ksa slna taŋtaŋ. "Mali dza'a aŋni zlghay" ka hahəŋ si ta gray. Ama ka vlaŋtá lu ta tseda vagma mndu turtuk turtuk ta həŋ. ¹¹ Ta zlghə həŋ ya, ta dza'a nda ŋuŋuraku həŋ ta ghəŋa tsa danahəga ya. ¹² Ka həŋ mantsa: "Beeghwa fitik ta sagha nanaha na, awa† turtuktuk kweŋkweŋ maga həŋ ta ksa slna ná, waka kagha planatá həŋ guram nda ŋa aŋni na? Aŋni, hərfa hərfa ŋni ta ksa slna tles fitik, ka vaghay ta maga slna ta fitik," ka həŋ. ¹³ Ka'a nda həŋ mantsa: "Gra da, nənɓap a yu ta kagha wa. Ta

† 20:12 Awa: Tsaya fitik maga mndu ta maga slna.

tseda vagma mndu turtuk a dzrafta u nda kagha kay ra? ¹⁴ Zlgha ta nisəla gha, ka sli'a ka. Manda va ya kuman yu vlan̄ta yu ta tsa mndu ta sagha nda hul ya, manda va ŋa gha. ¹⁵ Lavin̄lava yu ta maga skwi manda ya kuman yu nda tseda da, mantša a kasi'i wa? Ari zdəgagha a wa a na skwi dina maga yu na ta wa ira gha na?" ka'a. ¹⁶ Tsaya tama ná, dza'a nzakway gwal nda hul, ka gwal tan̄tan̄. Ŋa nzakwa gwal tan̄tan̄, ka gwal nda hul,» ka Yesu sganaghata.

Mahkəna mnan̄ta Yesu ta gwada ta mtakwani nda sli'agaptani

Mak 10:32-34, Luk 18:31-34

¹⁷ Ka sli'aftá Yesu ka ŋlu ka dza'a da luwa Ursalima. Ta mbađa həŋ ta tvi, ka ksaghutá tsi ta tsa gwal ghwan̄pdə his ya, ka'a nda həŋ mantša: ¹⁸ «Ndanana, wana mu ta ŋlu ka dza'a da luwa Ursalima. Dza'a ksafksa lu ta Zwan̄a mndu, ka vlan̄tá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ŋa tsanaghata tan̄ ta guma dzata. ¹⁹ Dza'a vlan̄vla həŋ ta gwal kul had̄ ka la Yahuda, ŋa gagay tsaha ya, ŋa sləvay tan̄ nda krupi, ŋa zləŋafta tan̄ ta udza zləŋay. Bađu mahkəna fitik, ŋa sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a.

Dawutá vla mani ma i Yakubu nda Yuhwana

Mak 10:35-45

²⁰ Tahula tsa, ka lagha mani ma zwana Zebedi nda zwanani. Ka tsələbata tsi ta kəmani ŋa dawa skwi da tsi. ²¹ «Nu ta kumə ka na?» ka Yesu nda tsi. «Wana na zwana da his na, sagha fitika ga mghama gha ya ná, ka mnata ka, ŋa nzata na zwana da na,

nda ga zeghwa gha ya, nda ga zlaḅa gha ya, ka yu,» ka'a nda tsi. ²² «Sna a kuni ta skwi ta dawu kuni wa. Dza'a laviḅlava kuni ta sa leghwa tsa ghuya ḁaḅwa dza'a yu ghuyay ya ra?» ka Yesu. «Dza'a say ḅni!» ka hḅḅ nda tsi. ²³ Ka Yesu‡ nda hḅḅ mantsa: «Mantsa nzakwani, dza'a say kuni ta tsa leghwa ghuya ḁaḅwa ḁa ya, ama ta ghḅḅa gwada ta nzaku nda ga zeghwi nda ya nda ga zlaḅa ná, i'i a dza'a mna tsaya wa. Da ḁa dza'a vḅaḅtá tsa vli ya ta gwal ya payanaf tsi ta hḅḅ,» ka'a.

²⁴ Snaḅta tsa pḁakwa duhwalha ghwaḅ ya ta tsa gwada ya, ka ḅasanavatá hḅḅ ta ḅuḁuf ta tsa zwanamaha his ya. ²⁵ Ka hagadaghatá Yesu ta hḅḅ, ka'a nda hḅḅ mantsa: «Nda sna kuni ná, ta gay mghamha ta ghḅḅa mnduha ta má mgham mghama taḅ ta ghḅḅa taḅ. Gwal dagaladagala guli, ta maray hahḅḅ ta mbrakwa taḅ ta ghḅḅa taḅ. ²⁶ Ama mantsa ya a nzakwani mataba kaghuni wa. Katək ná, ka ta kumay sani ta nzakway ka mali mataba ghuni ná, nzatani ka kwalva ghuni. ²⁷ Ala, ka ḁer wa ta kuma nzakway ka mnda kla kḅma mataba ghuni ya, nzatani ka vu'a ghuni. ²⁸ Manda va tsaya ná, sa a Zwaḅa mndu ḅa maganata lu ta slna wa. Ama sasa ḅa maganatá slna ta mnduha, ḅa vlatani ta hafani ḅa mbanafḁá ndəghata mnduhaḅ,» ka'a.

Mbambanafta Yesu ta ghulpata mnduha his

Mak 10:46-52

²⁹ Ta sabə i Yesu nda duhwalhani ma luwa Yeriku, ka sli'afḁá ḁəmgā rutut mistani. ³⁰ Ta

‡ 20:23 Ngha ta Slna gwal ghunay 12:2. § 20:28 Ngha ta 26:28, nda 1 Timute. 2:6.

nzaku ghulpata mnduha his ta wa tvi. Ka sɔnɔ́tá hɛ́ŋ ta lablá Yesu nda ta tsa kə́'a, ka dzatá hɛ́ŋ ta lawlaw. «Mgham, Zwanɔ́ Dawuda! Tawa ta hidahida ta aɔ́ni,» ka hɛ́ŋ. ³¹ «Hafwa wa ghuni!» Ka tsa dɛ́mga ya, ka dawa hɛ́ŋ. Ama ka sganaghatá tsa ghulpata mnduha ya ta dza lawlaw. «Mgham, Zwanɔ́ Dawuda! Tawa ta hidahida ta aɔ́ni,» ka hɛ́ŋ. ³² Ka sladavatá Yesu, ka hɛ́ŋ. «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata da na?» ka'a nda hɛ́ŋ. ³³ «Mghama da, gwananɔ́nagwana ta iriha nni!» ka hɛ́ŋ nda tsi. ³⁴ Ka ksanɔ́tá hɛ́ŋ ta Yesu ka hidahida. Ka kasanɔ́tá tsi ta iriha tan. Ka gi nghanɔ́tá hɛ́ŋ ta vli nzidid. Ka laghu hɛ́ŋ mista Yesu.

21

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

¹ Ta ghwan a i Yesu nda duhwalhani ka ɓhadaghata da luwa Ursalima wu, ndusa hɛ́ŋ nda luwa Beslaze tavata ghwá Zaytuɔ́*, ka ghunaftá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² Ka'a nda hɛ́ŋ mantsa: «Lawala da a luwa ta kə́ma ghuni a. Ka ɓhadaghaɓha kuni, dza'a gi slanaghasla kuni hada ta hbatá mana kdih nda zwanani. Ka pligidaghata kuni ta hɛ́ŋ. ³ Ka mamu mndu ta gwadgaghunata ta ghɛ́nani katsi ná, “Mgham ta kumay,” ka kuni da zlganaftá wani. Dza'a gi zlaghunanzla hɛ́ŋ.»

⁴ Kəl tsaya ka nzakway mantsa ná, nda nza kabga nɔ́ dzanaghatá ghɛ́nɔ́ gwada ya mna anabi Zakari kazlay:

* **21:1** Ngha ta Markus 11:1.

⁵ «Mnanawamna ta gwal ma luwa Siyuna, wa'a mghama gha ta sagha da kagha, leôtekw nzakwani katakata, ta sagha ta kdih, ta vuvu'ukwa kdih, ta nzakway ka zwanja kdih[†],» ka'a.

⁶ Ka sli'aftá tsa duhwalha ya ka laghwi magata manda ya mnanaf Yesu ta hən. ⁷ Ka hlaktá hən ta tsa mana kdih ya nda zwanjani, ka pghaftá hən ta lgutha tan ta hən, ka lafi Yesu nzafta tida. ⁸ Ka zlazlatə ndəghata mnduha ta lgutha tan ta tvi. Sluhwa ŋa sanlaha ta patsay ka pghay ta tvi[‡] guli. ⁹ Ka hlə gwal ta kəma Yesu nda gwal nda hulani tani ta wi, ka hən mantsa: «ŋa Zwanja Dawuda glaku, ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha ma hga Mgham Lazglafta! ŋa Lazglafta ta luwa§ glaku!» ka hən.

¹⁰ Manda ɓhadamta Yesu da luwa Ursalima, ka kbutá mnduha. «Wa na mndu na tama?» ka hən. ¹¹ Ka tsa dəmga mistani ya mantsa: «Anabi Yesu ta sabi ma luwa Nazaret ta hadika Galili ya,» ka hən.

Lama Yesu da həga Lazglafta

Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹² Ka lami Yesu da həga Lazglafta. Ka ghzligiŋtá tsi ta inda gwal ta tsakala nda gwal ta skway tani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka zlambidiŋtá tsi ta tabəla gwal mbədu, nda vla nzakwa gwal ta dzawaptá ghərbu'. ¹³ Ka'a nda hən mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Həga da

[†] 21:5 Ngaha ta Zakari 9:9. [‡] 21:8 Ngaha ta 2 Mghamha 9:13.

[§] 21:9 Ngaha ta Zabura 118:25-26, Zabura 118:25.

ná, həga maga du'a ya kə'a, ka nintá kaghuni ka galigha la gənda*.»

¹⁴ Ka gavadaghatá gwal nda ghulpa nda gwal nda raghwa səla tan tavatani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka mbambanaftá tsi ta hən. ¹⁵ Nghay la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tsa mandərmima skwi ta magə Yesu, nda tsa hlawa zwani ma həga Lazglafta kazlay: «ŋa Zwanə Dawuda glaku!» kə'a ya ná, ka kuzlanaftá tsi ta hən ta ŋuduf. ¹⁶ Ka hən nda Yesu mantša: «Nda sna ka ta na skwi ta mnə hən na ra?» ka hən. «Anj! Nda sna yu,» ka Yesu nda hən. «Ta walaŋ a kuni ta dzaŋaftá tsa gwadaha ya ma deftera Lazglafta ra? Ka'a na: “Kagha ta payaftá zləzlvə kagha nda ma wa zwani nda ya nda ma wa zwana vzi'uwa, manda ya kuman ka†,» ka'a.

¹⁷ Ka sli'aftá Yesu ka zlanťa hən ka saghwi ma tsa luwa ya, ka laghwi da luwa Betani ka hani tsi hada.

Ksi'afta Yesu ta sana ghuraf

Mak 11:12-14,20-24

¹⁸ Gasərdək ta vru Yesu ka dza'a da tsa luwa dagala ya, ka kuzlanaftá maya. ¹⁹ Ka nghanťa tsi ta fwa sana ghuraf ta wa tvi. Ka lagha tsi distani. Kə'a kə'a ná, sluhwa yeya dze'dze' tida. «Had ka dza'a walglaŋta yəglafta wu,» ka'a nda tsi. Gi hadahada dzuŋ ghwalatá tsa fu ya tsa. ²⁰ Kə'a ká tsa duhwalhani ya nghanata ghwalatá tsa fu ya ná, ka ndərmimi hən nda ndərmima. Ka hən mantša: «Waka na ghuraf na gi ghwaluta

* **21:13** Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11. † **21:16** Ngha ta Zabura 8:3.

hadahada kay ka na?» ka hən. ²¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlg hafzlg ha kuni ta Lazglafta nda ɲuduf dgaŋ a kuni ta ghən dekdek wu ka tsi ná, skwi magana lu ta na ghuraf na yeya a dza'a kuni magay wa: “Ama, sli'afslí'a hada ka vzamta ka ta vgha da drəf,” ka kuni dza'azlay nda ya ghwá ya ná, dza'a magaku manda va tsaya. ²² Inda skwi dza'a dawanta kuni nda zlg hay nda ɲuduf nda ma maga du'a ná, dza'a mutsay kuni,» ka'a.

*Wa ta vlanťa mbrakwa maga skwiha manda na?
Mak 11:27-33, Luk 20:1-8*

²³ Ka lamə Yesu da həga Lazglafta ka taghə tsi ta skwi ɲa mnduha. Ka gavadaghata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la galata mndu da dawanta da tsi. «Mutsu ga kagha ta na mbraku ta kəl kagha ka maga na skwiha na na? Wa ta vlaghata na mbraku na?» ka hən. ²⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Mamu skwi turtuktuk dza'a dawanta yu da kaghuni guli. Ka zlg hidifzlg ha kuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu ta vli ta mutsu yu ta na mbraku ta kəl yu ka maga na skwiha na. ²⁵ Wa ta ghunafta Yuhwana ɲa maga batem‡ na? Lazglafta re, ari mnduha a na?» ka'a nda hən. Ka laghu hən da dzray mataba hahən hahən.

Ka hən mantsa: «“Ka Lazglafta ta ghunafta Yuhwana ka mu,” nu kwal kuni kul zlg hafta 6a? ka'a dza'azlay nda amu. ²⁶ Ala, ka “mnduha ta ghunafta” ka mu guli, ta zləŋay mu ta mnduha guli, kabga klafkla hən demdem kazlay: Anabi Yuhwana kə'a.» ²⁷ Ka hən nda Yesu tama mantsa:

‡ 21:25 Ngha ta 3:6.

«Sna a an̄ni ka wa ta ghunafta wu,» ka hən̄. Ka Yesu nda hən̄ guli mantsa: «I'i guli ná, haɸ yu ta mnaghunata ka wa ta vlihata na mbraku ta kəl yu ka maga na skwiha na wu,» ka'a.

Gwada ta ghəŋa zwanaha his

²⁸ Ka Yesu nda hən̄ guli mantsa: «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Mamu sana mndu his zwanani. Ka'a nda sani taŋtaŋ mantsa: “La ka dza'a ka da maga slna ma vwaha inaba u sagəŋ,” ka'a nda tsi. ²⁹ “La a yu wu,” ka'a. Tahula tsa, ka ndanglaptá tsi ka sli'afta ka laghwi da vwah. ³⁰ Ka mnanatá dani ta tsa sana zwan̄ ya manda va tsaya guli. “Araŋ, ta dza'a yu da,” ka'a. Tahula tsa, ka kwalaghuta tsi. ³¹ Wati mataba tsa zwanaha his ya, ta magata skwi ya kumə da taŋ ná?» ka Yesu nda hən̄. «Tsa taŋtaŋ ya ya,» ka hən̄. Ka Yesu nda heŋ tama mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, dza'a tin̄laghutin̄la gwal tska dzumna nda mi'a hliri ta lami da ga mghama Lazglafta ka kaghuni. ³² Wya saghasa Yuhwana mnda maga batem da kaghuni, ka maraghunatá tsi ta tvi tɸukwa, ka kwalaghutá kuni ta zlghafta. Ama ka zlghaftá gwal ta tska dzumna nda mi'a hliri. Kulam nda va tsa nghaŋta ghuni ya tani, mbədanaf a kuni ta nzakwa ghuni ka zlghafta wa,» ka Yesu nda hən̄.

Mahdihdi ta ghəŋa gwal ta hva vwaha inabi

Mak 12:1-12, Luk 20:9-19

³³ «Ka mnaghunamna yu ta sana mahdihdi ɸa: Mamu sana mndu ta ŋaɸaftá fwa inabiha ma vwanani. Ka ŋamtá tsi ma muhul. Ka laptá tsi ta ghurum ŋa ditsa yakwani. Ka baghatá tsi ta vli

ɲa nzagata ka nghay[§]. Tahula tsa, ka fanamtá tsi ma dzvu ka haya ta gwal hva. Ka sli'afta tsi ka laghwi dista luwa. ³⁴ Magatá fitika daga yakwani, ka ghunafta tsi ta kwalvahani da tsa gwal hva ma tsa vwah ya, ɲa mutsanaf^{ta} taɲ ta ɲani ma daga^{ta} yakwa tsa inabi ya. ³⁵ Ama, ka valaftá tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya ta tsa kwalvaha ya. Ka dgaptá həɲ nda dga ta sani ka dzata həɲ nda dza ta sani. Ka zlərtsatá həɲ nda zlərtsa ta sani. ³⁶ Ka ghunglaftá tsi ta sanlaha ma kwalvahani ka malaghuta mbsaka tsaha taɲtaɲ ya. Ka maganatá tsa gwal hva tsa vwah ya ta hahəɲ guli manava ɲa tsahaya. ³⁷ Kdávaktani, ka ghunədanaptá tsi ta həɲ ta vərda ɲani ma zwaɲ nda mnay kazlay: Dza'a vlaɲvla həɲ ta glaku ta zwaɲa da kə'a. ³⁸ Na nghay tsa gwal hva fwa inabi ya ta lagha tsa zwaɲ ya, ka həɲ mataba taɲ mantsa: "Wana tsa mndu dza'a za həga ya kay. Sawa, ka dzata mu! ɲa zay mu ta həgani," ka həɲ. ³⁹ Ka valaftá həɲ tida. Ka tshidiɲta di'ɲ nda tsa vwah ya, ka dzata.

⁴⁰ «Badu da saghər tsa dani ma inabi ya ní, kinawu kə'a dza'a magay nda tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya na?» ka Yesu nda həɲ. ⁴¹ «Dza'a pslapsla ta tsa ghwadakha ya, ksanta a həɲ ka hidahida wa. ɲa klaftani ta tsa vwaha inabani ya ka fanamta ma dzvu ka haya ta sanlaha ma gwal hva. ɲa vlay tsahaya ɲani nda fitikani ta ɲani mataba daga^{ta} yakwa tsa fwa inabi ya,» ka həɲ.

⁴² Ka Yesu nda həɲ guli mantsa: «Ta walaɲ a kuni ta dzaɲafta skwi vindaf lu ma defteri ra? "Tsa pala wudidin gwal ba həga ya,

§ 21:33 Ngha ta Isaya 5:1-2.

tsaya ta nuta ka vərđa palaka tughwa həga.
 Tsaya ná, Lazglafta ta đvaftá nzakwani mantša.
 Nda nza ka mazəmzəm ta wa ira amu*.”

⁴³ «Tsaya kəl yu ka mnay ɲa ghuni kazlay: Dza’a klaghukla lu ta ga mghama Lazglafta da kaghuni ɲa vlanťá mndəra mnduha dza’a snanató gwadani đina kə’a ya. ⁴⁴ [Tsa mndu dza’a zləmbafta ta tsa pala ya, dza’a hurḅə hurḅa. Ala, ka tsa pala ya ta zləmbanaghatá mndu katsi, dza’a hu’anap hu’a† ɲərdək ta tsa mndu ya.]»

⁴⁵ Na snanata la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la Farisa ta tsa mahdiħda Yesu ya, ka graftá həɲ kazlay: Ta ghəɲa taɲ ta gwada tsi ta tsa gwada ya, kə’a. ⁴⁶ Ka zbə həɲ ta ksafťá Yesu. Ama ka zləɲaftá həɲ ta dəmga, kabga klafkla dəmga ta Yesu ka anabi.

22

Mahdiħdi ta ghəɲa kla makwa

Luk 14:15-24

¹ Ka Yesu mnəglanató həɲ nda mahdiħdi mantša: ² «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta payaftá skwa zay ma klay zwanani ta makwa. ³ Ka ghwanafťá tsi ta kwalvahani ɲa hagaktá gwal hagan tsi ɲa za tsa skwa zay ya, ama ka kwalaghuta tsahaya ta sagma. ⁴ Ka ghunglafta tsi ta sanlaha ma kwalvaha ɲa dza’a “mnanató tsa gwal hagan tsi ya nda mnay kazlay: Ndanana ná, ndusa skway zay kə’a. Pslapsla yu ta slaha đa, nda rina fisika đa nda uwasla nda uwasla, nda paya inda skwi, saghawasa da za skwa zay ma vla kla

* **21:42** Ngha ta Zabura 118:22-23. † **21:44** Ngha ta Lukwa 20:18.

makwa,” ka’a nda həŋ. ⁵ Ndanəŋ a tsa gwal hagan lu ya wa. Ta laghu ya da vwahani, ta laghu ya da tsakalani, ⁶ ta valafta sanlaha ta tsa kwalvaha ya ka ganaptá iri ta həŋ, ka pslatá həŋ. ⁷ Ka kuzlanaftá tsi ta ŋuduf ta mgham, ka ghunadaptá tsi ta sludzihani zadanatá ta tsa gwal ta pslatá tsa mnduha ya ka driŋtá luwa taŋ. ⁸ Tahula tsa, ka’a nda kwalvahani mantša: “Wana nda paya skwa zaya kla makwa. Tsa gwal si hagan lu ya, raŋ ta həŋ a zay wa. ⁹ Lawala ta madədga tviha, ka hagakta kuni ta inda mndu dza’a guyuŋta kuni da na vla za skwa zay na,” ka’a nda həŋ. ¹⁰ Ka sli’afta tsa kwalvahani ya ka laghwi ta tvi. Ka tsakaktá həŋ ta inda mndu ya guyuŋ həŋ. Nda ghwadaka mnduha tani, nda ŋərma mnduha tani, ka ndəghanaftá həga ma tsa vla kla makwa ya.

¹¹ «Ka lamə mgham da nghanaghatá tsa gwal hagak lu ya. Ka nghanatá tsi ta sana mndu kul had lguta kla makwa tida. ¹² Ka’a nda tsi mantša: “Ari gra! Waka kagha sami da na həga na kul had lguta kla makwa ta kagha na?” ka’a nda tsi. Sew, sna a tsa mndu ya ta skwiŋa mnay wa. ¹³ Ka mgham nda kwalvahani mantša: “Habafwa haba ta dzvuhani nda səlahani, ka klafta kuni ka wudidiŋta dzibil da grum, ka tawa tsi ta taw, ka hpađa sli’iŋani* hada,” ka’a. ¹⁴ Tsaya tama ná, dagala hagatani, ama ki’a yeya dagatani,» ka Yesu sganaghata.

Nda ra ka pla dzumna ŋa mgham Sezar ra?

Mak 12:13-17, Luk 20:20-26

¹⁵ Mbadaka la Farisa ka ts kavata ka dzrafta ka həŋ dza’a ksaftá Yesu nda gwada dza’a sabi ma

* **22:13** Ngha ta Mata 8:12.

wani. ¹⁶ Ka ghunaftá həŋ ta sanlaha ma duhwalha taŋ kawadaga nda mnduha Hiridus slanaghatá Yesu. Bhadaghata taŋ, ka həŋ nda Yesu mantsa: «Mghama dá, nda sna ŋni kazlay: Ta mnay kagha ta kahwathwata kə'a. Skwi ta kumə Lazglafta ta magay mu ta taghə kagha kahwathwata ŋa mnduha. Haď kagha ta zləŋa ira mndu wu, kabga gala a kagha nda gala ta mndu wa. ¹⁷ Mnəŋnamna ta ŋa gha ma ndanu. Nda ra re, ari ra a wa'a ka pla dzumna ŋa mgham Sezar na?» ka həŋ.

¹⁸ Tsaw nda sna Yesu ta tsa ghwadaka ndana taŋ ya. Ka'a nda həŋ mantsa: «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i'i na?»
¹⁹ Marihawa tsa kwađu ta kəl lu ka pla dzumna ya,» ka'a. Ka klanaktá lu ta tsa kwađu† ya. ²⁰ Ka'a nda həŋ mantsa: «ŋa wa na fwatu nda hgu ta na kwađu na ná,» ka'a. ²¹ «ŋa mgham Sezar ya,» ka həŋ. «Ka mantsa tsi ya ní, vlanjavla ta mgham Sezar ta ya ta nzakway ka ŋa mgham Sezar. Vlanjavla guli ta Lazglafta ta ya nzakway ka ŋa Lazglafta,» ka'a. ²² Snaŋta taŋ ta tsa gwada ya, ka ndərmim həŋ nda ndərmima. Ka zlanavatá həŋ ta Yesu ka laghwa taŋ.

Gwada ta sli'agapta ma mtaku nda hafu

Mak 12:18-27, Luk 20:27-40

²³ Bađu va tsaya, ka laghala Sadukiya, tsa gwal ta mnay kazlay: Haď lu dza'a sli'agapta ma mtaku wu kə'a ya slanaghata Yesu. ²⁴ Ka həŋ nda Yesu mantsa: «Mghama dá, ka Musa na: “Ka mtumta mndu ta kul yatá tsi ta zwanj kati, klay zwanjamani ta tsa wadgani ya ka markwa taŋ ŋa yanatani ta

† 22:19 Ngha ta Mata 20:2.

zivir ta tsa zwanamani ta mtuta‡ ya,” ka’a. ²⁵ Tsaw mamu sana mndu da aṅni ndəfáŋ zwanani. Ka klaftá mali ta marakw, ka mtuta tsi ta yana a lu ta zwan wa. Ka wunanaghatá sagəṅani ta tsa marakw ya. ²⁶ Ka mtutá tsa mahisa zwan ya guli, ya a ta zwan wa. Ka klafta ma hkən, ha ka klafta mandəfáŋ, hađ ya ta yatá zwan ma həŋ nda tsi wa. ²⁷ Tahula rwuta taŋ demdem, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²⁸ Bađu sli’agapta dza’a sli’agapta gwal nda rwa ma mtaku nda hafu ní, wati dza’a nzakway ka zə’ala tsa marakw ya mataba tsa zwaniha ndəfáŋ ya, ya wya klukla həŋ demdem ka marakw na?» ka həŋ. ²⁹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta nanay kuni ta ghəŋa ghuni, kabga sna a kuni ta skwi nda vinda ma defteri nda ghuḅa wa. Sna a kuni guli ta mbrakwa Lazglafta wa. ³⁰ Bađu sli’agapta dza’a sli’agapta lu ma mtaku ná, hađ lu dza’a kləgəltá vgha ŋa nzakway ka marakw nda zə’al wa. Dza’a nzakway lu ta nzaku tavata Lazglafta manda duhwalha Lazglafta. ³¹ Gwada ta ghəŋa sli’agapta ma mtaku ná, ta dzaŋaf a kuni ma defteri ta tsa gwada Lazglafta ta manay kazlay: ³² I’i Lazglafta Abraham, i’i Lazglafta Izak, i’i Lazglafta Yakubu§ kə’a ya ra? Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, Lazglafta gwal nda hafu ya,» ka’a. ³³ Snaŋta mnduha ta tsa tagha skwani ya, ka ndərmim həŋ nda ndərmima katakata.

*Wati mali mataba zlahuha na?
Mak 12:28-34, Luk 10:25-28*

‡ 22:24 Ngha ta Zlrafta 38:8, nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6. § 22:32 Ngha ta Sabi 3:6, 15-16.

³⁴ Na snaŋta la Farisa kazlay: Hanafha Yesu ta wi ta la Sadukiya kə'a, ka tskavatá həŋ. ³⁵ Lagha sani mataba taŋ ta nzakway ka mndu ta tagha zlahu ŋa mnduha, ka kuma tsanamtá matsavada ta Yesu. Ka'a nda tsi mantša: ³⁶ «Mghama dá! Wati mali mataba zlahuha na?» ka'a nda tsi. ³⁷ Ka Yesu nda tsi mantša: «“Dvuđva ta Mgham Lazglafta gha nda hyahya ŋuđufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana* gha.” ³⁸ Tsahaya mali mida, tsahaya taŋtaŋa zlahu guli. ³⁹ Mamu mahisani manda tsaya guli: “Dvuđva ta sləvda gha manda va ghəŋa gha†” kə'a. ⁴⁰ Inda zlahu Musa, nda inda skwi ta taghə la anabi ná, ta tsa zlahuha‡ his ya sladafta həŋ,» ka'a.

Daway ta ghəŋa i Kristi nda Dawuda

Mak 12:35-37, Luk 20:41-44

⁴¹ Mbadaka la Farisa ka tskavata hada tavata Yesu. Ka Yesu nda həŋ mantša: ⁴² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay ta ghəŋa Kristi na? Zwaŋa wa ya na?» ka'a. «Zivra Dawuda ya,» ka həŋ nda tsi. ⁴³ Ka Yesu nda həŋ guli mantša: «Waka Dawuda mnay nda ma mbrakwa Sulkum nda ghuđa kazlay: Mgham kə'a 6a? Ya wya ka Dawuda na:

⁴⁴ “Ka Mgham nda Mghama dá na: Sawi nzata nda ga zeghwa dá, ha ka nanafta dá ta ghumaha gha ka skwa ta dinlay səla gha§”, ka'a.

⁴⁵ «Ka si “Mghama dá”, ka Dawuda ta hgay ya ní, waka Kristi dza'a nzakway ka zivrani tama?» ka'a.

* **22:37** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:5. † **22:39** Ngha ta Zlahu 19:18.

‡ **22:40** Ngha ta 7:12. § **22:44** Ngha ta Zabura 110:1.

⁴⁶ Trid, traptra dər wa ta zlghanaftá wi. Daga badu tsa, had mndu ta walglan̄ta dawutá vli da tsi wa.

23

Nzakwa la mali ta ghəŋa dina la Yahuda

Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46

¹ Tahula tsa, ka Yesu nda dəmga nda ya nda duhwalhani tani mant̄sa: ² «Dzan̄anaghatá gwal tagha zlahu, nda la Farisa na tsislanaptá zlahu Musa ta mnduha. ³ Tsaya tama ná, nda ra ka snanata ghuni ta hən̄, ka magay ghuni ta inda skwi ta mnaghunata hən̄. Nziya nza tsi ná, yaha kuni da magay manda ya ta magə hahən̄, kabga had hahən̄ ta magay manda va ya ta mnata hən̄ wa. ⁴ Ta hbafhba hən̄ ta huzla ndəgaku ka fanaghatá mnduha, ama va a hahən̄ ta ksant̄a dər nda wa ndəfɨŋa dzva tan̄ wa. ⁵ Inda slna ta magə hən̄ ná, ta magay hən̄ ŋa nghay wa ira mnduha. Mant̄sa ya ná, bərzləzla ka hahən̄ ta mbaghaftá ŋa tan̄ ayaha ta fun̄ta ta wa bizlbizla kuma, nda ya ta dzvu. Zutut ka hən̄ ta zlan̄tá dzva lguta* tan̄. ⁶ Vli nda paya ta kəma ŋa tan̄ ta zbay ŋa nzakwa tan̄ ma fitika za skwa zay ta badawa. Vli nda paya ta kəma guli ta zbə hən̄ ŋa nzakwa tan̄ ma həga tagha skwa la Yahuda. ⁷ Ta kumay hən̄ ta ganaghata mnduha ta zgu ta hən̄ ma vla tsakata vgha mnduha, ka hga hən̄ ka “maləm.” ⁸ Ama kaghuni ya, ma đvaf kuni ta hga kaghuni ka maləm. Turtuktuk Maləma ghuni. Kaghuni ná, la zwanama kuni. ⁹ Ma hgə kuni ta mnda səla ta ghəŋa hadik ka “Da” kabga

* **23:5** Ngha ta Mbsak 15:38-41.

turtuktuk Da ghuni ta nzakway ta luwa. ¹⁰ Ma dvaf kuni ta hga kaghuni ka “mali,” kabga turtuktuk Mala ghuni ta nzakway ka Kristi. ¹¹ Ka kwalva ghuni ká mali mataba ghuni nzakway. ¹² Inda mndu ta kapanaftá ghəṇani ná, dza’a dzaganadza lu. Inda mndu ta hanaganatá ghəṇani guli ná, dza’a kapanafkapa lu,» ka’a.

Daṇwa ṇa gwal tagha zlahu nda la Farisa

Mak 12:40, Luk 11:39-52, 20:45-47

¹³ «Daṇwa ṇa ghuni gwal tagha zlahu ṇa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Mbaḁa ka kuni ka hanaftá tgha ga mghama Lazglafta ta mnduha. Lamə a vərḁa kaghuni wu, zlanəṇ a kuni ta tvi ta gwal ta kuma lami guli wa.

¹⁴ «Daṇwa ṇa ghuni gwal tagha zlahu ṇa mnduha nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kaghuni ta hluguduntá skwa mi’a wadgu. Ka va slriṇtá maga du’a ṇa nghay wa ira mnduha. Tsaya tama dza’a kəl lu ka tsaghunaghatá guma ka malaghutá mbraku†.

¹⁵ «Daṇwa ṇa ghuni gwal tagha zlahu ṇa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Ta wawaku kuni ka ra vli ta drəf nda ya ta hadik ṇa mutsaftá dər mndu turtuk ṇa da dina ghuni. Ka mutsafmutsa kuni, ṇa niṇta ghuni ka mnda nzakway ma duda vu ka malaghutá ṇa ghuni mantsa ya mantsa ya his.

¹⁶ «Daṇwa ṇa ghuni gwal nda ghulpa ta kla gwal nda ghulpa. Ka kuni ta mnay tazlay na: “Ka wadawadā mndu ta wadu nda həga Lazglafta ná, bla a tsaya wa. Ama ka wadawadā mndu ta wadu

† 23:14 Ngha ta Markus 12:40.

nda dasu ma hęga Lazglafta katsi ná, nda nza tkwe' ka magatani ta skwi wada tsi ęa magay ya, ka kuni." ¹⁷ La rghaha, gwal nda ghulpa! Wati mali mida? Mal dasu re, ari mal hęga Lazglafta ta nanaftá dasu ka skwi nda ghuća ya a ka na? ¹⁸ Ka kuni guli ná, "ka wadawada mndu ta wadu nda gwir ná, bla a tsaya wa. Ama ka wadawada mndu ta wadu nda skwi ya vlan tsi ta Lazglafta ta gwir ná, nda nza tkwe' ka magatani ta tsa skwi wada tsi ęa magay ya," ka kuni. ¹⁹ Ghulpata mnduha! Wati mali mida. Skwi ya kęl lu ka mbęhata nda tsi re, ari gwir ta nanaftá skwa mbęhu ka skwi nda ghuća ya a ná? ²⁰ Wya tsi, mndu ta wada ta wadu nda gwir ná, wadawada ta wadu nda skwi tida tani. ²¹ Mndu ta wada ta wadu nda hęga Lazglafta ná, wadawada ta wadu nda Lazglafta ta nzaku mida ya tani. ²² Mndu ta wada ta wadu nda luwa ná, wadawada ta wadu nda dughurukwa nzakwa Lazglafta, nda Lazglafta ta nzaku‡ tida ya tani.

²³ «Dajwa ęa ghuni gwal tagha zlahu ęa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Ta ęavaņa kuni ka vla zaka nidali§, ka zluņtá mali ma skwi ma zlahu ta nzakway ka nzaku tdukwa, nda maga zdaku, nda nzaku ka ęerma. Tsahaya skwi ma ęa magay nda kwal kul zanaptá sanlaha ma skwiha. ²⁴ Gwal ta kla gwal nda ghulpa kuni! Ta dızapdıza kuni ta imi ęa klijta miyaun mida, ka laghwa ghuni da ndutá ęalibwa.

²⁵ «Dajwa ęa ghuni gwal tagha zlahu ęa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni

‡ 23:22 Ngha ta Isaya 66:1, nda Mata 5:34. § 23:23 Ngha ta Zlahu 27:30, nda Vrafta ta Zlahu 14:22.

ya! Hula leghwa ta sa imi nda hliba ŋa ghuni ta laghwi da mbaziŋta, ama ma huɗani, nda ndəgha nda skwa ghala ghuni nda ya nda skwiha zla'uwa kuni. ²⁶ La Farisa ghulpata mnduha! Tiŋəl ma ka kuni ghuɓiŋtá huɗa leghwa nda hliba, kada nzakwa hulani nda ghuɓa.

²⁷ «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa maɗgwirmaɗgwira ghuni ya! Manda kulu ɓap lu ka ŋusliŋ nzakwa ghuni. Ká ka nda ɗinakwani nda ta hulani, ama nda ma huɗani ná, tskata ghudzifa gwal nda rwa, nda ya nda rwata ŋəɗak yeya mida. ²⁸ Manda va tsaya kaghuni guli. Ta nghadaghatá mnduha ta kaghuni ná, manda skwi tɗukwa nzakwa ghuni. Ama ta ghəŋa maɗgwirmaɗgwir, nda kwal kul sna gwada da Lazglafta yeya ma kaghuni.

²⁹ «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa maɗgwirmaɗgwira ghuni ya! Ta baba kulu kuni ŋa la anabi, ta pgha rka kuni ta kula gwal ta snanatá gwada Lazglafta. ³⁰ Ka kuni ta mnay ná, “ka má si mamu aŋni ta fitika dzidziha ŋni ná, ma gwafta a aŋni ta wi nda həŋ ka pslatá la anabi wu, ka kuni.” ³¹ Ma tsa mnay ta mnə kuni mantsa ya ná, maraŋmara kuni kazlay: Zivra tsa gwal ta zadanatá la anabi ya kuni kə'a. ³² Dina tsa, lawa ta kəma ta kəma nda maga tsa ghwadaka slna zlaf dzidziha ghuni ya! ³³ Nahadikha! Mndəra la mupuha! Had wa ghuni ŋa ndapta ma tsa guma nda vu ya wa. ³⁴ Tsaya tama ná, dza'a ghunaghunafghuna yu ta la anabi, nda gwal nda ɗifil da həŋ, nda gwal tagha zlahu. Dza'a pslata nda psla kuni ta sanlaha,

dza'a zlenjafta nda zleŋa kuni ta sanlaha, dza'a sləvapta nda sləva kuni ta sanlaha ma həga tagha skwa ghuni, dza'a zbiŋzba kuni ta həŋ ma inda luwaha, ka giri ŋa taŋ. ³⁵ Tsaya tama, ta ghəŋa ghuni dza'a vrafta usa gwal tdukwa psła kuni. Zrafta ta Abel mndu tdukwa, ha ka sagha ta dzata dza kuni ta Zakari zwaŋa Baraki, ya dza lu ma takataka vli nda ghuḅa ma həga Lazglafta nda gwir* ya. ³⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a vrafta ta ghəŋa gwal ta na fitik na inda tsaya,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa Ursalima

Luk 13:34-35

³⁷ «Aya Ursalima! Aya Ursalima! Kagha ta pslatá la anabi, kagha ta pslata nda pala ta gwal ghunadaghagha Lazglafta. Nda kda fitika zbaŋta da ta tskanatá zwana gha manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudukhani ma zlabakhani ya, ama ka kwalaghuta kuni. ³⁸ Ndana tama, zlaghunanzla lu ta həga ghuni ka kufik†. ³⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had kuni dza'a nghəglanťá i'i wa, ha ŋa mnay ghuni dazlay kazlay: Tfawi ta ghəŋa mndu ta sagha ma hga Mgham‡ Lazglafta kə'a,» ka'a.

24

Gwada ta ghəŋa tasiŋťá həga Lazglafta

Mak 13:1-2, Luk 21:5-6

¹ Mbada Yesu ka sabi ma həga Lazglafta, ka sli'i. Ka lagha duhwalhani tavatani ŋa maranata batá

* **23:35** Ngha ta Zrafta 4:8, nda 2 Krunik 24:20-22. † **23:38** Ngha ta Irmiya 22:5. ‡ **23:39** Ngha ta Zabura 118:26.

həga Lazglafta. ² Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nda nŋha kuni ta inda ya nzakwani ya ki'e? Kahwath-wata ka yu ta mnaghunata, dza'a tasiŋtasa lu ta indani demdem. Had nzugwatá pala sani ta sani, dza'a pɔata wa,» ka'a.

*Ma kɔaku kɔakwa ghəŋa hadik ka sagha
Mak 13:3-13, Luk 21:7-19*

³ Ka sli'aftá Yesu ka laghwi nzata ta ghwá Zay-tuŋ. Ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka nzata həŋ nda ghəŋa taŋ kawadaga nda tsi. Ka dawantá həŋ da tsi: «Mnaŋnamna ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya. Kinawu ka ŋni dza'a snaŋtá fitik dza'a kəl ka ka sagha, nda fitika kɔakwa ghəŋa hadik na?» ka həŋ. ⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Dasuwa ka kuni, yaha lu da nanaghunafta. ⁵ Wya nda ndəgha mnduha dza'a klafta hga ɔa ka sagha: "I'i Kristi," ka həŋ dza'azlay ŋa nanaghata taŋ ta ndəghata mnduha. ⁶ Dza'a nda sna kuni ta gwaɔa ta vulu ma vliha ndusa ndusa nda ya ma vliha di'inj di'inj. Dasuwa ka kuni, yaha ŋudufa ghuni tɔu, kabga nda nza tkwe' ka magakwa inda tsa skwiha ya. Ama tsaya a kɔakwa ghəŋa hadik wa. ⁷ Dza'a vulay sana luwa ta vulu nda sana luwa. Dza'a vulay sana mgham ta vulu nda sana mgham. Dza'a slasla maya ma sana vliha. Dza'a gigɔavafigigɔa hadik. ⁸ Inda tsa skwiha dza'a magaku ya ná, dza'a nzakway manda zlrakwa ɔasa yaku.

*Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu
Mak 13:14-23, Luk 21:20-24*

⁹ «Dza'a vlavla lu ta kaghuni ma dzvu ŋa mnduha, ŋa gaghunaptá iri. Dza'a pslapsla lu ta kaghuni guli. Dza'a husaŋhusa kuni ta inda

mndəra mnduha ta ghəŋa hadik kabga gwada ta i'i. ¹⁰ Ta ghəŋa tsaya tama, nda ndəgha gwal dza'a zlanavatá zlgħay nda ɲudufa taŋ. Dza'a skwapskwa sani ta sani, ta husaŋtá sani ta sani. ¹¹ Nda ndəgha ghwadaka anabiha dza'a sagha ɲa nanaghata taŋ ta ndəghata mnduha guli. ¹² Ta dza'a sgaku nda sga maga ghwadaka skwi, dza'a vyaku nda vya dɔvu ma ɲudufa ndəghata sanlaha ma gwal zlgħay nda ɲuduf. ¹³ Ama mndu ta su'afɥa ha ka lagha ta kdavaktani, dza'a mbaku. ¹⁴ Dza'a mnay lu ɲa mnduha ta ghəŋa hadik demdem ta tsa Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta ya, ɲa snaŋta gwal kul snaŋtá Lazglafta. Tahula tsaya tama, ɲa sagha fitika gwada ta kdakwa ghəŋa hadik.

Dza'a ghuyay mnduha ta danɲwa

Mak 13:14-23, Luk 21:20-24

¹⁵ «Tsaya tama, ka nda ngha kuni ta sana “ghwadaka manzakdaway ta vla mbida” manda ya mnə anabi Daniyel*, fa lu ma vli nda ghuɔa ya, dina ka snaŋta mndu ta dzaŋay.

¹⁶ «Ma tsa fitik ya, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta hwaya ta ghwá. ¹⁷ Ka ta ghəŋa həga nda dədəma mndu, yaha ləglami nda ma həga da hla huzla mida, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁸ Ka ma vwah mndu, yaha da vrəgelta dzagha da hla lguthani. ¹⁹ Danɲwa taŋ ɲa mi'aha nda hudi nda ya nda mi'aha nda zwaŋ ta ghuva taŋ ma tsa fitik ya. ²⁰ Ka ndəɔa kuni ta dzvu yaha tsa fitika hwaya ghuni ya da nzakway ma fitika mazlam, nda ya baɔu sabat,

* **24:15** Ngha ta Daniyel 9:27 nda 11:31 nda 12:11.

²¹ kabga dagala ghuya ďanƿa dza'a slaku ma tsa fitik ya. Ta walaŋ a mndərga ghuya ďanƿa manda tsaya ta slata ka yawu fata ghəŋa hadík wa. Had mndəra tsaya dza'a sləglata† guli wa. ²² Ka má had ka Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu, ma had mndu dza'a ndapta wa. Ama kabga gwal ya zabap tsi, ka htanaktá tsi ta tsa fitik ya.

²³ «Ka ka mndu nda kaghuni mantša: “A! Wana Kristi hadna.” “A! Wa a hada a,” ka'a ná, yaha kuni da tsu'afťa. ²⁴ Ya dza'a sli'agaghasli'a ghwadaka krista nda ghwadaka anabiha, ŋa magaytaŋ ta skwa mandərmimiha nda mazəməmha katakata ŋa nana mndu, ka ta magaku tsi, nda gwal ďagap Lazglafta tani. ²⁵ Wya mnaghunamna yu ta tseke'luwa.

²⁶ «Ka ka lu nda kaghuni mantša: “A! Wa a Kristi ta wa mtak kə'a,” yaha kuni da dza'a. “A! Wana ďifaghuta hadna kə'a,” yaha kuni da zlgħafta. ²⁷ Sagħa dza'a sagħa Zwaŋa mndu ná, dza'a sagħa manda wudakwa luwa nda ma mndəra luwa, ka ranafťa vli kutsuk ma mndəra luwa ya, dza'a nza-kwa tsi. ²⁸ Ma vli dər ga mbla skwi ya ná, hada dza'a tska gugzlum ta vgha.

Dza'a vragavra Zwaŋa mndu

Mak 13:24-27, Luk 21:25-28

²⁹ «Gi tahula fitika tsa ghuya ďanƿa ya, gi tďik dza'a nzata fitik, had tili dza'a tsuwadəkəltá vli wu, dza'a rkaga rka tekwatsa ta luwa, dza'a gigďavafgigďa‡ skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ³⁰ Ma tsaya tama dza'a ngha lu ta saha

† **24:21** Ngha ta Daniyel 12:1. ‡ **24:29** Ngha ta Isaya 13:10, nda 34:4, Izekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4.

zwanja mndu ta luwa ŋa wahay mnduha ta ghəŋa hadik ka wahu, ŋa nghay tanj ta Zwanja mndu ta saha ta luwa ma ghwayak nda inda mbrakwani, nda inda glakwani[§]. ³¹ Ŋa ghunaftani ta duhwalha Lazglafta ŋa vyata tanj ta duli ta taw katakata, ŋa tsakakta tanj ta gwal ya dagap tsi ta slərpa luwa fwad, sli'aftani ta mndəra luwa dikw dista luwa*.»

Tagha skwi ta ghəŋa ghuraf

Mak 13:28-31, Luk 21:29-33

³² «Mamu skwi ŋa taghay ghuni ma nzakwa ghuraf. Ka nda sta ghuraf ta dakuɗaku sluhwa tida katsi, nda sna kuni kazlay: Ndusa duwiŋ tama kə'a. ³³ Manda va tsaya guli ná, ka nda ngha kuni ta inda tsa skwiha ya, grafwa gra kazlay: Ndusa Zwanja mndu, manda skwi ta watgha nzakwani kə'a. ³⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta sagha tsa skwiha ya ná, rwuta a na mnduha ta na fitik na demdem wa. ³⁵ Dza'a lula luwa nda hadik, ama gwada da ná, walanja a ta luta wa.»

Nzawanza hzleŋa

Mak 13:32-37, Luk 17:26-30,34-36

³⁶ «Tsa gwada ta ghəŋa fitik ya dza'a magaku tsa skwiha ya, nda ya ka ta wati luwa tsi ya ná, had mndu nda sna wa. Dər duhwalha Lazglafta, dər Zwanj, sna a wa. Da turtukwani yeya nda sna. ³⁷ Ma tsa fitik dza'a sagha Zwanja mndu ya ná, manda va skwi ta luta ma fitika Nuhu ya dza'a magakwa tsi. ³⁸ Manda va ya ma tsa fitik ma kdaku tsa ima mabudbud ya dza'a nzakwa tsi,

§ 24:30 Ngha ta Daniyel 7:13. * 24:31 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10, Nehemi 1:9.

laghula mnduha da hamtá ghəŋ ma za skwi, nda ya ma sasaku. Laghula hən da hamtá ghəŋ ma kla makwa, nda valantá kwagha taŋ ɲa zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lamə da kwambalu†. ³⁹ Haɗ sana skwi ndanaŋ hən wu, ha ka sagha ima mabudbud hlaghatá hən demdem‡. Baɗu tsa fitik dza'a sagha Zwaŋa mndu ya ná, manda va tsaya dza'a magakwa tsi. ⁴⁰ Ma tsa fitik ya, ta maga slna mnduha his ma vwah, ɲa klanaghutá sani ka zlanavata sani. ⁴¹ Mi'aha his ta hu'u ta buna, ɲa klanaghuta sani ka zlanavata sani. ⁴² Ka si mantsa tsi, nzawanza hzleŋa, kabga sna a kuni ta tsa fitik dza'a kəl mghama ghuni ka sagha ya wa. ⁴³ Wya skwi dīna ɲa snaŋta ghuni: Ka má nda sna daŋahəga ta fitik má dza'a lamə ghali da həgani ná, má dza'a nzanza hzleŋa, má zlanata a ta ghali ka lamani da həgani wa. ⁴⁴ Tsaya tama ná, nzawanza kaghuni guli nda payatá vgha, kabga ma tsa fitik kul faftá kuni ta ghəŋ ya, dza'a sagha Zwaŋa mndu.

Ƴərma kwalva ya nda hiɗa

Luk 12:41-48

⁴⁵ «Wa na ɲərma kwalva nda hiɗa fanam daŋahəgani ma dzvu ta inda gwal ksanata slna, ɲa nghaptani ka hən ka dɗayni ta skwa zay ɲa taŋ nda fitikani na na? ⁴⁶ Rfu ɲa tsa kwalva dza'a sagha daŋahəgani slanaghata ta magaymagay ta tsa slna ya. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a fanamfa daŋahəgani ta inda gadghəlani ma dzvu. ⁴⁸ Ala, ka ghwadaka kwalva tsi, “saghata a daŋahəga ɗa misimmisim wu” ka'a dza'azlay

† 24:38 Ngha ta Zlrafta 6:9–7:6. ‡ 24:39 Ngha ta Zlrafta 7:7-24.

ma ghənjani, ⁴⁹ ɲa liɲtani ta psła grahani ta ksə həɲ slna ka skwa turtuk. ɲa laghwani zazakwani, ka sasakwani kawadaga nda gwal ghwayaku. ⁵⁰ Nda sagha danahəgani slanaghata dluk ma fitik kul faftá tsi ta ghəɲ, nda ya ka ta wati luwa tsi, sna a wa. ⁵¹ Dza'a dɣapdɣa danahəgani, ɲa tsanaghatani ta guma kawadaga nda la ghwadak, ɲa taway tsa kwalva ya ta taw, ka hpada sli'ɲani§ hada,» ka'a.

25

Gwada ta ghəɲa ku'aha ghwan

¹ «Ma tsa fitik ya, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana ku'aha ghwan ta klaftá pitirla tan ka dza'a da gəma zwanə midzi. ² Mataba tan, hutaf gwal kul hidaku, hutaf gwal nda hida. ³ Ta klafta tsa ku'aha kul hidaku ya ta pitirla tan ná, tana a həɲ ta rdí ɲa sɣay da tsa pitirla tan ya wa. ⁴ Ama tsa ku'aha nda hida ya, tana'atá hahəɲ ta rdí ma hwarak ɲa sɣay da ɲa tan. ⁵ Ka gərdatá zwanə midzi ka sagha misimmisim. Ka zunur hani ta həɲ, ka pslatá hani ta həɲ demdem.

⁶ «Ma takala tama, ka gugudatá lu: “Wa'a zwanə midzi kay ta sagha! Lawala da gmay,” ka lu. ⁷ Ka sli'avatá tsa ku'aha ya demdem ta hani, ka sganaghatá vu ma pitirla tan. ⁸ Ka tsa ku'aha kul hidaku ya nda tsaha nda hida ya mantša: “Tanənafwata ta na rda ghuni na, wana na ɲa ɲni ma pitirla na ta mtaku,” ka həɲ. ⁹ Ka tsaha nda hida ya mantša: “Kay! Slaghwa a ka dɣay mu wa, lawala da gwal ta dzawapta, ka skwakta kuni ta ɲa ghuni,” ka həɲ. ¹⁰ Ta laghu hahəɲ da skwa rdí

§ 24:51 Ngha ta Mata 8:12.

ya ná, ta ɓhagaghatá zwanja midzi. Ka lamə tsaha nda hba vgha taŋ ya kawadaga nda tsi da həga kla makwa, ka hawutá lu ta tgha. ¹¹ Bats nzda tama, ka vraktá tsa ku'aha ya. Ka həŋ mantsa: “Mghama da, mghama da! Gunanaguna ta watgha,” ka həŋ. ¹² Ka'a nda həŋ mantsa: “Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, sna a yu ta kaghuni wu,”» ka'a. ¹³ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Nzawanza hzleŋa, kabga sna a kuni ta tsa fitik ya, ka ta wati luwa tsi wu,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa kwalvaha hkən

Luk 19:11-27

¹⁴ «Manda va tsaya ná, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana mndu ma sli'ani dista luwa, ka hagaftá tsi ta kwalvahani, ka dganaftá tsi ta gadghəlani ta həŋ ma dzvu. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta talaŋ* hutaf, ka vlaŋtá sani. His kə'a klafta ka vlaŋtá sani. Pal kə'a klafta guli ka vlaŋtá mahkənani. Taɓta mbrakwa taŋ kə'a dganaftá həŋ. Ka sli'aftá tsi ka laghwi. ¹⁶ Ka gi sli'afta tsa ta zlghaftá talaŋ hutaf ya da tsakala nda tsi, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talaŋ hutaf guli. ¹⁷ Ka sli'aftá tsa ta zlghaftá talaŋ his ya guli ka laghwi da tsakala, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talaŋ his guli. ¹⁸ Tsa ta zlghaftá talaŋ turtuk ya, ka laghu tsi da lapta ghurum ma hadík, ka difanatá tsa tseda danahəgani ya.

¹⁹ «Nzdavanzda lu katakata tama, ka vraktá danahəga tsa kwalvaha ya dzagha. Ka daw tsi da həŋ ta skwi maga həŋ nda tsa tsedani ya. ²⁰ Ka lagha tsa ta zlghafta talaŋ hutaf ya,

* **25:15** Talaŋ: Tsaya tsedi ta klaftá zlibi hutaf.

ka kladanaghata nda talan hutaf guli. Ka'a mantsa: "Mghama da, talan hutaf vliha ka, wana zanaghata yu ta ndeli ka talan hutaf guli," ka'a. ²¹ Ka danahagani nda tsi mantsa: "Dina tsa, nerman kwalva ka! Manda va tsa nzakwa gha ka nerman mndu ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavla yu ta skwi dagala. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²² Ka lagha tsa ta zlghafta talan his ya guli, ka kladanaghata nda sana talan his. Ka'a mantsa: "Mghama da, talan his vliha ka, wana zanaghata yu ta ndeli ka talan his guli," ka'a. ²³ Ka danahagani nda tsi mantsa: "Dina tsa, nerman kwalva ka. Manda va tsa nzakwa gha ka nermani ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavla yu ta skwi dagala guli. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²⁴ Tahula tsa, ka lagha tsa ta zlghafta talan turtuk ya guli. Ka'a mantsa: "Mghama da, nda sna yu kazlay: Nda bla gwada ta kagha ka'a. Ta tskay ka ta skwi ta vwah ma vli kul slagadata ka. Ta hlay ka guli ta skwi ma vli kul vihanata ka. ²⁵ Ka zlghafta yu ta zlgh, ka laghu yu da difanata tsa talan gha ya ma hadik. Wana tsi, kla ta skwa gha," ka'a. ²⁶ Ka danahagani nda tsi mantsa: "Kagha na, ghwadaka kwalva ka, yadi. Ka si nda sna ka kazlay: Ta tskay yu ta skwi ta vwah ma vli kul slagadata yu, ta hlay yu ta skwi ma vli kul vihanata yu ka'a ya ni, ²⁷ ma fafa ka ta tsa tseda da ya ma banji†, ma na vragaghata da na na, ma saghasa yu da kla skwa da nda imi ta ghani. ²⁸ Klaganaghwakla ta tsa talan ya, ka gwanavata kuni ta tsa nda talan ghwan ya," ka'a.

† 25:27 Banji: Tsaya vla pgha tseda mnduha ma luwa.

29 «Mantsa ya ná, ña mndu mamu tsi da tsi, ta sganaghata lu ta skwi ña nzakwani dagala da tsi. Ama mndu ya kul haɗ tsi da tsi ya, kləgadanaghutá va tsa kwitikwatani da tsi ya. 30 Klafwa kla ta tsa ghwadaka kwalva ya ka wuɗiɗinta kuni dzibil da grum, ka dza'a tsi taw, ka hpaɗa tsi ta sli'ɲani‡ hada,» ka'a.

Dza'a sasa Zwaɲa mndu da tsa guma

31 «Baɗu sagha dza'a sagha Zwaɲa mndu ma glakwani kawadaga nda inda duhwalha Lazglafta ná, dza'a nzafnza ta dughurukwa glakwani. 32 Dza'a tskanatska lu ta inda mndəra mnduha ta ghəɲa haɗik ta kəmani, ña dganatani ta sanlaha nda sanlaha manda ya ta dganata mnda ngha rini ta tuwak nda gu ya. 33 Ña pghatani ta tuwak nda ga zeghwani, pghaha ta gu nda ga zlaɓani. 34 Ka mgham dza'azlay nda tsaha nda ga zeghwani ya mantsa: “Saghawasa, kaghuni gwal tfanagha Da da ta wi ya. Tsu'awa tsu'a, ta za mgham ya payaghunaf Lazglafta daga ma zlrafta ghəɲa haɗik ya. 35 Ma fitika dzay maya ta i'i, vlihavla kuni ta skwa zay. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidiftá kuni ta imi ña say. Nzanza yu ka matbay, ka tsu'aftá kuni ta i'i. 36 Ma nzakwa da ka fərɗi'u, suɗiɗiva suɗa kuni ta lgut. Ma nzakwa da kul dughwanaku, nghapngaha kuni ka i'i. Ma nzakwa da ma gamak, nghaɗighangha kuni,» ka'a. 37 Ka tsa gwal ta snatá gwada Lazglafta ya dza'azlay mantsa: “Yawu nghanɗa ɲni ta kagha ta dzə maya, ka vlaghatá ɲni ta skwa zay? Yawu nghanɗa ɲni ta kagha ta dzə ndala, ka taghaftá ɲni ta imi ña say? 38 Yawu

‡ 25:30 Ngha ta Mata 8:12.

nghanṭa ṅni ta kagha ka matbay, ka tsu'aftá ṅni ta kagha? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ka fərđi'u ka sudavaghatá ṅni ta lgut? ³⁹ Yawu nghanṭa ṅni ta kagha kul đughwanaku? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ma gamak ka lagha ṅni nghaghata?" ka həṅ ⁴⁰ Ka Mgham dza'azlay mantša: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, inda fitik ya maga kuni ta tsa skwiha ya ṅa zwanama đa gwal ya nda hta katakata ya ná, magihatá i'i kuni nda tsa."

⁴¹ «Tahula tsa, ka'a dza'azlay nda tsa gwal nda ga zlaḅani ya mantša: "Laghwala tavata i'i, kaghuni gwal ksi'af Lazglafta. Lawala da həga vu ya ṅa kdekedzeṅ, payaf lu ṅa i halaway nda duhwalhani. ⁴² Ma fitika dzay maya ta i'i, vliha a kuni ta skwa zay wa. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidif a kuni ta imi ṅa say wa. ⁴³ Nzanza yu ka matbay, tsu'af a kuni ta i'i wa. Ma nzakwa đa ka fərđi'u, sudfđiva a kuni ta lgut wa. Ma nzakwa đa kul đughwanaku nda ya ma nzakwa đa ma gamak guli, nghadigha a kuni wu," ka'a. ⁴⁴ Ka həṅ dza'azlay guli na: "Mghama đa, yawu nghanṭa ṅni ta kagha ta dzə maya? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ta dzə ndala? Yawu nzata ka ka matbay? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ka fərđi'u? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha kul đughwanaku? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ma gamak kul kataghata ṅni na?" ka həṅ. ⁴⁵ Ka Mgham dza'azlay nda həṅ mantša: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda fitik ya kul maganatá kuni ta tsa skwiha ya ṅa gwal ya nda hta katakata ya, ṅa đa kwalaghuta kuni ta magay nda tsaya." ⁴⁶ ṅa sli'a tsaha ya da vla ghuya đanṅwa ṅa kdekedzeṅ, ta sli'i gwal ta snatá gwada

Lazglafta da vla hafu ɲa kɛkedzen § guli,» ka'a.

26

Dzrawi ɲa dzatá Yesu

Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Manda kɛɲta Yesu ta inda tsa gwadaha ya, ka'a nda duhwalhani mantša: ² «Nda sna kuni kazlay: Ta his fitik ka skala Pak kə'a, ɲa vlatá Zwanja mndu ɲa zləɲafta,» ka'a.

³ Ka tskavatá la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la galata mndu mataba mnduha ma daɓa həga ga mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta hgə lu Kayifa ya. ⁴ Ka dzraftá həɲ ta ksafatá Yesu ma difa ma difa ɲa dzata. ⁵ Ama ka həɲ mantša: «Yaha da nzakway baɗu fitika skala Pak tama, kabga yaha da sli'anafatá ɲuɗufa mnduha,» ka həɲ.

Pghəganata sana marakw ta rdí ta Yesu ma ghəɲ

Mak 14:3-9, Yuh 12:1-8

⁶ Ta nzaku Yesu ma həga ga Simuɲ, sana mndu nda rda mndu tida ma luwa Betani, ⁷ ta za skwa zay həɲ, ka lagha sana marakw tavata Yesu nda klatá hwaraka albastra nda ndəghatani nda urdi ya nda bla dzvani. Ka pghəganatá tsi ma ghəɲ. ⁸ Nghay duhwalhani ta tsa skwi ta magə tsa marakw ya, zɗəgana a ta həɲ wa. «Kabgawu ta kəl lu ka ɓadza skwi manda na na? ⁹ Skwi ma ɲa skwapta na urdi na ka tsemi dagala, ka daganafatá la ka pɗu ná,» ka həɲ. ¹⁰ Snaɲta Yesu ta tsa gwada taɲ ya, ka'a nda həɲ mantša: «Kabgawu ta kəl kuni ka ghuya ɗaɲwa ɲa na marakw na na? Dina skwi magiha tsi

§ 25:46 Ngha ta Daniyel 12:2.

ta i'i. ¹¹ Kawadaga a kaghuni* nda la ka pđu inda fitik wu ra? Ama i'i ná, gđavata a yu kawadaga nda kaghuni inda fitik wa. ¹² Nana pghata urdi pghidigha tsi na ná, paya i'i ŋa dza'a da kulu† ya. ¹³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma inda vli dza'a mnə lu ta na Lfida Gwada na ta ghəŋja hadik tender ná, dza'a gđagda lu ta rusa skwi maga na marakw na ŋa havay,» ka'a.

Kurata Zudas ta dza'a skwaptá Yesu

Mak 14:10-11, Luk 22:3-6

¹⁴ Ka gi sli'afra sani mataba duhwalhani ta hgə lu ka Zudas Iskaryut, ka laghwi slanaghata la mali ta ghəŋja gwal dra skwi ŋa Lazglafta. ¹⁵ Ka'a nda həŋ mantsa: «Nu dza'a vlihata kuni ka vlaghunanavla yu ta Yesu na?» ka'a. Ka vlanťá həŋ ta suley hkən mbsak.‡ ¹⁶ Daga ma tsa fitik ya, ka zbə tsi ta tvi ya nda ra ŋa vlatani ta Yesu.

Payafra Yesu ta skwa zaya skala Pak

Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Yuh 13:21-30

¹⁷ Bađu tanťanja fitika skala buradi kul had is mida, ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payaghafta ŋni ta vla skwa zaya skala Pak na?» ka həŋ. ¹⁸ Ka'a nda həŋ mantsa: «Lawala da huda luwa, ka lagha kuni da sana mndu. Ka kuni dza'azlay nda tsi na: "Wana ndusakndusa fitika da, ga ghuni dza'a za yu ta skwa skala Pak kawadaga nda duhwalha da, ka Mghama ŋni, ka kuni dza'azlay,» ka'a. ¹⁹ Ka laghu duhwalhani magata manda va ya mnana Yesu ta həŋ. Ka payaftá həŋ ta skwa zaya skala Pak.

* **26:11** Ngha ta Vrafta ta Zlalu 15:11. † **26:12** Ngha ta Markus 14:8. ‡ **26:15** Ngha ta Zakari 11:12.

Mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

²⁰ Gahawani, ka nzata Yesu kawadaga nda duhwalhani ghwanpɔɔ his ka za skwa zay. ²¹ Ta zə həŋ ta tsa skwa zay ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani mataba ghuni dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha,» ka'a nda həŋ. ²² Rmasas ka vgha inda taŋ. «I'i a wu su'u ní Mghama dá! I'i a wa su'u ní Mghama dá!» ka inda hahəŋ. ²³ Ka'a nda həŋ mantsa: «Tsa mndu tsghada ŋni da hliba§ ka guram nda tsi ya, tsa mndu ya dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha. ²⁴ Dza'a laghulani Zwanja mndu manda ya nda vinda ma gwada Lazglafta ta ghəŋani*. Ama danwa ŋa mndu dza'a vlatá Zwanja mndu ma dzvu ŋa mnduha. Ta draŋ ya má kwal lu kul yatá tsa mndu ya,» ka'a. ²⁵ Ka Zudas dza'a vlata ma dzva mnduha ya guli mantsa: «Ari i'i a ní Mghama dá?» ka'a. «Manda va ya mna kagha nda wa gha,» ka Yesu nda tsi.

Skwa zay na slu'uvgha da, ka Yesu

Mak 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

²⁶ Ta za skwa zay həŋ, ka klafta Yesu ta buradi. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi ka vlanťá duhwalhani. Ka'a mantsa: «Zlghawazlgha ka za kuni. Nanana ná, slu'uvgha da ya,» ka'a. ²⁷ Ka klafta tsi ta leghwa ima inabi guli. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka vlanťá tsi ta həŋ. Ka'a mantsa: «Sasa'awasasa kaghuni demdem, ²⁸ kabga nanana ná, usa dá ya, usa slərɓa zughu†

§ 26:23 Ngha ta Markus 14:20. * 26:24 Ngha ta Zabura 22:2-19, nda Isaya 53. † 26:28 Ngha ta Sabi 24:8, nda Irmiya 31:31-34.

dza'a pghinṭa lu ṅa pla dmakwa ndəghata mndu.
²⁹ Ka yu ta mnaghunata ná, haḍ yu dza'a səglaṅṭá na ima inabi na wu, ha ka sagha fitik ya dza'a kəl yu ka səgəltá lfidani kawadaga nda kaghuni ma ga mghama Da ḍa,» ka'a.

Dza'a zlidivazla ka, ka Yesu nda Piyer

Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38

³⁰ Tahula fafanafta taṅ ta laha skala Pak, ka laghu həṅ ta ghwá Zaytuṅ. ³¹ Ka Yesu nda həṅ mantsa: «Ta na rvidik gita'una, dza'a hwayaghuhwaya kuni ka zlihata. Ka lu vindafta ma defteri Lazglafta na:

Dza'a dzadza lu ta mnda ngha tuwak,

ṅa gazlata tuwakha demdem ta bra‡. ³² Ama tahula sli'agapta ḍa ma mtaku, dza'a tinlaghutinṭa yu ta ḡhata ma Galili ka kaghuni,» ka'a.

³³ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər ma dza'a hwayaghuhwaya lamndu ka zlavaghata ná, haḍ i'i dza'a walaṅṭa hwayaghuta ka zlavaghata wu,» ka'a. ³⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ta va na rvidik gita u na, ma kḍaku vazak ka wahata, dza'a mnamna ka hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a,» ka Yesu nda tsi. ³⁵ «Dər ṅa mtuta ḍa kawadaga nda kagha tsi, haḍ yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka Piyer. Manda va tsaya ka inda sanlaha ma duhwalhani mnata guli.

Maga du'a Yesu ma Getsemene

Mak 14:32-42, Luk 22:39-46

‡ 26:31 Ngha ta Zakari 13:7.

³⁶ Ma va tsaya, ka 6hadaghatá i Yesu nda duhwalhani da sana vli ta hgə lu ka Getsemene. Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Nzawanza hadna ta labə yu da maga du'a hada a,» ka'a.

³⁷ Ka klana'ata tsi i Piyer nda tsa zwana Zebedi his ya mistani. Ka tɔata ɲuɖufani ka ksay ka zləɲ. ³⁸ Ka'a nda həɲ tama mantsa: «Tɔatɔa ɲuɖufa ɗa manda skwi dza'a dzihata. Nzawanza hadna, ka nzata kuni ndiri kawadaga nda i'i,» ka'a. ³⁹ Zadaptani daw' ta kəma, ka zləmbatá tsi ka mbumba, ka maga du'a. Ka'a mantsa: «Da ɗa, ka ta magaku tsi, di'iniɲdi'inja ta na leghwa ghuya ɗaɲwa na nda i'i. Nziya nza tsi ná, manda ya ta kumə i'i a wu, manda ya ta kumə kagha,» ka'a.

⁴⁰ Ka sli'afta tsi ka vradaghata slanaghatá duhwalhani, pslapsla hani ta həɲ. Ka'a nda Piyer mantsa: «Trapta ghuni ta nzata ndiri kawadaga nda i'i ɗər ka awa turtuk tsa ra? ⁴¹ Nzawanza ndiri ka ndəba kuni ta dzvu, kada ɲaɲta kuni ta skwi dza'a dzəghaghunata. Ta kumay kuni ta maga skwi ɗina mndani, ama had mbrakwa slu'uvgha ghuni wu,» ka'a.

⁴² Ka zəgladaptá tsi daw' ka mahis, ka ndəbəgəltá dzvu, ka'a mantsa: «Da ɗa, ka va a ka ta di'inaɲghuta na leghwa ghuya ɗaɲwa na nda i'i wu katsi, ka nda nza tsi ɲa say ɗa ná, ka maga tsi manda ya kuman ka,» ka'a.

⁴³ Ka vrəglagaghatá tsi ka sləglanaghatá həɲ ta hani, nda ghərba həɲ da hani.

⁴⁴ Ka zləglanɲá tsi ta həɲ ka zəgladapta daw', ka ndəbəgəltá tsi ta dzvu ka ma hkən, ka vrəgliɲtá tsi ta va tsa gwadaha mna tsi ya. ⁴⁵ Ka vrəgladaghatá tsi da tsa duhwalhani ya, ka'a nda həɲ mantsa: «Tata

hana ghuni kuni ta mbi'a vgha ghuni 6a? Daswa ka kuni tama tsa, wana nda maga fitik dza'a kæl lu ka vlata Zwaṅa mndu ma dzva gwal dmaku. ⁴⁶ Sli'afwasli'a mbađma. Wa'a tsa mndu ta vlatá i'i ṅa dzata ya ta sagha,» ka'a.

Ksaftá Yesu ṅa dza'a dzata

Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

⁴⁷ Tata tsa gwada ya i Yesu, nda 6hakta Zudas ta nzakway tek w mataba duhwalha ghwanṅdǎ his ya. Kawadaga hǎṅ nda ndǎghata mnduha nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, ghunaf la mali ta ghǎṅa gwal dra skwi ṅa Lazglafta nda la galata mndu mataba mnduha. ⁴⁸ Mnanafmna Yuda ta nzakway dza'a vlata ya kǎ'a dza'a magay nda tsi, ta hǎṅ. «Tsa mndu dza'a yu brusata ya ná, ya vani tsaya, ka ksa kuni.» ⁴⁹ Na gi ndu-sadaghatani tavata Yesu, ka'a mantse: «Zgu tsa ṅa gha Mghama dá,» ka'a ka gi brusay. ⁵⁰ «Gra dá, maga ta skwi sagha ka magay,» ka Yesu nda tsi.

Ka gi sli'adaghata tsa mnduha ya, ka pghaftá vgha tida ka ksafta. ⁵¹ Gi fay, tshagaptsha sani ma duhwalha Yesu ta kafayani, gi tay, tsaghuta slǎmǎṅa§ sani ma kwalva mali ta ghǎṅa gwal dra skwi ṅa Lazglafta. ⁵² Ka Yesu nda tsi mantse: «Vradanamvra ta kafaya gha da kupakani. Ina gwal ta kla huzla vulu ná, tsa huzla vulu ya dza'a zadana ta hǎṅ guli. ⁵³ Ka kagha ta gray ná, laviṅ a yu ta hganṅa Da dá, ṅa gi ghunigihatani ta bra sludza duhwalha Lazglafta ta malaghuta ghwanṅdǎ his ra? ⁵⁴ Kinawu tama dza'a nza-kwa dzata ghǎṅa skwi ya nda vinda ma deftera

§ 26:51 Ngha ta Yuhwana 18:26.

Lazglafta ta mnay kazlay: Mantsa ya dza'a mag-akwa tsi kə'a ya?» ka'a.

⁵⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu nda tsa mnduha ya mantsa: «Nya ɲa sagha ghuni da ksa i'i nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, manda skwi ɲa ksa gənda na? Inda fitik yu ta nzaku kawadaga nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta, ksaf a kuni ta i'i wa. ⁵⁶ Kəl na skwiha na ka magaku ná, nda nza ɲa dzanaghata ghəɲa skwi ya vindaf la anabi ma deftera Lazglafta,» ka'a. Ka gi hwayaghutá* inda duhwalha Yesu krawats ka zlanavata.

Yesu ta kəma guma

Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

⁵⁷ Ka klaghatá tsa gwal ta ksaf ta Yesu da mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta nzakway ka Kayifa, ma vla tsakatá vgha gwal tagha zlahu ɲa mnduha nda la galata mndu ya tani. ⁵⁸ Mbaɗaka Piyer ka dza'a ta hulani ta hulani, ha ka lami da daɓa həga ga tsa mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ya. Ka nzamtá tsi mataba la kwalva ka nghay ka kinawu kdavaktani.

⁵⁹ Ka zbə la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda inda gwal tsa guma, ta tsanavatá ghwadaka gwada ta Yesu prək ka dzata. ⁶⁰ Triɗ, mutsaf a həɲ wa. Aɲ mndani, nda ndəgha tsakalawiha ya hladagha† lu. Ma kdavaktani, ka lagha sana mnduha his da mnay: ⁶¹ Ka na mndu na ná, laviɲlava yu ta tasiɲtá na həga Lazglafta

* **26:56** Ngha ta 26:31. † **26:60** Ngha ta Zabura 27:12, nda 35:11.

na, ka bægladafta dá bađu mahkæn‡, ka'a. ⁶² Ka sli'afta mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka'a nda Yesu mantsa: «Zlgha a ka ta wani ra? Nu ta mnə na mnduha na ta kagha na na?» ka'a. ⁶³ Pslaf a Yesu ta wani wa. Ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda tsi mantsa: «Nda həga Lazglafta nda hafu mida, ta dawə yu da kagha, zlgħidifzlgha ta wani. Kagha Kristi ta nzakway ka Zwaŋa Lazglafta ra?» ka'a. ⁶⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Manda va ya mna kagha nda wa gha. Ka yu ta sgaghunaghata ta ghəŋani ná, daga ndanana, dza'a nda ngha kuni ta Zwaŋa mndu ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta ta mbruta, dza'a nda ngha kuni ta sahani ma kusay ta luwa§ guli,» ka'a.

⁶⁵ Lagha tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ya ka kuhinjá lgut ta vghani. Ka'a mantsa: «Ya wana kwara ta kwarakwara ta ghəŋa Lazglafta. Mndəra wati gwada ya ta psəgəлта mu, ya wana nda sna sləməŋa ghuni ta kwarakwara ya kwara tsi na? ⁶⁶ Kinawu ka kaghuni ta gray na?» ka'a. «Nda ra ka dzata* na mndu na,» ka həŋ hlafta wi.

⁶⁷ Ka gi tafə həŋ ta sərdək ma kuma ŋa Yesu, ka dəŋəzl sanlaha, ta dgħaru† ya laha. ⁶⁸ «Ka si Kristi ka ná, tsatsaftsatsa ka waya ta dza kagha,» ka həŋ.

Wadutá vla Piyer

Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuh 18:25-27

⁶⁹ Ma tsa fitik ya, ta nzaku Piyer ma bli ma da6a tsa həga ya. Ka lagha sana kwalva ka marakw slanaghata. «Kagha guli ná, si ka kawadaga kagha

‡ **26:61** Ngha ta Yuhwana 2:19. § **26:64** Ngha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. * **26:66** Ngha ta Zlahu 24:16. † **26:67** Ngha ta Isaya 50:6.

nda tsa Yesu mnda la Galili ya,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Əḡ, ya'! «Sna a yu ta skwi ta kumə ka ta mnay wu,» ka'a ta kəma mnduha demdem.

⁷¹ Tahula tsa, ka sli'afra tsi ka nzata ma dzuguva watgha. Ka nghanṭá sana kwalva ka marakw guli. «Si ka kawadaga na mndu na nda Yesu mnda la Nazaret,» ka'a nda tsa gwal hada ya. ⁷² Əḡ, ya'! «Sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka'a ka wadgəlta.

⁷³ Bats nzda, ka gavanavatá tsa gwal ma tsa vli ya ta Piyer, ka həḡ nda tsi mantsa: «Dər ki tsi, tekw kagha mataba tsa mnduha ya, ta tsatsaku ta lwa gha,» ka həḡ nda tsi. ⁷⁴ «Kusekw!» ka Piyer ka waday. «Ka ksi'afksi'a Lazglafta ta i'i ka tsakalawa da tsi. Sna a yu ta na mndu na wu,» ka'a. Gi ka wahatá vazak. ⁷⁵ Ka gi havaktá Piyer ka gwada ya si mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ná, dza'a mnay ka hkən səla kazlay: Sna‡ a yu ta tsa mndu ya wu kə'a ya. Ka gi sli'afra tsi ka laghwi dzibil ka hərbə taw.

27

Kladaghatá Yesu ta kəma Pilatus

Mak 15:1, Luk 23:1-2, Yuh 18:28-32

¹ Tsadəkwa vli gasərdək, ka tskavata la mali ta ghəḡa gwal dra skwi ḡa Lazglafta nda la galata mndu, ka dzraftá gwada ta ghəḡa Yesu, ḡa dzata.

² Ka habaftá həḡ, ka klaghatá həḡ vlanṭá Pilat ta nzakway ka ḡumna.

Mtakwa Yuda Iskaryut

Slg 1:18-19

‡ 26:75 Ngha ta 26:34.

³ Nğhay tsa Zudas ta vlatá Yesu ya, ta tsanaghatá guma ña dzata ná, ka hagə tsi ta madər. Ka klaftá tsi ta tsa suley hkən mbsak ya, ka lagha vranavatá tsa la mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta nda la galata mndu ya. ⁴ «Gaga yu ta dmaku ta vlatá mndu kul had dmakwani ña dzata,» ka'a nda həñ. «Nu gwada aňni! Dzik nda kagha tsaya,» ka həñ nda tsi. ⁵ Ka pghidintá Yuda ta tsa tsemi ya ma həga Lazglafta, ka laghwi hamtá ketsin ma ñurzlunani, ka dzuvtá htsinani. ⁶ Ka hlafta la mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta ta tsa tsemi ya. «Ra a ka gwafta na tsemi na nda tsemi ma vla tskatá skwa Lazglafta wu, kabga tsemi nasa ya,» ka həñ.

⁷ Ka dzraftá həñ, ka laghwi skwatá vwaha sana mnda tsa huzla nda tsi, ña la mbla la matbay. ⁸ Tsaya tama ta kəl lu ka hga tsa vwah ya ka «vwaha nasa» kulam gitana. ⁹ Tsaya dzatá ghəña skwi ya mna anabi Irmiya kazlay: Ka klaftá həñ ta tsa suley hkən mbsak ya, tsa mbsaka tsemi kura la Isra'ila ta planata ya, ¹⁰ ka vlatá həñ ña skwatá vwaha sana mnda tsa huzla, mantsa ya mnidifta* Mgham Lazglafta kə'a ya.

Yesu ta kəma Pilatus

Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuh 18:33-38

¹¹ Ka kladaghatá lu ta Yesu ta kəma Pilat ta nzakway ka ñumna. «Kagha na mghama la Yahuda na ra?» ka ñumna dawanta da tsi. «Manda va tsa mna ka ya,» ka Yesu nda tsi.

¹² Ama, ta ghəña hamata tsakalawa la mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta, nda la galata

* **27:10** Nğha ta Zakari 11:12-13 nda Irmiya 18:2-3 nda 19:1-2 nda 32:6-15.

mndu ya ná, zlgħa a ta wani wa. ¹³ «Sna a kagħa ta inda na skwi ta gwadə həŋ ta kagħa na ra?» ka Pilat nda tsi. ¹⁴ Ama mbədanagħa a Yesu dər te' ta inda tsa daway ta daw tsi ya wa. Ka ndərmim ŋumna Pilat katakata.

Tsanagħata lu guma mtaku ta Yesu

Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuh 18:39–19:16

¹⁵ Inda fitika skala Pak ya, ta snusna ŋumna ta zligiŋtá mndu turtuk ma gamak. Mndu ya dawəŋ mnduha da tsi ta zliŋta tsi. ¹⁶ Ma tsa fitik ya, mamu sana mnda dmaku snaŋ lu ksamə lu da gamak, Barabas hgani. ¹⁷ Nghay Pilat ta tsa tskata mnduha ya, ka'a nda həŋ mantsa: «Wati ta kumə kuni ta zlighunista da na? Barabas re, ari Yesu ta hgə lu ka Kristi ya a na?» ka'a nda həŋ. ¹⁸ Nda sna Pilat kazlay: Ka draku vlata həŋ ta Yesu kə'a ya kay.

¹⁹ Ta nzaku Pilat ma vla tsa guma tama, ka għu-nafta markwa taŋ ta mndu ŋa mnanata kazlay: Ma famə ka ta ghəŋa għa ma gwadə ta na mndu kul haď dmakwani na. Ya ghuyə ghuya yu ta dərŋwa katakata ta ghəŋa na mndu na ma suna da ta na rvidik gita u na kə'a.

²⁰ Lagħa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ka liŋtá bara mnduha ŋa daway taŋ ta sliŋtá Barabas, ta dzatá lu ta Yesu. ²¹ «Wati mataba na mnduha his na ta kumə kuni ta zlighunista da na?» ka Pilat nda həŋ. «Barabas! Barabas! Barabas!» ka həŋ hlaftá wi. ²² «Nu dza'a yu magay ŋa Yesu ta hgə lu ka Kristi na tama?» ka Pilat dawəŋta da həŋ. «Zləŋafta ta udzu! Zləŋafta ta udzu! Zləŋafta ta udzu!» ka həŋ hlaftá

wi. ²³ «Nahgani va skwi maga tsi?» ka ηumna nda hən. «Zləŋafta ta udzu! Zləŋafta ta udzu! Zləŋafta ta udzu!» ka hən hlaftá wi nda mbraku. ²⁴ Nghay Pilat ná, zlamta a mataba taŋ wu, ta sgaku nda sga sli'avafta ηudufa mnduha, ka ta'atá tsi ta imi, «wya dzva dá, wya dzva dá,» kə'a mbaziŋtá dzvani ta kəma mnduha†. «Sabsa dzva dá ta ghəŋa gwada ta na mndu na, dzik nda kaghuni tsa,» ka'a. ²⁵ «Ka la usani ta ghəŋa aŋni nda zwana ηni tani!» ka hən hlaftá wi. ²⁶ Lagha Pilat ka zlinistá Barabas ta hən. Tahula slvaptani ta Yesu nda krupi, ka vlatá tsi ŋa zləŋafta ta udzu.

Ghubasay sludziha ta Yesu

Mak 15:16-20, Yuh 19:2-3

²⁷ Ka kladamtá la sludza ηumna Pilatu ta Yesu da daβi ma huda həga, ka hagadaghata hən ta inda la sludzi demdem ka tskanaghatá ghən. ²⁸ Ka sudatá hən. Ka sudanavatá hən ta lguta dva ma mgham mgham. ²⁹ Ka daftá hən ta zewazewa teki, ka fanamta ma ghən, fanamha hən ta dafa ma dzva zeghwi. Ka lagha hən da tsəlbu ta kəmani ka gagay. «Zgu tsa ŋa gha mghama la Yahuda,» ka hən.

³⁰ Ka tafa sərđək tida, ka klaghutá tsa dafa da tsi ya, ka dzay nda tsi ma ghən. ³¹ Manda kđakwa taŋ ta gagay, ka sudaghutá hən ta tsa lguta ma mgham mgham ya, ka sudglanavatá tsa ŋani ma lgut ya. Ka klə hən ŋa dza'a zləŋafta ta udza zləŋay.

Kla Yesu ŋa zləŋafta

Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27

† **27:24** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 21:6-8.

³² Ta sap hən ma huḁa luwa, ka guyatá hən nda sana mnda la Sireḁ, ta hgə lu ka Simuḁ. Ka mblanaftá hən ta kla udza zləḁa Yesu. ³³ Manda ḁhadaghata taḁ da vli ta hgə lu ka Gwalgwata, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghəḁ kə'a ya, ³⁴ ka vlanṭá hən ta ima inabi nda skwi ya ḁah ḁaha‡. Tapanata Yesu ná, ka kwalaghutá tsi ta say.

³⁵ Tahula zləḁafta taḁ, ka vzə hən ta vindima§, ḁa daguvustá lguthani. ³⁶ Tahula tsa, ka nzatá hən ka nghay.

³⁷ ḁa maranṭá skwi kəl lu ka tsanaghatá guma, wya ká lu vindafta nda ta ghəḁani: «Nana mndu na Yesu, Mghama la Yahuda, ka lu.» ³⁸ Ka zlanṭá lu ta gəndaha his kawadaga nda tsi. Pal nda ga zeghwani, pal nda ga zlaḁani.*

³⁹ Ka rarazə gwal ta mbaḁa ta tvi ka kəktsa ghəḁ†. ⁴⁰ «Kagha dza'a tasiṅtá həga Lazglafta ka bəgladafta gha ma fitik hkən‡ ná, mbanafmba ta ghəḁa gha tama ḁa, ka si Zwaḁa Lazglafta ka. Sasa gha ta na udza zləḁay na tama ḁa,» ka hən.

⁴¹ Ka gagə la mali ta ghəḁa gwal dra skwi ḁa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ḁa mnduha, nda la galata mndu guli, ka hən mantsa: ⁴² «Mbanafha ta sanlaha ná, trid trapta ma mbanafha ghəḁani. Ka si mghama la Isra'ila tsi ya ní, ka sasa tsi ta na udza zləḁay na kada grafta mu. ⁴³ Faffa yu ta ghəḁa ḁa ta Lazglafta, ka'a. Ka mbanafmba Lazglafta ndana§ tama, ka si ta ḁvay tsi. "T'i ná, Zwaḁa Lazglafta yu,"

‡ **27:34** Ngha ta Zabura 69:22. § **27:35** Ngha ta Zabura 22:19.

* **27:38** Ngha ta Isaya 53:12. † **27:39** Ngha ta Zabura 22:8.

‡ **27:40** Ngha ta 26:61, Yuhwana 2:19. § **27:43** Ngha ta Zabura 22:9.

a katsi kay ra,» ka hən. ⁴⁴ Ka rarazə tsa gəndaha zlanəflu kawadaga nda tsi ya manda va tsaya guli.

Mtakwa Yesu

Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

⁴⁵ Zlrafta ta fitik dək ma ghən ha ka laha ta nzemndi hkən ta fitik hawu, ka nutá vli tđik ka grum ta ghəña hadik demdem. ⁴⁶ Lagha vli ta nzemndi hkən tama, ka wahatá Yesu nda lwi dagala. «Eluwa! Eluwa! Lama sabaktani,» manda mnay kazlay: «Da dā! Da dā! kabgawu kəl ka ka zlidivata* na?» kə'a ya. ⁴⁷ «Wya ta haga Iliya,» ka tsa gwal ta snay hada ya. ⁴⁸ Ka gi hwayaftá sana mndu turtuk mataba tañ, ka laghwi klaftá susu, ka tsumamta ma imi masmasa, ka hbun̄ta ta wa udzu, ka vlay ŋani ŋa sayni†. ⁴⁹ «Zlan̄zla ka ngha mu, ka dza'a saghasa tsa Iliya ya da mbanaf̄ta,» ka sanlaha.

⁵⁰ Ka wahglatá Yesu nda lwi dagala, ka sap hafu mida. ⁵¹ Ma va tsa fitik ya, ka gi tavaptá zlala ma həga‡ Lazglafta his, daga ta ghən dikw ta mndə, ka gigdavaftá hadik, ka tatavaptá palaha, ⁵² ka gwanutá wa kuluha, ka sli'agaptá ndəghata mnduha Lazglafta si ta rwuta, nda hafu. ⁵³ Tahula sli'agapta Yesu, sli'agapta hahən ma kulu, ka laghu hən da luwa Ursalima ta nzakway ka luwa nda ghuḅa. Nda ndəgha mnduha ta nghan̄ta hən hada.

⁵⁴ Nghay mghama sludza la Ruma nda sanlaha ma sludzi kawadaga nda tsi ta ngha Yesu ta tsa gigdavafta hadik, nda tsa skwi ta magaku ya ná, ka ksutá zlən̄ ta hən katakata. «Kahwathwata ná, Zwan̄a Lazglafta na mndu na,» ka hən. ⁵⁵ Hada

* **27:46** Ngha ta Zabura 22:2. † **27:48** Ngha ta Zabura 69:22.

‡ **27:51** Ngha ta Sabi 26:31-33.

guli ná, nda ndəgha mi'aha ta nzakta di'inj ka nghay. Tsaw daga ma luwa Galili sli'aftha hən mista Yesu ɲa maganata slna. ⁵⁶ Mataba tsa mi'aha ya, hada Mari makwata Magdala, nda Mari mani ma i Yakubu nda Yusufu, nda mani ma zwana Zebedi.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁵⁷ Laha fitik hawu, ka sagha sana mnda luwa la Arimate ta hgə lu ka Yusufu. Tsa mndu ya ná, gadghəl ya, duhwala Yesu ya guli. ⁵⁸ Ka lagha tsi da Pilat da dawaftá mbla Yesu. Ka vlatá Pilat ta tvi ɲa vlanjta. ⁵⁹ Ka klaftá Yusufu ta tsa mbli ya, ka mbsamta ma wupaya ɲuslinj. ⁶⁰ Ka klaftá tsi ka laghwi da famta ma kulu ta ka lfid, si lap tsi ma kluluh ɲa ghəjani. Ka tanjwalunjtá tsi ta mghama klam ta wa tsa kulu ya. Ka sli'aftá tsi, ka laghwi. ⁶¹ Ka nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari ya mbəj nda tsa kulu ya.

Nghay la sludzi ta kula Yesu

⁶² Gamahtsimani, tahula fitika paya skwi ɲa bađu Sabat, ka sli'aftá la mali ta ghəjə gwal dra skwi ɲa Lazglafta kawadaga nda la Farisa, ka laghu slanaghatá Pilat. ⁶³ Ka hən nda tsi mantša: «Mghama dá, mamu sana skwi havagagha ɲni. Ka tsəna mnda tsakalawi na mnata ta ma nzakwani ta ndiri ná, “tahula fitik hkən dza'a sli'agapsli'a yu nda hafu§,” ka'a. ⁶⁴ Tsaya tama ná, mnanamna ta la sludzi ka dza'a hən ngha tsa kulani ya, ha bađu mahkəna fitik, da lagha duhwalhani da ghalaghata mblani, da mnə hən

§ 27:63 Ngha ta 16:21, 17:23, 20:19.

ɲa mnduha kazlay: Wa a sli'agapsli'a ma mtaku, kə'a. Ya dza'a malaghumala tsa tsakalawi ma kdavaktani ya katakata ka tsa tanɲan ya,» ka həŋ. ⁶⁵ «Ya mamu sludziha, hlawa həŋ ka dza'a kuni da nghay, manda ya ta kumə kuni,» ka Pilat. ⁶⁶ Ka laghu həŋ da vla tsa kulu ya, ka ɲərzlaftá həŋ ta tsa klam ya, ka pghatá həŋ ta la sludzi ɲa nghay.

28

Sli'agapta Yesu ma mtaku

Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

¹ Tahula luta Sabat, wurək tgha bađu Dəmas, ka sli'afta i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari* ya ka laghu ta kulu. ² Gi ka gigdavaftá hadik katakata. Ka saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, ka tanwalaghutá tsa klam ya, ka nzafta tida. ³ Ta wudaku manda wuda luwa. Ka ɲusliŋ lgutani tilil manda papla. ⁴ Ka ghudzaku tsa sludziha ta ngha tsa kulu ya da zləŋ. Ka zlambutá həŋ manda gwal nda rwa.

⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsa mi'aha ya mantša: «Kaghuni, ma zləŋ kaghuni ta zləŋ. Nda sna yu kazlay: Tsa Yesu si zləŋaf lu ta udzu ya ta zbə kuni kə'a. ⁶ Ta haď hadna wa, sli'agapsli'a ma mtaku manda va ya si mna tsi. Sawa nghanatá vli si hanana lu 6a. ⁷ Ka dza'a kuni misimmisim da mnanatá duhwalhani kazlay: Sli'agapsli'a Yesu ma kulu, wa'a ta kzla kaghuni ma luwa Galili† kə'a. Hada dza'a gmakwa kuni nda tsi. Tsaya skwi mnaghuna yu,» ka'a.

* **28:1** Ngha ta 27:56. † **28:7** Ngha ta 26:32.

⁸ Ka gi sli'afta tsa mi'aha ya ta kulu nda zləŋ nda zləŋ, nda rfu nda rfu guli, ka laghu nda hwaya nda hwaya mnay ŋa duhwalha Yesu. ⁹ Ka gi lagha Yesu da guyaku nda həŋ. «Zguwa tsa!» ka'a nda həŋ. Ka gavadaghatá tsa mi'aha ya tavatani, ka ŋaŋanatá səlahani, ka tsəlbu ta kəmani. ¹⁰ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Ma zləŋ kuni ta zləŋ! Lawala da mnanata zwanama da, ka dza'a həŋ da luwa Galili, hada dza'a gmakwa ŋni nda həŋ,» ka'a.

Rusay la sludzi ta skwi ta maguta nda mbla Yesu

¹¹ Tata tvi tsa mi'aha ya, ta sli'amtá sanlaha ma tsa gwal si ta ngha kulu ya da luwa, ka laghu da rusay ŋa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta inda skwi ta maguta. ¹² Ka tskavatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ka dzraftá həŋ ta klafta tsemi dəmblək ka vlaŋtá tsa la sludzi ya. ¹³ Ka həŋ nda həŋ mantša: «“Duhwalhani ta sagma ghalaghata girvidik ta hani‡ aŋni ná, kiða” ka kuni dza'azlay, ka həŋ. ¹⁴ Ka snanaghasna tsa gwada ya ta ŋumna ya, dza'a nda sna aŋni ta skwi ŋa mnanata, had sana skwi dza'a ksaghunata wu,» ka həŋ. ¹⁵ Ka zlglaftá tsa la sludzi ya ta tsa tsemi ya, ka laghwi magata manda ya mnanaf lu ta həŋ. Ka tutá tsa gwada ya mataba la Yahuda, ta mnə həŋ ha gita.

Maravata Yesu da duhwalhani ta ghwa

Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

¹⁶ Ka sli'afta tsa duhwalha Yesu ghwanpdə nden ya ka laghwi da luwa Galili ta ghwa ya mnanaf§

‡ 28:13 Ngha ta 27:64. § 28:16 Ngha ta 26:32.

Yesu ta həŋ. ¹⁷ Na gi nghay taŋ ta Yesu, ka tsəlbətá həŋ ta kəmani. Ama ta dga ghəŋ sanlaha. ¹⁸ Ka gavadaghatá Yesu, ka'a nda həŋ mantsa: «Inda mbraku ta luwa nda ya ta hadik tani ná, vlihavla lu. ¹⁹ Lawala ta ghəŋa hadik demdem, ka nanafta kuni ta mnduha ka duhwalha* dá, ka maganafta kuni ta batem ta həŋ ma hga Da, ma hga Zwan, nda ya ma hga Sulkum nda ghuša. ²⁰ Ka taghanafta kuni ta həŋ ta snatá inda skwiha ya mnaghunaf yu. Ya wana yu kawadaga nda kaghuni ha kdavakta ghəŋa hadik,» ka'a.

* **28:19** Ngha ta Slna gwal ghunay 1:8.

Deftera Lfiḍa Dzratawi New Testament in Hdi

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hdi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hdi

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

f257b780-c0dd-5cce-9b20-430484439898